ROZSUDEK SOUDU (třetího senátu)

5. dubna 2006 *

Ve věci T-279/02,

Degussa AG, se sídlem v Düsseldorfu (Německo), zastoupená R. Bechtoldem, M. Karlem, a C. Steinlem, advokáty,

žalobkyně,

proti

Komisi Evropských společenství, zastoupené A. Bouquetem a W. Möllsem, jako zmocněnci, ve spolupráci s H.-J. Freundem, advokátem, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalované,

podporované

Radou Evropské unie, zastoupené E. Karlsson a S. Marquardt, jako zmocněnkyněmi,

vedlejším účastníkem,

* Jednací jazyk: němčina.

jejímž předmětem je návrh na zrušení rozhodnutí Komise 2003/674/ES ze dne 2. července 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc C.37.519 – Methionin) (Úř. věst. 2003, L 255, s. 1) a podpůrně návrh na snížení pokuty uložené žalobkyni uvedeným rozhodnutím,

SOUD PRVNÍHO STUPNĚ
EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (třetí senát),

ve složení M. Jaeger, předseda, V. Tiili a O. Czúcz, soudci,
vedoucí soudní kanceláře: K. Andová, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 27. dubna 2005,

vydává tento

Rozsudek

Skutkový základ sporu

1 Degussa AG (Düsseldorf) je společnost podle německého práva založená v roce 2000 spojením SKW Trostberg a Degussa-Hüls, přičemž posledně uvedená sama vznikla v roce 1998 fúzí německých chemických podniků Degussa AG (Frankfurt nad Mohanem) a Hüls AG (Marl) (dále jen „Degussa" anebo „žalobkyně"). Působí

zejména v oblasti krmiv a je jediným podnikem vyrábějícím všechny tři nejdůležitější esenciální aminokyseliny: methionin, lyzin a threonin.

2 Esenciální aminokyseliny jsou aminokyseliny, které organismus sám nemůže přirozeně vyprodukovat, a které tudíž musí být přidávány do potravy. Primární aminokyselina, jejíž nedostatek přerušuje proteinovou syntézu dalších aminokyselin, se nazývá „primární limitní aminokyselina". Methionin je esenciální aminokyselina, která se přidává do krmných směsí a do premixů určených pro všechny druhy zvířat. Používá se zejména v krmivech pro drůbež (pro niž představuje primární limitní aminokyselinu) a v rostoucí míře i v krmivech pro prasata a pro zvířata ke zvláštním účelům.

3 Methionin se vyskytuje ve dvou základních formách: DL-methionin (dále jen „DLM") a hydroxyanalog methionin (dále jen „HAM"). DLM se vyrábí v krystalické podobě a jeho aktivní obsah se blíží hodnotě 100%. HAM, s jehož výrobou začala Monsanto, předchůdce společnosti Novus International Inc. v osmdesátých letech, vykazuje nominální aktivní obsah v hodnotě 88%. V roce 2002 představoval přibližně 50% světové spotřeby.

4 V rozhodné době byli třemi hlavními světovými výrobci methioninu Rhône-Poulenc (nyní Aventis SA), jejíž dceřinou společností odpovědnou za výrobu methioninu byla Rhône-Poulenc Animal Nutrition (nyní Aventis Animal Nutrition SA), Degussa a Novus. Rhône-Poulenc vyráběla methionin v obou jeho formách, zatímco Degussa nevyráběla DLM a Novus HAM.

5 Dne 26. května 1999 podala Rhône-Poulenc ke Komisi prohlášení, v němž připustila svou účast na kartelové dohodě o určování cen a přidělování kvót na methionin

a požádala o použití sdělení Komise o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. 1996, C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci").

6 Dne 16. června 1999 přistoupili úředníci Komise a Bundeskartellamtu (německého spolkového úřadu pro ochranu hospodářské soutěže) k šetřením v provozovnách Degussa-Hüls ve Frankfurtu nad Mohanem podle čl. 14 odst. 3 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 17, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3) v tehdy platném znění.

7 Po těchto šetřeních zaslala Komise dne 27. července 1999 podle čl. 11 nařízení č. 17 společnosti Degussa-Hüls žádost o informace týkající se získaných dokumentů. Degussa-Hüls na tuto žádost odpověděla dne 9. září 1999.

8 Komise zaslala dne 7. prosince 1999 žádosti o informace rovněž společnostem Nippon Soda Co. Ltd (dále jen „Nippon Soda"), Novus International Inc. (dále jen „Novus") a Sumitomo Chemical Co. Ltd (dále jen „Sumitomo"), a dne 10. prosince 1999 společnosti Mitsui & Co. Ltd Uvedené podniky odpověděly během února 2000 a Nippon Soda podala dne 16. května 2000 doplňující prohlášení.

9 Dne 1. října 2001 přijala Komise oznámení námitek proti pětici výrobců methioninu, včetně žalobkyně. Stejné oznámení námitek bylo zasláno i podniku Aventis Animal Nutrition (dále jen „AAN"), 100% dceřiné společnosti Aventis.

10 V oznámení námitek vytkla Komise uvedeným podnikům, že se od roku 1986 do – ve většině případů – začátku roku 1999 účastnily trvající dohody v rozporu s článkem 81 ES a článkem 53 dohody o Evropském hospodářském prostoru (dále jen „dohoda o EHP"), která se týkala celého EHP. Podle Komise spočívala dohoda v určování cen methioninu, zavedení prováděcího mechanismu zvyšování cen, přidělování vnitrostátních trhů a kvót podílů na trhu a v kontrolním a prováděcím mechanismu uvedených dohod.

11 Všichni účastníci předložili v odpovědi na oznámení námitek Komise svá písemná vyjádření, přičemž Aventis a AAN informovaly Komisi o skutečnosti, že jménem obou společností předkládají jedinou odpověď.

12 Komise obdržela odpovědi mezi 10. a 18. lednem 2002. Aventis, AAN (dále jen společně „Aventis/AAN") a Nippon Soda uznaly protiprávnost svého jednání a skutkovou podstatu jako celek. Degussa rovněž uznala protiprávnost svého jednání, ale pouze pro období 1992–1997. Jednání s dotčenými společnostmi se konalo dne 25. ledna 2002.

13 Vzhledem k tomu, že se Aventis/AAN, Degussa a Nippon Soda účastnily trvající dohody narušující hospodářskou soutěž nebo jednání ve vzájemné shodě týkajících se celého EHP, v jejichž rámci se shodly na cenových cílech pro výrobky, že přijaly a zavedly prováděcí mechanismus zvyšování cen, že si vyměňovaly informace týkající se objemu prodeje a podílů na trhu a že dodržování dohod kontrolovaly a prosazovaly, Komise na konci řízení přijala rozhodnutí 2003/674/ES ze dne 2. července 2002 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc C.37.519 – Methionin) (Úř. věst. 2003, L 255, s. 1, dále jen „Rozhodnutí").

14 V bodech 63 až 81 odůvodnění Rozhodnutí Komise popisuje kartelovou dohodu jako stanovující cenová rozpětí a „absolutní cenová minima". Účastníci se údajně domluvili na potřebě zvyšování cen a na prozkoumání úrovně, jakou je trh schopen akceptovat. Ceny byly následně postupně zvyšovány v několika „kampaních", jejichž provádění bylo vyhodnocováno na setkáních kartelu. Mimo to si účastníci vyměňovali informace o objemech prodeje a výrobních kapacitách, jakož i odhadech uvedených veličin vzhledem k celkovému rozsahu trhu.

15 Pokud jde o provádění cenových cílů, Komise zdůraznila, že prodej byl pod dohledem účastníků, kteří na pravidelných setkáních vzájemně vyměněná data shromažďovali a zkoumali, aniž by ovšem existoval systém řízení objemů doprovázený vyrovnávacím mechanismem, přestože Degussa v tomto smyslu učinila návrh. Pravidelná mnohostranná (více než 25 v období 1986 až 1999) a dvoustranná setkání tvořila základní složku kartelu. Měla formu setkání vysokých představitelů vedení společností a odbornějších setkání na úrovni spolupracovníků.

16 Konečně, kartelová dohoda se údajně uskutečňovala ve třech odlišných etapách. První, v jejímž průběhu ceny stoupaly, trvala od února 1986 do roku 1989 a skončila, když od kartelové dohody odstoupila Sumitomo a na trh vstoupila Monsanto a HAM. V průběhu druhé etapy, od roku 1989 do roku 1991, začaly ceny pozoruhodně klesat. Členové kartelu tehdy hledali způsob, jak reagovat na novou situaci (znovu získat podíly na trhu anebo se soustředit na ceny) a po několika setkáních v letech 1989 až 1990 dospěli k závěru, že je třeba soustředit své síly na zvýšení cen. Během třetí a poslední etapy, která trvala od roku 1991 do února 1999, přimělo zvyšování objemů prodeje HAM vyráběného podnikem Monsanto (Novus od roku 1991) účastníky kartelové dohody především k udržení úrovně cen.

17 Rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„*Článek 1*

Aventis [...] a [AAN], zodpovědné společně a nerozdílně, Degussa [...] a Nippon Soda [...] porušily ustanovení čl. 81 odst. 1 Smlouvy a čl. 53 odst. 1 dohody o EHP tím, že se způsobem a v rozsahu, jež jsou popsány v odůvodnění, účastnily souboru dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví methioninu.

Protiprávního jednání se dopustily

— od února 1986 do února 1999.

[...]

Článek 3

Za protiprávní jednání zjištěné v článku 1 se podnikům uvedeným v témže článku ukládají následující pokuty:

— Degussa [...], pokuta ve výši 118 125 000 eur,

— Nippon Soda [...], pokuta ve výši 9 000 000 eur

[...]“ *(neoficiální překlad)*

18 Komise, aniž by na ně výslovně odkazovala, použila pro účely výpočtu pokuty v zásadě metodologii vymezenou v pokynech o metodě stanovování pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. C 9, s. 3, dále jen „pokyny"), jakož i ve sdělení o spolupráci.

19 Pro účely určení základní částky pokuty Komise vycházela v první řadě ze závažnosti protiprávního jednání. Konstatovala, že vzhledem k povaze dotčeného jednání, k jeho dopadům na trh s methioninem a k velikosti relevantního zeměpisného trhu se podniky uvedené v Rozhodnutí dopustily velmi závažného protiprávního jednání porušujícího čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 dohody o EHP (body 270 až 293 odůvodnění).

20 Komise krom toho, považujíc za nutné použít vzhledem ke skutečné hospodářské schopnosti podniků způsobit významnou újmu soutěžitelům rozdílné zacházení a stanovit pokutu na úrovni zajišťující dostatečně odrazující účinek, má za to, že s ohledem na značné rozdíly ve velikosti podniků je třeba za základ vzít jejich podíly na světovém trhu s methioninem, a že v důsledku toho tvoří Rhône-Poulenc a Degussa první kategorii podniků a sama Nippon Soda druhou kategorii. Komise proto stanovila základní částku pokuty podnikům Aventis/AAN a Degussa na 35 milionů eur a podniku Nippon Soda na 8 milionů (body 294 až 302 odůvodnění).

21 Za účelem zajištění dostatečně odrazujícího účinku a s přihlédnutím ke skutečnosti, že velké podniky mají právní a ekonomické znalosti a infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že se jejich činnost zakládá na protiprávním jednání, a díky nimž si mohou být vědomy následků tohoto jednání z hlediska práva hospodářské soutěže, Komise nakonec dospěla k závěru, že základní částka pokuty

uložené podnikům Aventis/AAN a Degussa, vypočtena na základě jejich relativního významu na relevantním trhu, by kvůli zohlednění velikosti a celkových zdrojů každého z těchto podniků, měla být navýšena. Komise tedy rozhodla, že základní částku pokuty pro podniky Aventis/AAN a Degussa je třeba zvýšit o 100% na 70 milionů eur (body 303 až 305 odůvodnění).

22 Pokud jde, zadruhé, o délku trvání protiprávního jednání, Komise má za to, že Aventis/AAN, Degussa a Nippon Soda se na porušování podílely nepřetržitě od února 1986 do února 1999, tedy dvanáct let a deset měsíců. Základní částky pokut stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání proto byly navýšeny o 10% za rok a o 5% za pololetí, tedy o 125%. Základní částka pokuty byla tedy stanovena na 157,5 milionů eur, pokud jde o podniky Aventis/AAN a Degussa, a na 18 milionů, pokud jde o Nippon Soda (body 306 až 312 odůvodnění).

23 Zatřetí se Komise domnívá, že vůči podnikům, které se podílely na protiprávním jednání, neexistují žádné přitěžující ani polehčující okolnosti (body 313 až 331 odůvodnění).

24 Začtvrté a konečně, Komise uplatnila sdělení o spolupráci a podniku Aventis/AAN na základě části B sdělení snížila výši pokuty o 100%. Byla naopak přesvědčena, že Nippon Soda a Degussa nesplňovaly podmínky ani pro velmi podstatné snížení pokuty na základě části B, ani pro velmi podstatné snížení pokuty na základě části C sdělení o spolupráci. Nicméně připustila, že Nippon Soda splnila podmínky stanovené sdělením v části D bodě 2 první a druhé odrážce a že Degussa splnila podmínky stanovené v části D bodě 2 první odrážce, v důsledku čehož snížila pokuty uložené uvedeným podnikům o 50%, resp. o 25% (body 332 až 355 odůvodnění).

Řízení a návrhová žádání účastníků řízení

25 Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 16. září 2002 podala žalobkyně projednávanou žalobu.

26 Dne 13. prosince 2002 podala Rada návrh na vstup do řízení jako vedlejší účastník. Usnesením ze dne 13. února 2003 předseda čtvrtého senátu Soudu povolil vedlejší účastenství Rady na podporu návrhových žádání Komise.

27 Rozhodnutím Soudu byl soudce zpravodaj přidělen ke třetímu senátu, kterému byla v důsledku toho přidělena projednávaná věc.

28 V rámci organizačních procesních opatření upravených v čl. 64 odst. 3 písm. c) a d) jednacího řádu vyzval Soud účastníky řízení, aby odpověděli na některé otázky a předložili některé dokumenty. Účastníci této žádosti vyhověli.

29 Soud (třetí senát) na základě zprávy soudce zpravodaje rozhodl o zahájení ústní části řízení. Řeči a odpovědi účastníků řízení na otázky Soudu byly vyslechnuty na jednání konaném dne 27. dubna 2005.

30 Žalobkyně navrhuje, aby Soud:

— zrušil rozhodnutí;

— podpůrně snížil pokutu, která jí byla uložena;

— uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

31 Komise navrhuje, aby Soud:

— zamítnul žalobu;

— uložil žalobkyni náhradu nákladů řízení.

32 Rada navrhuje, aby Soud:

— zamítnul žalobu;

— rozhodl o náhradě nákladů řízení podle práva.

Právní otázky

33 Žalobkyně se na podporu své žaloby v podstatě dovolává čtyř žalobních důvodů. První žalobní důvod, v jehož rámci žalobkyně vznesla námitku protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, vychází z porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona. Druhý žalobní důvod vychází z nesprávného posouzení, pokud jde o jednotnou a nepřetržitou povahu a o délku trvání protiprávního jednání, na němž se žalobkyně podílela. Třetí žalobní důvod vychází z nesprávného posouzení

skutkových okolností, nesprávného právního posouzení, nesprávných skutkových zjištění a z porušení zásady proporcionality, zákazu zpětné účinnosti trestů a zásady rovného zacházení a povinnosti uvést odůvodnění při stanovování výše pokuty. Nakonec čtvrtý žalobní důvod vychází z porušení zásad „dodržování profesního tajemství", řádné správy a presumpce neviny.

I – *K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona*

A – *K námitce protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17*

1. Argumenty účastníků řízení

34 Žalobkyně vznesla námitku protiprávnosti podle článku 241 ES a uplatňuje, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, tedy ustanovení, jež opravňuje Komisi k ukládání pokut za protiprávní jednání porušující soutěžní právo Společenství, jen na základě zákona porušuje zásadu ukládání trestů, která je logickým důsledkem zásady právní jistoty, obecné zásady práva Společenství, protože uvedené ustanovení nepředurčuje dostatečně rozhodovací praxi Komise.

35 Úvodem žalobkyně připomíná, že zásada ukládání trestů jen na základě zákona je zakotvená v čl. 7 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP"), který stanoví, že „nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu". Dále uvádí, že stejná zásada (*nulla poena sine lege*) je zakotvena také v čl. 49 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie vyhlášené v Nice dne 7. prosince 2000 (Úř. věst. C 364, s. 1) (dále jen „Listina") a je nedílnou součastí ústavních tradic členských států (viz např. čl. 103 odst. 2 německé ústavy). Z této zásady podle výkladu Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora vyplývá jak zákaz zpětné účinnosti trestů, tak zásada

ukládání trestů jen na základě zákona (viz zejména Evropský soud pro lidská práva, rozsudek S.W. v. Spojené království ze dne 22. listopadu 1995, řada A, č. 335, § 35, a rozsudek Soudního dvora ze dne 12. prosince 1996, X, C-74/95 a C-129/95, Recueil, s. I-6609, bod 25). Podle ustálené judikatury Soudního dvora je zásada ukládání trestů jen na základě zákona vyjádřením zásady právní jistoty, která je považována za obecnou zásadu práva Společenství (rozsudky Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1981, Salumi a další, 212/80 až 217/80, Recueil, s. 2735, bod 10, a ze dne 22. února 1984, Kloppenburg, 70/83, Recueil, s. 1075, bod 11) a která vyžaduje zejména, aby právní předpisy Společenství byly z pohledu procesních subjektů jasné a předvídatelné a aby požadavek jistoty a předvídatelnosti byl v případě právní úpravy, z níž mohou vyplynout finanční důsledky, zvláště přísně dodržovaným požadavkem, aby tak dotčené osoby mohly s přesností rozpoznat rozsah jim uložených povinností (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 13. března 1990, Komise v. Francie, C-30/89, Recueil, s. I-691, bod 23 a citovaná judikatura).

36 Co se týče kritérií, na jejichž základě by mělo být možné posoudit, zda je „zákon" dostatečně jasný a předvídatelný ve smyslu čl. 7 odst. 1 EÚLP, žalobkyně připomíná, že Evropský soud pro lidská práva vyžaduje, aby „zákon" byl dotčeným osobám přístupný a jeho formulace byla natolik přesná, aby těmto osobám umožnila – při obstarání odborné rady v případě potřeby – přiměřeně posoudit důsledky, které mohou za okolností konkrétního případu z daného jednání vyplývat. Podle Evropského soudu pro lidská práva nicméně zákon, který svěřuje posuzovací pravomoc, jako takový neodporuje uvedenému požadavku, pokud jsou rozsah výkonu posuzovací pravomoci a pravidla jejího výkonu dostatečně jasně vymezena vzhledem ke stanovenému legitimnímu cíli, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana proti svévoli (Evropský soud pro lidská práva, rozsudky Margareta a Roger Andersson v. Švédsko ze dne 25. února 1992, řada A, č. 226, § 75, a Malone v. Spojené království ze dne 2. srpna 1984, řada A, č. 82, § 66).

37 Žalobkyně uplatňuje, že zásada ukládání trestů jen na základě zákona je použitelná nejen na trestněprávní sankce, ale i na sankce jiné než trestněprávní povahy *stricto sensu*, a tudíž i na čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a to bez ohledu na otázku právní

povahy pokut, které Komise ukládá na základě uvedeného ustanovení. Soudní dvůr totiž shledal, že „sankci, byť jiné než trestněprávní povahy, [lze] uložit pouze v případě, že spočív[á] na jasném a jednoznačném právním základě" (rozsudky Soudního dvora ze dne 25. září 1984, Könecke, 117/83, Recueil, s. 3291, bod 11, a ze dne 18. listopadu 1987, Maizena, 137/85, Recueil, s. 4587, bod 15). Informace v čl. 15 odst. 4 nařízení č. 17, podle níž rozhodnutí Komise o uložení pokuty za porušení soutěžního práva Společenství „nemají trestněprávní povahu", je v tomto ohledu bezvýznamná, jelikož pojmenování právního aktu není pro jeho posouzení rozhodující (Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Engel a další v. Nizozemsko ze dne 8. června 1976, řada A, č. 22, § 81). Naopak ze závažnosti uložených pokut a z jejich represivní a preventivní funkce spíše vyplývá, že v podstatě mají povahu téměř trestněprávní, či dokonce trestněprávní v širším smyslu.

38 Tento výklad je mimo jiné v souladu s výkladem Evropského soudu pro lidská práva, pokud jde o pojem trestního obvinění (Evropský soud pro lidská práva, rozsudky Belilos v. Švýcarsko ze dne 29. dubna 1988, řada A, č. 132, § 62 a 68; Öztürk v. Německo ze dne 21. února 1984, řada A, č. 73, § 46 a následující, a Engel a další v. Nizozemsko, bod 37 výše, § 80 a následující), podle nějž i nižší pokuty uložené ve správním řízení mají trestněprávní povahu. Žalobkyně se *a fortiori* domnívá, že vzhledem k výši pokut ukládaných Komisí za porušení práva Společenství je tomu tak i v projednávaném případě.

39 Žalobkyně připomíná, že podle Soudního dvora je požadavek právní jasnosti „zvláště naléhavý v oblasti, kde jakákoli nejistota může způsobit [...] uložení obzvláště citlivých sankcí" (rozsudek Soudního dvora ze dne 10. července 1980, Komise v. Spojené království, 32/79, Recueil, s. 2403, bod 46), což je i případ pokut ukládaných na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

40 Nadto žalobkyně zdůrazňuje, že z rozdělení pravomocí mezi Radu a Komisi podle článků 83 ES a 85 ES vyplývá, že jedině Rada je oprávněna vydávat nařízení nebo směrnice potřebné k provedení zásad uvedených v článcích 81 ES a 82 ES. Z požadavků vycházejících ze zásady ukládání trestů jen na základě zákona tedy vyplývá, že Rada není oprávněna zmocnit Komisi k ukládání pokut, aniž by existoval dostatečně určitý režim.

41 Žalobkyně přitom tvrdí, že Komise má pravomoc vyšetřovat, vznášet obvinění i soudit zároveň. Takové pravomoci, které jsou v rozporu s ústavními tradicemi členských států, by měly být upraveny jasnými a jednoznačnými pravidly. Žalobkyně se proto domnívá, že prováděcí nařízení Rady k článkům 81 ES a 82 ES má přesně vymezit obsah, cíl i intenzitu sankcí. Krom toho, jedním z požadavků zásady ukládání trestů jen na základě zákona je stanovení maximální výše, která by neměla být nepřiměřeně vysoká, aby pokuta nezískala trestněprávní povahu. Za předpokladu, že výše pokuty může být neomezená, by totiž pokuta v konečném důsledku nebyla stanovena předem Radou, ale uložena Komisí jakožto výkonným orgánem.

42 Žalobkyně se domnívá, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nesplňuje výše popsané požadavky vyplývající ze zásady ukládání trestů jen na základě zákona.

43 Zaprvé tvrdí, že nařízení č. 17 nestanoví, v jakých případech má být protiprávní jednání porušující čl. 81 ES a 82 ES sankcionováno pokutou, a tak ponechává Komisi posuzovací pravomoc k rozhodování o účelnosti pokuty. V této souvislosti připomíná rozsudek Soudního dvora ze dne 12. července 1979, BMW Belgium a další v. Komise (32/78, 36/78 až 82/78, Recueil, s. 2435, bod 53), podle nějž má Komise úplnou svobodu při výkonu své posuzovací pravomoci, jíž disponuje při rozhodování o uložení či neuložení pokuty.

44 Zadruhé žalobkyně uplatňuje, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nevyčísluje maximální výši. Žalobkyně se proto domnívá, že tato úprava není slučitelná se zásadou ukládání trestů jen na základě zákona a že na Komisi přenáší pravomoc, která podle Smlouvy patří Radě. Výše pokuty tak ve skutečnosti není stanovena předem nařízením, ale výlučně Komisí, a to způsobem, jenž není ani předvídatelný, ani přezkoumatelný (viz rozsudek Komise v. Francie, bod 35 výše, bod 23 a citovaná judikatura). Nutností zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty nelze ospravedlnit skutečnost, že není stanovena maximální možná výše, pokud má být uvedený požadavek slučitelný se základní zásadou práva Společenství s vyšší právní sílou, a sice se zásadou ukládání trestů jen na základě zákona (rozsudky Kloppenburg, bod 35 výše, bod 11, a Salumi a další, bod 35 výše, bod 10).

45 Zatřetí žalobkyně upozorňuje, že zákonodárce nestanovil, s výhradou závažnosti a délky trvání protiprávního jednání, žádná kritéria pro určení výše pokuty. V praxi ovšem tato dvě kritéria nemají žádný omezující vliv na posuzovací pravomoc Komise. Komise totiž není vázána žádným závazným a taxativním výčtem povinně zohledňovaných kritérií (usnesení Soudního dvora ze dne 25. března 1996, SPO a další v. Komise, C-137/95 P, Recueil, s. I-1611, bod 54, a rozsudek Soudního dvora ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise, C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 33; rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise, T-9/99, Recueil, s. II-1487, bod 443), a naopak bere v úvahu mnohé přitěžující a polehčující okolnosti, jež procesní subjekty nemohou znát předem.

46 Mimoto nemohou požadavky vycházející z dodržování zásady rovného zacházení vyvážit uvedenou nepřesnost vzhledem k tomu, že podle judikatury nemá Komise povinnost dbát na to, aby konečné částky pokut odrážely všechny rozdíly mezi dotyčnými podniky, pokud jde o jejich obrat (rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, LR AF 1998 v. Komise, T-23/99, Recueil, s. II-1705, bod 278).

47 Tvrzení žalobkyně potvrdil Bundesverfassungsgericht (německý ústavní soud) v rozsudku, podle nějž trestněprávní norma, která jako maximální výši trestu stanoví majetek odsouzeného, musí být zrušena jako odporující zásadě ukládání trestů jen na základě zákona (rozsudek ze dne 20. března 2002, BvR 794/95, NJW 2002, s. 1779). Na rozdíl od tvrzení Rady neobsahuje čl. 81 odst. 2 německého zákona o omezování hospodářské soutěže [Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB)] žádné ustanovení obdobné čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jelikož zákonodárce se takové úpravy dobrovolně vzdal.

48 Začtvrté žalobkyně uvádí, že rozhodovací praxe Komise je příkladem potvrzujícím správnost jejího tvrzení. Tato praxe je provázena velkými rozdíly mezi částkami uložených pokut a prudkým růstem uvedených částek v poslední době. V této souvislosti zdůrazňuje zejména, že osm z deseti nejvyšších pokut bylo uloženo po roce 1998 a že pokuta v rekordní výši 855,23 milionů eur, z nichž 462 milionů jedinému podniku, byla uložena v roce 2001 ve věci nazývané „Vitaminy" [rozhodnutí Komise K(2001) 3695 v konečném znění, ze dne 21. listopadu 2001, věc COMP/E-1/37.512]. Posledně uvedená částka je patnáctinásobně vyšší než průměrná výše pokut uložených v letech 1994 až 2000 a druhá nejvyšší pokuta za rok 2001 [rozhodnutí Komise K(2001) 4573 v konečném znění, COMP/E-1/36.212 – Samopropisovací papír] představuje šestinásobek uvedené průměrné hodnoty.

49 Zapáté se žalobkyně domnívá, že současný systém nelze odůvodňovat nezbytností odrazujícího účinku, jejž mají mít pokuty vůči podnikům. Žalobkyně totiž jednak uznává, že ačkoli přesná částka pokuty nemusí být nutně určitelná předem, odrazující cíl neopravňuje Radu, aby opomenula „jasně vymezit pravomocí svěřené Komisi". Dále poznamenává, že nedostatek alespoň minimální předvídatelnosti pokuty ve skutečnosti podniky odrazuje od spolupráce s Komisí. Možnost odhadnout, byť přibližně, možné důsledky jednání by naopak mohlo mnohem lépe zajistit kýžený odrazující účinek podobně, jako je tomu ve vnitrostátních trestněprávních předpisech.

50 Zašesté žalobkyně tvrdí, že pokyny nelze považovat za zmírnění protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Jednak podle ní pokyny nemohou být právním aktem podle článku 249 ES, a jednak zmocnění přijímat opatření v dané oblasti má podle článku 83 ES pouze Rada. Žalobkyně se domnívá, že dodržovat zásadu ukládání trestů jen na základě zákona tedy přísluší Radě. Ze stejných důvodů nemůže výkon soudního přezkumu v plné jurisdikci přiznaný Soudnímu dvoru v článku 17 nařízení č. 17 vyvážit protiprávnost čl. 15 odst. 2 téhož nařízení. Žalobkyně totiž připomíná, že i přes tuto pravomoc náleží především právě Komisi, aby během správního řízení určila částku pokuty a zjistila skutkový stav. Navíc žalobkyně připomíná, že neurčitost čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a neexistence kritérií přezkumu by mohly zbavit výkon soudního přezkumu v plné jurisdikci přiznaný soudům Společenství jeho smyslu. Žalobkyně nakonec poznamenává, že od procesních subjektů nelze vyžadovat, aby z důvodu nedostatečně určitého právního rámce ukládání pokut systematicky podávali opravné prostředky. Dodává, že náprava chyb zákonodárce soudem Společenství by byla překročením úkolů soudnictví, a byla by tím pádem zpochybnitelná s ohledem na čl. 7 odst. 1 ES.

51 Komise se domnívá, že argumentace žalobkyně je neopodstatněná.

52 Zdůrazňuje, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 představuje jasný a jednoznačný právní základ, který podnikům umožňuje předvídat možné důsledky jejich úkonů s dostatečnou přesností.

53 Dále připomíná, že při výkonu posuzovací pravomoci, jíž disponuje, se musí řídit kritérii závažnosti a délky trvání protiprávního jednání stanovenými v uvedeném článku, obecnými zásadami práva Společenství, zejména zásadami proporcionality a rovného zacházení, jakož i judikaturou Soudního dvora a Soudu. Komise tak tvrdí, že musí uvedené zásady dodržovat při každém užití posuzovací pravomoci (viz, pokud jde o dodržování zásady rovného zacházení, rozsudky Soudu ze dne 20. března 2002, Brugg Rohrsysteme v. Komise, T-15/99, Recueil, s. II-1613, body

149 a následující, a ze dne 9. července 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, T-224/00, Recueil, s. II-2597, body 69, 207, 281 a 308; stanoviska generálního advokáta Ruiz-Jaraba Colomera k rozsudku Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, s. I-133, body 96 a následující).

54 V rozporu s tvrzeními žalobkyně nelze v tomto ohledu z rozsudku BMW Belgium a další v. Komise, bod 43 výše, vyvodit, že by se přezkum nevztahoval na rozhodnutí uložit, či neuložit pokutu. V tomto případě totiž skutečnost, že Soudní dvůr uznal možnost Komise uložit pokutu dalším prodejcům, zatímco v předchozích případech tak neučinil, neznamená, že je pravomoc Komise uložit, či neuložit pokutu neomezená, ale že výkon této pravomoci se musí zakládat na objektivních důvodech odpovídajících účelu ustanovení, které Komisi tuto pravomoc svěřuje.

55 Žalobkyně se nemůže dovolávat „překvapivosti" Rozhodnutí vzhledem k tomu, že odrazující funkce pokuty předpokládá, že podniky si mohou pokutu předem vypočítat a porovnat ji s předpokládaným ziskem. Komise připomíná, že žalobkyně každopádně nebyla oprávněna legitimně očekávat, že jí nebude uložena pokuta vyšší než nejvyšší pokuty uložené během protiprávního jednání (rozsudky LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, bod 241, a Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, body 63 a 64).

56 Mimoto výkon soudního přezkumu Soudem v plné jurisdikci, jakož i přijetí pokynů v lednu 1998, přičemž pokyny byly prohlášeny za slučitelné s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, odporují stanovisku žalobkyně, podle něhož je určování pokuty svévolné a netransparentní.

57 Radě rovněž nelze vytýkat, že by na Komisi přenesla pravomoci v rozporu se Smlouvou, a to vzhledem k tomu, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 díky kritériím, jež zmiňuje, a jejichž výklad podaly soudy Společenství, a díky požadavku na dodržování obecných zásad práva Společenství představuje dostatečně určitý právní základ vzhledem k cíli sledovanému při ukládání pokut. Žalobní důvod vycházející z toho, že pokyny nejsou s to zmírnit neurčitost uvedeného ustanovení, je tedy bezpředmětný. Pokyny mimo to zlepšily právní jistotu a transparentnost rozhodovacího procesu.

58 Nakonec, pokud jde o zvyšující se částky během posledních let, Komise jednak zdůrazňuje, že zvyšování obratu podniků od 60. let samo o sobě odůvodňuje prostor, jejž Komisi ponechává napadené ustanovení, a jednak že podle ustálené judikatury (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. června 1983, Musique diffusion française a další v. Komise, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, body 108 a 109; rozsudky Soudu LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, bod 237, a ze dne 12. července 2001, Tate & Lyle a další v. Komise, T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Recueil, s. II-2035, body 144 a 145) Komise musí zvyšovat pokuty, aby posilovala jejich odrazující účinek. Tato posuzovací pravomoc nicméně není neomezená, jelikož Soudní dvůr a Soud přezkoumávají, zda zvýšení, o nichž Komise rozhodla, jsou odůvodněná uvedeným zájmem (rozsudky Soudu ze dne 14. května 1998, Sarrió v. Komise, T-334/94, Recueil, s. II-1439, body 323 až 335, a ze dne 20. března 2002, Lögstör Rör v. Komise, T-16/99, Recueil, s. II-1633, bod 251). Nakonec poznamenává, že i přes toto zvyšování pokut jsou zjevná, závažná a dlouhodobá protiprávní jednání stále relativně častá.

59 Rada se jako vedlejší účastník domnívá, že námitka protiprávnosti článku 15 nařízení č. 17 musí být zamítnuta jako neopodstatněná. Rada uznává, že pokuta, ačkoli je jinou než trestněprávní sankcí, se musí opírat o jasný a jednoznačný právní základ. Podle ní však čl. 15 nařízení č. 17 tento požadavek splňuje. Krom toho připomíná, že zásada *nulla poena sine lege* se uplatňuje pouze na trestněprávní sankce, což není případ pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 vzhledem k odstavci 4

téhož článku. Požadavky vycházející z této zásady tedy nemohou být v projednávaném případě uplatněny (rozsudek Maizena, bod 37 výše, bod 14; Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Welch v. Spojené království ze dne 9. února 1995, řada A, č. 307).

60 Navíc má Rada za to, že výše sankce je dostatečně určena, jelikož čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 stanoví maximální výši pokuty v závislosti na obratu dotyčného podniku. Maximální možnou výši nelze upravit jinak, protože rozhodnutí Komise se týkají zvláštních případů. Posuzovací pravomoc Komise, zdaleka ne absolutní, je navíc omezena povinností brát v úvahu kritéria délky trvání a závažnosti protiprávního jednání, jež stanoví uvedený článek. Komise rovněž musí dodržovat zásady proporcionality a zákazu diskriminace.

61 Rada se domnívá, že není snadné vymezit restriktivnější rámec, který by umožňoval vzít v potaz specifické okolnosti každého protiprávního jednání a zajistit dostatečně odrazující účinek. Soud ostatně nikdy nezpochybnil platnost čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, ale spíše ji potvrzoval (rozsudek Tate & Lyle a další v. Komise, bod 58 výše, body 98 až 101).

62 Pokud jde o žalobní důvod žalobkyně vycházející z toho, že se praxe Komise vyznačuje značnými rozdíly v částkách uložených pokut a jejich prudkým růstem v poslední době, Rada uvádí, že tato zjištění pouze odrážejí skutečnost, že výše obratu dotčených podniků jsou rozdílné a že velikost dotyčných podniků roste.

63 Rovněž je mylné tvrzení, že se v rukou Komise hromadí funkce vyšetřovacího, obviňovacího i soudního orgánu, neboť Komise podléhá soudnímu přezkumu v plné jurisdikci, a tedy ji nelze považovat za soudce i stranu.

64 To samé platí o tvrzení, podle něhož Rada přenesla na Komisi svou pravomoc stanovování pokut. Rada totiž připomíná, že zmocnění Komise se týká pouze přijímání rozhodnutí na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, který je vyjádřením pravomoci Rady. To je v souladu s čl. 202 třetí odrážkou ES.

65 Rada nakonec poznamenává, že na rozdíl od tvrzení žalobkyně existují srovnatelná pravidla na úrovni členských států, zejména Švédska a Německa.

2. Závěry Soudu

66 Je namístě připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že zásada ukládání trestů jen na základě zákona je logickým důsledkem zásady právní jistoty, která je obecnou zásadou práva Společenství a která vyžaduje jasnost a přesnost všech předpisů Společenství, především pokud tyto ukládají či umožňují uložit sankce, aby tak dotčené osoby mohly jednoznačně rozpoznat svá práva a povinnosti, které z nich vyplývají, a aby mohly následně přijmout odpovídající opatření (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 9. července 1981, Gondrand Frères a Garancini, 169/80, Recueil, s. 1931, bod 17; Maizena, bod 37 výše, bod 15; ze dne 13. února 1996, van Es Douane Agenten, C-143/93, Recueil, s. I-431, bod 27, a X, bod 35 výše, bod 25).

67 Tuto zásadu, která je součástí ústavních tradic společných členským státům a byla zakotvena v různých mezinárodních smlouvách, zejména v článku 7 EÚLP, je nutné dodržovat jak v předpisech trestněprávní povahy, tak ve zvláštních správních nástrojích ukládajících či umožňujících ukládat správní sankce (viz rozsudek Maizena, bod 37 výše, body 14 a 15 a citovaná judikatura). Použití zásady se vztahuje nejen na předpisy, které stanovují skutkovou podstatu protiprávního jednání, ale i na ty předpisy, které stanovují důsledky plynoucí z protiprávního jednání porušujícího prvně uvedené předpisy (viz v tomto smyslu rozsudek X, bod 35 výše, body 22 a 25).

68 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že podle čl. 7 odst. 1 EÚLP:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu."

69 Podle Evropského soudu pro lidská práva z uvedeného ustanovení vyplývá, že zákon musí jasně stanovit protiprávní jednání i tresty, které je potlačují. Tato podmínka je splněna, pokud se má procesní subjekt možnost z textu příslušného ustanovení, a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy, dozvědět, z jakých úkonů a opomenutí mu vzniká trestněprávní odpovědnost (Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Coëme v. Belgie ze dne 22. června 2000, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí*, 2000-VII, § 145).

70 Rada tvrdí, že se Soud při zkoumání protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nemůže opřít o čl. 7 odst. 1 EÚLP ani o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k tomuto článku, jelikož čl. 15 odst. 4 nařízení č. 17 stanoví, že rozhodnutí Komise, zejména podle odstavce 2 uvedeného ustanovení, nemají trestněprávní povahu.

71 Aniž by přitom bylo třeba se vyslovit k otázce, zda je z důvodu povahy a míry přísnosti pokut ukládaných Komisí podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 možné na tyto sankce uplatnit čl. 7 odst. 1 EÚLP, je nutné uvést, že i kdyby měl být čl. 7 odst. 1 EÚLP považován za použitelný na uvedené sankce, z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že pro splnění požadavků stanovených v citovaném ustanovení není nutné, aby znění ustanovení, podle nichž jsou sankce ukládány, bylo natolik přesné, aby důsledky, které mohou z protiprávního jednání porušujícího uvedená ustanovení nastat, bylo možné předvídat s absolutní jistotou.

72 Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva totiž neurčitost ustanovení nemusí být nutně porušením článku 7 EÚLP a skutečnost, že zákon přiznává posuzovací pravomoc, jako taková neodporuje požadavku předvídatelnosti, pokud jsou rozsah výkonu posuzovací pravomoci a pravidla jejího výkonu dostatečně jasně vymezena vzhledem ke stanovenému legitimnímu cíli, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana proti svévoli (Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Margareta a Roger Andersson v. Švédsko, bod 36 výše, § 75). V tomto ohledu, nehledě na samotný text zákona, Evropský soud pro lidská práva zohledňuje i otázku, zda neurčité pojmy byly upřesněny v ustálené a zveřejněné judikatuře (rozsudek G. v. Francie ze dne 27. září 1995, řada A, č. 325-B, § 25).

73 Krom toho, zohlednění ústavních tradic společných členským státům nevede k podání odlišného výkladu obecné zásady práva Společenství, jíž představuje i zásada ukládání trestů jen na základě zákona. Pokud jde o argumenty žalobkyně založené na rozsudku, jejž vydal Bundesverfassungsgericht dne 20. března 2002 (bod 47 výše), i za předpokladu, že by se tento mohl v rámci pokut ukládaných podnikům za porušování pravidel v oblasti hospodářské soutěže jevit jako relevantní, a na čl. 81 odst. 2 GWB, který neobsahuje žádné ustanovení obdobné čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, je třeba zdůraznit, že ústavní tradici společnou členským státům nelze vyvodit z právního stavu jednoho členského státu. V tomto ohledu je naopak namístě uvést, jak upozornila Rada, aniž by jí žalobkyně v tomto bodě odporovala, že

rozhodné právo jiných členských států obsahuje při ukládání správních sankcí, jako například za porušení vnitrostátních pravidel v oblasti hospodářské soutěže, srovnatelnou mezní úroveň, jakou stanovuje čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a dokonce kritéria obdobná či totožná s těmi, jež stanovují uvedené ustanovení práva Společenství, přičemž Rada v tomto ohledu uvádí příklad Švédského království.

74 Pokud jde o platnost čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 z pohledu zásady ukládání trestů jen na základě zákona, jak ji potvrdil soud Společenství v souladu s vysvětlením podaným Úmluvou a s ústavními tradicemi členských států, je nutné uvést, že na rozdíl od tvrzení žalobkyně Komise nedisponuje neomezeným prostorem pro uvážení při stanovování pokut za protiprávní jednání porušující pravidla v oblasti hospodářské soutěže.

75 Článek 15 odst. 2 nařízení č. 17 totiž sám omezuje posuzovací pravomoc Komise. Tím, že na jedné straně stanoví, že „Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od [1 000 eur] do [1 milionu eur] nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10% obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na porušení podílely", stanoví i maximální výši pokut v závislosti na obratu dotyčných podniků, to znamená na základě objektivního kritéria. Přestože, jak uvádí žalobkyně, není stanovena maximální možná výše pokut platná pro veškerá protiprávní jednání porušující pravidla v oblasti hospodářské soutěže, má pokuta, již lze uložit, horní hranici, která je vyčíslitelná a nepřekročitelná, vypočtenou pro každý podnik a pro každý jednotlivý případ protiprávního jednání tak, aby nejvyšší možnou pokutu, již lze danému podniku uložit, bylo možné určit předem. Na druhé straně toto ustanovení ukládá Komisi, aby pokuty stanovovala pro každý konkrétní případ zvlášť a aby při stanovování jejich výše brala „v úvahu závažnost a trvání daného porušení".

76 Ačkoli je pravda, že obě uvedená kritéria ponechávají Komisi široký prostor pro uvážení, nic to nemění na skutečnosti, že jde o kritéria přijatá jinými zákonodárci v obdobných předpisech a umožňující Komisi přijímat sankce s ohledem na míru protiprávnosti dotyčného chování. Je tedy namístě se v této fázi domnívat, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 stanovuje kritéria a meze, které vážou Komisi při výkonu svých pravomocí v oblasti pokut, přičemž jí zároveň ponechává i určitý prostor pro uvážení.

77 Mimoto je třeba poznamenat, že při stanovování pokut podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je Komise povinna dodržovat obecné právní zásady, obzvláště zásady rovného zacházení a proporcionality, jak je vymezila judikatura Soudního dvora a Soudu.

78 V rozporu s tvrzeními žalobkyně se meze posuzovací pravomoci Komise popsané výše vztahují rovněž na rozhodnutí, zda uložit pokutu, či nikoli, zejména pokud Komise použije sdělení o spolupráci, jehož platnost ostatně není zpochybňována. V tomto ohledu okolnost, že Soudní dvůr v rozsudku uvedeném žalobkyní (rozsudek BMW Belgium a další v. Komise, bod 43 výše, bod 53), připustil, že skutečnost, že Komise v podobných případech v minulosti nepokládala za potřebné uložit pokutu některým hospodářským subjektům, ji této pravomoci, výslovně přiznané nařízením č. 17, nezprošťuje, jelikož podmínky pro její výkon byly splněny, nemůže znamenat, že by Komise disponovala posuzovací pravomocí neuložit pokutu, aniž by byla povinna dodržovat jednak sebeomezení při výkonu své posuzovací pravomoci, jež vyplývá z pokynů a sdělení o spolupráci, a jednak především obecné právní zásady, zejména pak zásadu rovného zacházení a zásadu proporcionality, jakož i užitečný účinek čl. 81 ES a 82 ES obecně, a zásadu volné hospodářské soutěže vyplývající z čl. 4 odst. 1 ES.

79 Je třeba rovněž dodat, že podle článku 229 ES a článku 17 nařízení č. 17 mají Soudní dvůr a Soud pravomoc přezkoumávat v plné jurisdikci žaloby proti rozhodnutím, kterými Komise uložila pokutu, a mohou tak nejen zrušit rozhodnutí přijatá Komisí, ale rovněž uloženou pokutu zrušit, snížit nebo zvýšit. Správní praxe Komise tak podléhá plné kontrole soudu Společenství. Na rozdíl od tvrzení žalobkyně tato kontrola nevede soud Společenství k překračování svých pravomocí a porušování čl. 7 odst. 1 ES, jelikož tato kontrola je jednak výslovně stanovena v uvedených ustanoveních, jejichž platnost není zpochybňována, a jednak ji soud Společenství vykonává v souladu s kritérii stanovenými v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Výkon kontroly soudem Společenství tak v ustálené a zveřejněné judikatuře velmi přispěl k upřesnění neurčitých pojmů, které může čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 obsahovat.

80 Krom toho na základě kritérií stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a upřesněných judikaturou Soudního dvora a Soudu vyvinula sama Komise správní praxi, která je známá a dostupná. Přestože rozhodovací praxe Komise sama o sobě nevytváří právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže (viz rozsudek Soudu ze dne 18. července 2005, Scandinavian Airlines System v. Komise, T-241/01, Sb. rozh. s. II-2917, bod 87 a citovaná judikatura), nic to nemění na skutečnosti, že podle zásady rovného zacházení Komise nesmí zacházet se stejnými situacemi odlišně anebo s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněné (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. prosince 1984, Sermide, 106/83, Recueil, s. 4209, bod 28, a rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, BPB de Eendracht v. Komise, T-311/94, Recueil, s. II-1129, bod 309).

81 Navíc podle ustálené judikatury Komise může kdykoli přizpůsobit výši pokut, pokud tak vyžaduje účinné použití pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže (rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 109, a rozsudek LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, body 236 a 237), přičemž takové pozměnění správní praxe může být považováno za objektivně odůvodněné účelem všeobecné ochrany před protiprávními jednáními porušujícími pravidla v oblasti

hospodářské soutěže. Zvýšení pokut v poslední době, jejž uvádí a napadá žalobkyně, tedy nelze samo o sobě považovat za protiprávní s ohledem na zásadu ukládání trestů jen na základě zákona, jelikož nepřekračuje právní rámec stanovený v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jak jej vykládají soudy Společenství.

82 Mimoto je třeba mít na zřeteli, že Komise ve snaze o transparentnost a za účelem zvýšení právní jistoty dotyčných podniků zveřejnila pokyny, v nichž stanovuje metodu výpočtu, kterou se zavázala v každém jednotlivém případě dodržovat. V tomto ohledu má ostatně Soudní dvůr za to, že se Komise přijetím takových pravidel chování a zveřejněním oznámení, že je napříště použije na případy jimi dotčené, sama omezuje při výkonu své posuzovací pravomoci a nemůže se od těchto pravidel odchýlit, aniž by byla případně sankcionována z důvodu porušení obecných právních zásad, jako je zásada rovného zacházení nebo ochrana legitimního očekávání. Krom toho pokyny, i když nepředstavují právní základ Rozhodnutí, stanoví obecným a abstraktním způsobem metodologii, kterou si Komise uložila za účelem stanovování výše pokut uložených tímto Rozhodnutím, a v důsledku toho zajišťují právní jistotu podniků (rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 211 a 213). Z toho vyplývá, že na rozdíl od tvrzení žalobkyně skutečnost, že Komise přijala pokyny, jestliže nepřekročila právní rámec stanovený čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, nemůže být považována za stiženou nedostatkem pravomoci a pouze přispívá k přesnějšímu vymezení posuzovací pravomoci Komise, která již sama plyne z uvedeného ustanovení.

83 S ohledem na výše zjištěné skutečnosti tak obezřetný subjekt může, při obstarání odborné rady v případě potřeby, s dostatečnou přesností předvídat metodu stanovení i výši pokut, které mu hrozí za dané chování. Skutečnost, že tento subjekt není s to předem znát přesnou výši pokut, které Komise v jednotlivých případech uloží, nemůže představovat porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona, jelikož cíle potlačování a odrazování odůvodňují to, že vzhledem

k závažnosti protiprávních jednání, která má Komise sankcionovat, bylo dotyčným podnikům znemožněno odhadnout zisky, jež by jim byly plynuly z účasti na protiprávním jednání s předchozím zohledněním výše pokuty, která jim z důvodu protiprávního chování bude uložena.

84 V tomto ohledu, ačkoli podniky nejsou s to předem znát přesnou výši pokut, jež Komise v každém jednotlivém případě uloží, je třeba poznamenat, že podle článku 253 ES je Komise v rozhodnutí o uložení pokuty povinna, i přes obecně známý kontext tohoto rozhodnutí, uvést odůvodnění, a to zejména pokud jde o výši uložené pokuty a zvolenou metodu jejího stanovení. Z odůvodnění musí jasně a jednoznačně vyplývat úvahy Komise tak, aby dotčené osoby mohly rozpoznat důvody, které vedly k přijetí opatření, a mohly tak posoudit možnost zahájit řízení před soudem Společenství, a případně aby tento soud mohl vykonat svůj přezkum.

85 Nakonec, pokud jde argument, podle nějž Rada vymezením rámce pokuty podle ustanovení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 *de facto* přenesla na Komisi pravomoc, která podle Smlouvy přísluší jí samotné, a porušila tak články 83 ES a 229 ES, je namístě se domnívat, že je neopodstatněný.

86 Na jedné straně, jak již bylo uvedeno výše, sice čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ponechává Komisi široký prostor pro uvážení, ale zároveň omezuje její výkon tím, že zavádí objektivní kritéria, která Komise musí dodržovat. Na druhé straně je třeba připomenout, jak na jednání poznamenala Rada, že nařízení č. 17 bylo přijato na základě čl. 83 odst. 1 ES, který stanoví, že „[n]ařízení nebo směrnice potřebné k provedení zásad uvedených v článcích 81 ES a 82 ES přijímá Rada na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem [...]". Cílem těchto nařízení nebo směrnic je podle čl. 83 odst. 2 písm. a) a d) ES zejména „zajistit dodržování zákazů

uvedených v čl. 81 odst. 1 [ES] a v článku 82 [ES] stanovením pokut a penále" a „vymezit úlohy Komise a Soudního dvora při provádění ustanovení uvedených v tomto odstavci". Ostatně je namístě připomenout, že podle čl. 211 první odrážky ES Komise „dbá na provádění této smlouvy, jakož i aktů přijatých orgány Společenství na jejím základě" a že na základě třetí odrážky stejného článku disponuje „vlastní rozhodovací pravomoc[í]".

87 Z toho vyplývá, že pravomoc ukládat pokuty v případech porušení článků 81 ES a 82 ES nelze považovat za původně příslušející Radě, která ji svěřila či jejím výkonem pověřila Komisi ve smyslu čl. 202 třetí odrážky ES. Podle výše uvedených ustanovení Smlouvy totiž tato pravomoc spadá do úkolu Komise dbát na uplatňování práva Společenství, přičemž je tento úkol upřesněn, upraven a formalizován, pokud jde o uplatňování článků 81 ES a 82 ES, nařízením č. 17. Pravomoc ukládat pokuty, kterou uvedené nařízení přiznává Komisi, vyplývá tedy z ustanovení samotné Smlouvy a jejím cílem je umožnit faktické provádění zákazů stanovených v uvedených článcích (viz v tomto smyslu rozsudek Tate & Lyle a další v. Komise, bod 58 výše, bod 133). Argument žalobkyně musí tedy být zamítnut.

88 Ze všech těchto úvah plyne, že námitka protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 musí být zamítnuta jako neopodstatněná.

B – *K výkladu čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ve světle zásady ukládání trestů jen na základě zákona*

89 Žalobkyně podpůrně tvrdí, že pokud by Soud neprohlásil čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 za neplatný, mělo by uvedené ustanovení být konkretizováno a vyloženo právě podle zásady ukládání trestů jen na základě zákona, podobně jako rozhodovací praxe

Komise a judikatura vztahující se k článkům 81 ES a 82 ES. V tomto ohledu uvádí určité návrhy na umožnění dostatečné předvídatelnosti pokuty a žádá zrušení Rozhodnutí.

90 Komise a Rada mají za to, že uvedené argumenty jsou neopodstatněné.

91 V tomto ohledu přitom stačí nejprve uvést, že argumenty žalobkyně uvedené v rámci druhé, podpůrné části žalobního důvodu vycházejícího z porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona zčásti pouze opakují některé argumenty rozvedené v první části téhož žalobního důvodu, přičemž je žalobkyně směřuje proti rozhodovací praxi Komise vyplývající z uplatňování pokynů a proti Rozhodnutí, které tuto praxi odráží. Přitom kromě toho, že rozhodovací praxi Komise nelze žádným způsobem napadnout žalobou na neplatnost, je namístě připomenout, jak již bylo uvedeno výše, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 neporušuje zásadu ukládání trestů jen na základě zákona a že rozhodovací praxe Komise a pokyny pod dohledem soudů Společenství právě přispěly ke zvyšování právní jistoty podniků. Rozhodnutí proto nelze považovat za protiprávní pouze z důvodu, že představuje uplatnění údajně protiprávní rozhodovací praxe Komise v oblasti pokut. Tyto části žalobního důvodu tak musí být zamítnuty.

92 Mimoto, pokud chtěla žalobkyně v rámci této části žalobního důvodu předložit argumenty týkající se údajně nedostatečného odůvodnění Rozhodnutí, zejména jde-li o stanovení základní částky, skutečný účinek protiprávního jednání na trhu a zvýšení pokuty za účelem zajistit její dostatečně odrazující účinek, je třeba zdůraznit, že tyto argumenty v podstatě vycházejí z třetího žalobního důvodu, který se zvlášť zabývá otázkou odůvodnění Rozhodnutí, a v jehož rámci je tedy jejich posouzení vhodnější.

93 Ostatní argumenty žalobkyně spočívají v obecných a teoretických úvahách o tom, jakou rozhodovací praxi by měla vést Komise, jaká nová ustanovení by měla přijmout Rada, jakož i o tom, k jakému vývoji soudních rozhodnutí by mělo dojít v judikatuře Soudu, tedy nevznášejí žádnou právní námitku proti Rozhodnutí, a tudíž musí být zamítnuty.

94 V replice a na jednání ostatně žalobkyně dodala, že za obrat uvedený v souvislosti s horní hranicí pokuty stanovené na 10% obratu dosaženého v účetním roce předcházejícím přijetí rozhodnutí o uložení pokuty měl být považován obrat dosažený na dotčeném trhu, nikoli celkový obrat.

95 Pokud lze z uvedeného tvrzení vyvodit, že žalobkyně zamýšlí zpochybnit Rozhodnutí proto, že jí uložilo pokutu přesahující 10% obratu dosaženého na trhu s methioninem v účetním roce předcházejícím přijetí Rozhodnutí, postačí připomenout, aniž by bylo nutné se tázat na přípustnost této argumentace s ohledem na čl. 48 odst. 2 jednacího řádu, a zejména na existenci úzké vazby mezi touto argumentací a žalobními důvody obsaženými v žalobě, že ani nařízení č. 17, ani judikatura, ani pokyny nestanoví, že pokuty musí být vypočítávány přímo podle velikosti dotčeného trhu; tento faktor je pouze jedním z několika faktorů. V souladu s nařízením č. 17, tak jak je vykládáno judikaturou, musí být totiž pokuta uložená podniku za protiprávní jednání v oblasti hospodářské soutěže přiměřená protiprávnímu jednání posuzovanému v celkových souvislostech s přihlédnutím zejména k jeho závažnosti (viz v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 6. října 1994, Tetra Pak v. Komise, T-83/91, Recueil, s. II-755, bod 240, a obdobně ze dne 21. října 1997, Deutsche Bahn v. Komise, T-229/94, Recueil, s. II-1689, bod 127). Jak Soudní dvůr prohlásil v bodě 120 svého rozsudku Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, je nutné pro posouzení závažnosti protiprávního jednání přihlédnout ke značnému počtu skutečností, jejichž povaha a význam se mění podle

druhu daného protiprávního jednání a jeho zvláštních okolností (rozsudek Soudu ze dne 8. července 2004, JFE Engineering v. Komise, T-67/00, T-68/00, T-71/00 a T-78/00, Sb. rozh. s. II-2501, bod 532).

96 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že podle ustálené judikatury jediná výslovná zmínka o obratu dotčeného podniku, tedy hranice 10% obratu stanoveného pro účely stanovení výše pokut v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, se vztahuje na celkový celosvětový obrat podniku (viz v tomto smyslu rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 119), a nikoli na její obrat dosažený na trhu dotčeném sankcionovaným chováním narušujícím hospodářskou soutěž. Z téhož bodu uvedeného rozsudku totiž vyplývá, že cílem této hranice je předcházet tomu, aby pokuty byly nepřiměřené v poměru k celkovému významu podniku (rozsudek JFE Engineering v. Komise, bod 95 výše, bod 533).

97 Z uvedeného vyplývá, že druhá část prvního žalobního důvodu musí být zamítnuta.

98 První žalobní důvod proto musí být zamítnut v plném rozsahu.

II – *K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o jednotnou a nepřetržitou povahu o délku trvání protiprávního jednání*

99 Žalobkyně zpochybňuje svoji účast na jednotném a nepřetržitém protiprávním jednání v období od února 1986 do února 1999. Připouští svoji účast na protiprávním jednání v letech 1986 až 1988 a po roce 1992, ale tvrdí jednak, že jednání narušující hospodářskou soutěž bylo v letech 1988 až 1992 přerušeno, a jednak, že je definitivně ukončila v roce 1997. Podpůrně se domnívá, že Komise měla v každém případě zohlednit skutečnost, že dohody byly přinejmenším v letech 1988 až 1992 a po roce 1997 pozastaveny.

A – *K přerušení protiprávního jednání v letech 1988 až 1992*

1. Argumenty účastníků řízení

100 Podle žalobkyně poté, co Sumitomo od kartelové dohody odstoupila, byla setkání vysokých představitelů vedení společností a dohody narušující hospodářskou soutěž v roce 1988 přerušeny a k jejich obnovení došlo až v roce 1992.

101 V první řadě se domnívá, že když Komise v bodě 212 odůvodnění Rozhodnutí uvedla, že jelikož účastníci kartelové dohody nevyjádřili svůj úmysl dohody změnit či vypovědět, nebylo možné považovat za prokázané, že kartelová dohoda v letech 1988 až 1992 zanikla, a že když v bodech 251 a následující odůvodnění Rozhodnutí shledala, že si účastníci kartelové dohody nikdy vzájemně nesdělili svůj záměr dohody ukončit, bylo třeba vyvodit, že nedošlo ke vzniku nové kartelové dohody, ale pouze k organickému vývoji struktury komplexní kartelové dohody, sama implicitně uznala, že neměla přímý důkaz o existenci kartelové dohody v letech 1988 až 1992. Opírá se tedy, podle svého názoru, o nutné domněnky a chování a přitom nedodržuje náležitosti předkládání důkazů ani zásadu *in dubio pro reo* (rozsudky Soudního dvora ze dne 16. prosince 1975, Suiker Unie a další v. Komise, 40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Recueil, s. 1663, bod 354; ze dne 14. února 1978, United Brands v. Komise, 27/76, Recueil, s. 207, body 261 až 266, a ze dne 28. března 1984, CRAM a Rheinzink v. Komise, 29/83 a 30/83, Recueil, s. 1679, bod 16). Krom toho vzájemné sdělení záměru ukončit kartelovou dohodu v žádném případě nepředstavuje podmínku zániku dohody porušující právo hospodářské soutěže (rozsudek LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, body 59 a následující). Tudíž nepřísluší žalobkyni, aby prokazovala svou neúčast na protiprávním jednání v průběhu sledovaného období, nýbrž Komisi, aby předložila důkaz o tom, že se na něm skutečně podílela (rozsudek Soudního dvora ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise, C-185/95 P, Recueil, s. I-8417, bod 58).

102 V druhé řadě žalobkyně v podstatě uplatňuje, že Komise nesprávně posoudila různé dokumenty, které měly prokázat existenci kartelové dohody v letech 1988 až 1992.

103 Na podporu svých tvrzení žalobkyně zaprvé poznamenává, že vylíčení skutečností, jež podala Nippon Soda ve svém vyjádření ze dne 23. února 2000 a o něž se opírá Komise, pouze jedenkrát zmiňuje existenci setkání v letech 1988 až 1990, která v té či oné podobě měla pokračovat pouze na úrovni spolupracovníků až do 13. května 1998. Komise tudíž nevzala do úvahy skutečnost, že Nippon Soda ve svých prohlášeních klade důraz jednak na to, že setkání vysokých představitelů vedení společností ustala v roce 1988, a jednak na to, že setkání na úrovni spolupracovníků v letech 1988 až 1990 se omezovala na způsob, jak se mohou účastníci chránit před konkurencí společnosti Monsanto, a na organizaci výměny informací, která nepředstavuje protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže.

104 Zadruhé, pokud jde o zprávu ze dne 5. května 1990, již předložila Nippon Soda (dále jen „zpráva ze dne 5. května 1990") a z níž Komise vyvodila, že v roce 1989 proběhlo setkání, žalobkyně naopak uplatňuje, že písemnost v úvodu zmiňuje důvod, pro nějž byly v roce 1989 obchodní styky v oblasti spolupráce přerušeny, totiž spor mezi jednak společností Sumitomo, a jednak společnostmi Degussa a Rhône-Poulenc. Dále zpráva ze dne 5. května 1990 uvádí, že cílem setkání v srpnu 1989 bylo odradit společnost Degussa od prodávání methioninu za snížené ceny. Z uvedené zprávy ovšem vyplývá, že Degussa kategoricky odmítala jakoukoli snahu o odrazení, majíc na zřeteli svůj obchodní cíl konkurovat společnostem Monsanto a Sumitomo. Uvedené setkání lze tedy nanejvýše považovat za pokus společností Nippon Soda a Rhône-Poulenc navést žalobkyni k účasti na protiprávním jednání a, každopádně, za důkaz toho, že žalobkyně neměla úmysl narušovat hospodářskou soutěž.

105 Komise v bodech 103 až 106 odůvodnění Rozhodnutí krom toho ze zprávy ze dne 5. května 1990 nesprávně vyvozuje, že byla dána možnost nového setkání, ale že není

známo, zda k němu skutečně došlo, zatímco Nippon Soda naopak konstatuje, že nebylo možné dospět ke společnému odhadu prodejních cen, jelikož ani Rhône-Poulenc neměla zájem na společné cenové politice.

106 Konečně zpráva ze dne 5. května 1990 uzavírá, že bylo možné „se důvodně domnívat, že se Degussa příliš nezabýv[ala] tím, co Rhône-Poulenc skutečně zamýšl[ela]". Žalobkyně tedy navrhuje přezkoumat opodstatněnost tvrzení Komise v bodě 106 odůvodnění Rozhodnutí, podle nějž se Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda opakovaně setkaly v letech 1989 a 1990, aby projednaly ceny a údaje týkající se trhu a aby rozhodly o společné odpovědi na novou situaci na trhu. Připomíná, že Degussa naopak dala dotyčným podnikům jasně najevo svůj úmysl nepokračovat v provádění dohod.

107 Zatřetí žalobkyně tvrdí, že Komise rovněž dostatečně právně neprokázala její účast na protiprávním jednání v letech 1990 až 1992. Z doplňujícího prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000 totiž vyplývá, že na setkání dne 10. června 1990 dospěly Degussa a Rhône-Poulenc pouze k rozhodnutí navázat styk s Nippon Soda, aby projednaly snižování cen a uspořádání pravidelnějších setkání. Tvrzení Komise, podle nějž kartelová dohoda z roku 1986 nebyla nikdy ukončena a Nippon Soda se již podílela na přijímání příslušných opatření, je tedy nesprávné (bod 110 odůvodnění Rozhodnutí).

108 Krom toho zpráva společnosti Nippon Soda týkající se setkání v Soulu dne 7. listopadu 1990 (dále jen „zpráva o setkání dne 7. listopadu 1990") neobsahuje žádnou zmínku o dohodě o oznámení zvýšení cen či jejím provedení, ale naopak zdůrazňuje, že Rhône-Poulenc a Degussa nezamýšlely zvednout ceny podruhé bez účasti společnosti Monsanto. Z uvedeného dokumentu tak rovněž nelze dovodit, jak tvrdí Komise, že došlo k prvnímu zvýšení cen, což má zpráva ze dne 5. května 1990

potvrzovat. Navíc žalobkyně v podstatě tvrdí, že se nelze spolehnout na znění uvedené zprávy, protože se nejedná o originál, ale o překlad pravděpodobně z japonštiny, o čemž svědčí jak typografie zprávy, tak zjevný omyl v roce uvedeného data „listopad 1998".

109 Podobně Komise nebyla s to prokázat existenci jakékoli dohody za rok 1991. V prohlášení ze dne 26. května 1999 Rhône-Poulenc totiž uvedla, že setkání v roce 1991 „si kladla za cíl vytvořit a zvýšit důvěru mezi všemi třemi soutěžiteli". Tato setkání tedy představovala přípravná vyjednávání, která nedosáhla ani fáze pokusu o uzavření dohody či o jednání ve vzájemné shodě. Právě uvedenou analýzu ostatně potvrzuje i doplňující prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000.

110 Komise tvrdí, že dostatečně právně prokázala účast žalobkyně na jednotném a nepřetržitém protiprávním jednání v období od února 1986 do února 1999 a opakuje svá tvrzení uvedená v bodech 96 až 115, 212, 255 a 256 odůvodnění Rozhodnutí.

2. Závěry Soudu

111 Je namístě konstatovat, že žalobkyně v rámci této žaloby nezpochybňuje svoji účast na dvou kartelových dohodách, které považuje za odlišné, a to na jedné dohodě v období od února 1986 do podzimu 1988, v jehož průběhu kartelová dohoda zahrnovala japonského výrobce Sumitomo, a na druhé dohodě v období od března 1992 do října 1997, kdy podle ní bylo protiprávní jednání ukončeno, na rozdíl od tvrzení Komise, podle které protiprávní jednání pokračovalo až do února 1999. Pokud jde o období 1988–1992, žalobkyně má za to, že Komise neprokázala

existenci kartelové dohody, jíž se měla účastnit, a tudíž se dopustila nesprávného posouzení, když se domnívala, že se žalobkyně podílela na jednotném a nepřetržitém protiprávním jednání od března 1986 do března 1999.

112 Je tedy třeba zjistit, zda Komise dostatečně právně prokázala, že se žalobkyně v období od podzimu 1988 do března 1992 podílela na činnostech představujících protiprávní jednání porušující čl. 81 odst. 1 ES a článek 53 dohody o EHP, a stala se, ve vztahu k nezpochybněným protiprávním jednáním, k nimž došlo před a po tomto období, součástí „celku", a to vzhledem k jejich totožnému předmětu, jímž je narušování hospodářské soutěže na společném trhu. Z tohoto hlediska je třeba posoudit důkazy, jež pro uvedené období shromáždila Komise, jakož i závěry, k nimž dospěla v bodech 95 a následující odůvodnění Rozhodnutí.

a) K účasti žalobkyně na dohodě nebo na jednání ve vzájemné shodě v letech 1988 až 1992

113 Úvodem je třeba poznamenat, že žalobkyně Komisi v první řadě vytýká, že v bodech 212 a 251 a následující odůvodnění Rozhodnutí vyvodila z pouhé skutečnosti, že účastníci kartelové dohody z roku 1986 nedali po odchodu společnosti Sumitomo v roce 1988 najevo záměr ujednání ukončit, že přerušení kartelové dohody nebylo prokázáno. Tím, že se Komise opírá o uvedenou domněnku, obrátila důkazní břemeno, které má v zásadě nést sama.

114 Je namístě v tomto ohledu připomenout, že podle ustálené judikatury požadavek právní jistoty, na kterou mají nárok všechny hospodářské subjekty, znamená, že dojde-li ke sporu ohledně existence protiprávního jednání porušujícího pravidla hospodářské soutěže, musí Komise, která nese důkazní břemeno ohledně protiprávních jednání, která zjistila, předložit důkazy, které mohou dostatečně právně doložit existenci skutkových okolností zakládajících protiprávní jednání. Pokud jde

o uvedenou délku trvání protiprávního jednání, tatáž zásada právní jistoty stanoví, že jestliže neexistují důkazy, na jejichž základě by bylo možné přímo určit délku trvání protiprávního jednání, Komise uplatní alespoň důkazy, jež se vztahují na skutečnosti, které jsou dostatečně časově blízké, aby tak bylo možné důvodně připustit, že toto protiprávní jednání trvalo nepřetržitě mezi dvěma danými daty (rozsudek Baustahlgewebe v. Komise, bod 101 výše, bod 58, a rozsudek Soudu ze dne 7. července 1994, Dunlop Slazenger v. Komise, T-43/92, Recueil, s. II-441, bod 79).

115 Zásada presumpce neviny, jak vyplývá především z čl. 6 odst. 2 EÚLP, je součástí základních práv, která jsou podle judikatury Soudního dvora, mimoto opětovně potvrzené i v preambuli Jednotného evropského aktu a v čl. 6 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii, jakož i v článku 47 Listiny, uznaná právním řádem Společenství. S ohledem na povahu dotčených protiprávních jednání i na povahu a míru přísnosti příslušných sankcí se zásada presumpce neviny vztahuje zejména na řízení o porušení pravidel v oblasti hospodářské soutěže vůči podnikům, která by mohla vést k uložení pokut či penále (viz v tomto smyslu zejména Evropský soud pro lidská práva, rozsudky Öztürk v. Německo, bod 38 výše, a Lutz v. Německo ze dne 25. srpna 1987, řada A, č. 123-A; rozsudky Soudního dvora ze dne 8. července 1999, Hüls v. Komise, C-199/92 P, Recueil, s. I-4287, body 149 a 150, a Montecatini v. Komise, C-235/92 P, Recueil, s. I-4539, body 175 a 176).

116 V projednávané věci je skutečně namístě poznamenat, že Komise v bodě 212 odůvodnění Rozhodnutí uvedla:

„[...] V bodech 95 až 125 odůvodnění je vskutku prokázáno, že účastníci se i nadále účastnili setkání v letech 1989, 1990 a 1991, aniž by se veřejně distancovali od jejich obsahu. Vzhledem ke zjevně protisoutěžní povaze předchozích setkání lze bez důkazů o tom, že účast na setkáních neměla sebemenší úmysl narušovat hospodářskou soutěž, stanovit, že protiprávní záměr ve skutečnosti pokračoval [...] ." *(neoficiální překlad)*

117 Z argumentace Komise uvedené v bodech 96 až 125, 212 a 255 odůvodnění Rozhodnutí ovšem vyplývá, že se zdaleka neopírala pouze či převážně o chybějící projev záměru účastníků dohody z roku 1986 tuto kartelovou dohodu po roce 1988 ukončit, ale že podrobně analyzovala listinné důkazy, které jí účastníci dohody dali k dispozici, z nichž vyvodila, že nejenže účastníci nikdy neprojevili záměr ujednání ukončit, ale že činnost kartelu navíc nebyla nikdy přerušena.

118 S ohledem na Rozhodnutí jako celek nelze tedy Komisi vyčítat, že se při posuzování jednotné a nepřetržité povahy protiprávního jednání, a tudíž jeho existence v letech 1988 až 1992, opřela pouze o úvahu, podle níž se z důvodu, že účastníci kartelové dohody z roku 1986 neprojevili záměr dohodu ukončit, bylo třeba domnívat, že cílem setkání uskutečněných v letech 1989 až 1991 bylo narušovat hospodářskou soutěž a že tato jednání představovala pokračování předchozí dohody. V důsledku toho nemůže být přijat argument žalobkyně, podle nějž Komise prokázala existenci protiprávního jednání v období po podzimu 1988 na základě pouhé domněnky.

119 Naopak je namístě zjistit, zda listinné důkazy, o něž se Komise opírala, mohou dostatečně právně prokázat, že se žalobkyně podílela na protiprávním jednání porušujícím právo hospodářské soutěže v letech 1988 až 1992 a, v případě kladné odpovědi, zda toto protiprávní jednání představuje pokračování předchozí kartelové dohody, jejíž existenci žalobkyně nezpochybňuje.

120 Z přezkoumání spisu vyplývá, že v letech 1988 až 1992 je třeba rozlišovat dvě období, z nichž první trvalo od konce roku 1988, kdy Sumitomo odstoupila od původní kartelové dohody, do konce léta 1990, a druhé od konce léta 1990 do března 1992, v němž žalobkyně připustila svoji účast na protiprávním jednání, které však považuje za odlišné.

K období od konce roku 1988 do konce léta 1990

121 Pokud jde o období od konce roku 1988 do konce léta 1990, je třeba připomenout, že Komise v bodech 98 až 106 odůvodnění Rozhodnutí tvrdí, že poté, co Sumitomo odstoupila od původní kartelové dohody, se Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda navzdory větším obtížím při koordinování svého jednání opakovaně setkaly v letech 1989 a 1990, aby projednaly ceny a údaje týkající se trhu, a aby rozhodly o společné odpovědi na novou situaci na trhu vyznačující se vstupem Monsanto na trh. Za tímto účelem se Komise odkazuje na následující setkání, jejichž uskutečnění žalobkyně nezpochybňuje:

Datum	Místo	Účastníci
srpen 1989	Neuvedeno	Nippon Soda, Degussa, Rhône-Poulenc
podzim 1989	Japonsko	Nippon Soda, Degussa
10. června 1990	Frankfurt nad Mohanem	Degussa, Rhône-Poulenc

122 Argumentace žalobkyně v podstatě spočívá v tvrzení, že uvedená setkání nemohou prokázat pokračování kartelové dohody a že dokumenty, o něž se opírá Komise, naopak nasvědčují tomu, že účastníci setkání byli ve sporu a zejména že žalobkyně odmítala každý návrh na dohodu o cenách.

123 Z odpovědi společnosti Nippon Soda ze dne 23. února 2000 na žádost Komise o informace (dále jen „prohlášení Nippon Soda ze dne 23. února 2000“) a ze zprávy ze dne 5. května 1990 přitom vyplývá, že ačkoli lze připustit, že setkání vysokých představitelů vedení společností ustala v roce 1988, nic to nemění na skutečnosti, a žalobkyně to nezpochybňuje, že podle týchž dokumentů se setkání na úrovni spolupracovníků nadále konala i v letech 1988 až 1998 a že cílem těchto setkání bylo částečně nahradit předchozí setkání vysokých představitelů vedení společností.

124 Krom toho, třebaže je pravda, že z prohlášení Nippon Soda ze dne 23. února 2000 nelze vyvodit, že by se účastníci setkání dohodli pro období let 1989 až 1990 na určování cen, přidělování zákazníků nebo omezování výrobních kapacit, je ovšem namístě zdůraznit, že uvedené prohlášení v bodech 2.8 a 2.9 uvádí, že byl vyvinut pružnější systém „cílových cen" a že předmětem setkání byla ochrana před konkurencí nového subjektu na trhu, společností Monsanto, a výměna informací za tímto účelem. V bodě 6.2 nazvaném „Cíle setkání po 1. lednu 1990" Nippon Soda potvrzuje uvedený popis a uvádí, že v roce 1990 představovala činnost společnosti Monsanto pro účastníky dohody hlavní hrozbu, a že se proto setkání, vylíčená jako pravidelná, zaměřovala na společnou správu informací o uvedené činnosti a na projednávání cílových cen.

125 Ze zprávy ze dne 5. května 1990 pak především vyplývá, že setkání v srpnu 1989 se účastnily společnosti Nippon Soda, Rhône-Poulenc a Degussa a dalšího na podzim 1989 společnosti Degussa a Nippon Soda, což žalobkyně nezpochybňuje. Cílem těchto setkání bylo odradit společnost Degussa od prodávání methioninu za snížené ceny. Podle téhož dokumentu Degussa uvedenou nabídku odmítla, takže není namístě se domnívat, že strany na setkáních uzavřely dohodu o cenách. Zpráva ovšem uvádí, že Degussa při této příležitosti zejména oznámila jednak, že snížení cen potřebuje pro udržení objemu prodeje, potažmo pevných nákladů, a jednak, že rozumná cena methioninu je podle jejího názoru přibližně 2,80 amerických dolarů (USD) za kilogram, tudíž současná úroveň 3 USD/kg je příliš vysoká.

126 Žalobkyně tvrdí, že zpráva prokazuje, že dohoda mezi účastníky setkání nebyla v uvedeném období možná.

127 V tomto ohledu je namístě uznat, že ze zprávy ze dne 5. května 1990 je zřejmé, že Degussa v období od roku 1989 do léta 1990 významně snížila ceny, zejména aby společnosti Monsanto přebrala zákazníky. Podobně Nippon Soda tvrdí, že vztahy

mezi Degussa a Rhône-Poulenc se zhoršily, a že bylo proto pravděpodobné, že krátkodobou strategií posledně jmenované bude pravděpodobně nadále konkurovat společnostem Monsanto, Degussa, Sumitomo a Nippon Soda.

128 Je třeba ovšem zdůraznit, že Komise, přestože neprokázala existenci dohody o cenách, prokázala, že se žalobkyně účastnila setkání s Nippon Soda a Rhône-Poulenc v celém průběhu daného období a že na těchto setkáních byly vyměňovány informace o podmínkách na trhu, projednávána cenová úroveň a účastníci představovali obchodní strategii, jíž se na trhu hodlali držet, přičemž žalobkyně zejména oznámila cenu, kterou v této době považovala za rozumnou, a sice 2,80 USD/kg.

129 Z tohoto krátkého období nedorozumění mezi účastníky, které trvalo od konce roku 1988 do konce léta 1990, tedy nelze vyvodit, že kartelová dohoda byla ukončena, a to vzhledem k tomu, že nejenže se nadále konala pravidelná setkání, ale že krom toho bylo jejich cílem rozhodnout o společné odpovědi na novou situaci na trhu. Skutečnost, že žalobkyně dočasně snižovala ceny, aby přebrala zákazníky společnosti Monsanto, a že bedlivě odmítala nabídky od Nippon Soda a Rhône-Poulenc, aby ceny nesnižovala, tudíž nemůže vést k závěru, že žalobkyně se hodlala distancovat od obsahu setkání a jednat samostatně, a to vzhledem k tomu, že podle zprávy ze dne 5. května 1990 měla v úmyslu se dohodnout s ostatními účastníky na zvýšení cen od července 1990 a že za tímto účelem bylo rozhodující přesvědčit Rhône-Poulenc, aby se připojila ke společnému úsilí zvýšit ceny.

130 Je třeba ostatně konstatovat, že údajný spor mezi Degussa a Rhône-Poulenc, který je mimochodem ve zprávě ze dne 5. května 1990 prezentován jako domněnka, nezabránil uvedeným podnikům, aby se v průběhu léta 1990 dvakrát setkaly, poprvé dne 10. června 1990 v kancelářích společnosti Degussa ve Frankfurtu nad Mohanem

a podruhé v Paříži. Na druhém setkání si podle nezpochybněných prohlášení společnosti Rhône-Poulenc strany vyměnily informace o trhu. Především Rhône-Poulenc seznámila společnost Degussa se svým světovým prodejním obratem a prodej Degussa byl předmětem jednání, přestože tato nesdělila jakoukoli konkrétní částku.

131 Z uvedeného vyplývá, jak v podstatě poznamenává Komise v bodě 103 odůvodnění Rozhodnutí, že ač původní kartelová dohoda doznala v období od konce roku 1988 do léta 1990 určitých výkyvů způsobených odstoupením Sumitomo a vstupem Monsanto na trh, Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda pokračovaly v uvedeném období v setkávání za účelem dohodnutí společné strategie v boji proti konkurenci společnosti Monsanto a že z tohoto pohledu si Rhône-Poulenc, Nippon Soda a Degussa vyměňovaly informace zejména o cenách a objemech prodeje, jakož i o činnosti Monsanto.

132 V této fázi přitom postačí připomenout, že pojem „jednání ve vzájemné shodě" spočívá ve formě koordinace mezi podniky, která, aniž by byla dovedena k uzavření dohody ve vlastním slova smyslu, úmyslně nahrazuje rizika hospodářské soutěže praktickou spoluprací mezi podniky (rozsudek Soudního dvora ze dne 14. července 1972, ICI v. Komise, 48/69, Recueil, s. 619, bod 64). Kritéria dotčené koordinace a spolupráce, která zdaleka nevyžadují zpracování opravdového „plánu", je třeba chápat ve světle koncepce vlastní ustanovením Smlouvy týkajícím se hospodářské soutěže, podle které si každý hospodářský subjekt musí určovat politiku, kterou hodlá uplatňovat na společném trhu, autonomně. Ačkoliv tento požadavek autonomie nevylučuje právo hospodářských subjektů na rozumné přizpůsobení se existujícímu nebo očekávanému chování svých soutěžitelů, striktně brání všem přímým, nebo nepřímým kontaktům mezi těmito subjekty, jejichž cílem nebo výsledkem je ovlivnění tržního chování skutečného nebo potenciálního soutěžitele či odhalení tržního chování, o kterém tyto subjekty samy rozhodly nebo mají v úmyslu

rozhodnout, takovému soutěžiteli (rozsudek Suiker Unie a další v. Komise, bod 101 výše, body 173 a 174; rozsudek Soudu ze dne 20. dubna 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Recueil, s. II-931, bod 720).

133 Za účelem prokázaní jednání ve vzájemné shodě tedy není nutné dokázat, že se daný soutěžitel formálně zavázal vůči jinému či několika jiným soutěžitelům k tomu či onomu chování nebo že soutěžitelé společně stanovili své budoucí chování na trhu (rozsudek Soudu ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 1852). Postačí, aby soutěžitel prostřednictvím prohlášení o úmyslu vyloučil, či alespoň podstatně snížil nejistotu ohledně chování na trhu, jež lze od něj očekávat (rozsudky Soudu ze dne 17. prosince 1991, BASF v. Komise, T-4/89, Recueil, s. II-1523, bod 242, a Hercules Chemicals v. Komise, T-7/89, Recueil, s. II-1711, bod 260).

134 Krom toho, jak připomíná žalobkyně, ačkoli vzájemné sdělení záměru účastníků kartelu ukončit kartelovou dohodu nepředstavuje podmínku jejího zániku, nic to nemění na skutečnosti, že z ustálené judikatury vyplývá, že pokud se podnik účastní, i když nikoli aktivně, setkání podniků, jež mají protisoutěžní cíl, a sám se veřejně nedistancuje od obsahu těchto setkání, čímž vede ostatní účastníky k domnění, že souhlasí s výsledky setkání a že se jimi bude řídit, lze považovat za prokázané, že se účastní kartelové dohody vyplývající z uvedených setkání (rozsudky ze dne Tribunal Hercules Chemicals v. Komise, bod 133 výše, bod 232; ze dne 10. března 1992, Solvay v. Komise, T-12/89, Recueil, s. II-907, bod 98, a ze dne 6. dubna 1995, Tréfileurope v. Komise, T-141/89, Recueil, s. II-791, body 85 a 86).

135 Ač je přitom pravda, že z výše uvedených spisových materiálů vyplývá, že se účastníci setkání mohli dostat do určitých rozporů, nic to nemění na skutečnosti, že se setkání nadále uskutečňovala a že nelze mít za to, že se společnost Degussa

veřejně distancovala od jejich obsahu, zejména vzhledem k tomu, že uvedla, jak se bude chovat na trhu a jakou cenu by považovala za rozumnou, a k tomu že sama projevila úmysl dohodnout se na společném postupu za účelem zvýšení cen v červenci 1990.

136 Navíc, i když z ustanovení čl. 81 odst. 1 ES vyplývá, že jednání ve vzájemné shodě kromě dohody mezi podniky předpokládá i chování na trhu v návaznosti na tuto vzájemnou shodu a příčinnou souvislost mezi oběma skutečnostmi (rozsudky Soudního dvora ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 118, a Hüls v. Komise, bod 115 výše, bod 161), je namístě se domnívat, neexistuje-li důkaz o opaku, jehož předložení přísluší zúčastněným subjektům, že podniky, které jednají ve vzájemné shodě, a které zůstávají na trhu aktivní, zohledňují při určování svého chování na trhu informace, které si vyměnily se svými konkurenty (výše uvedené rozsudky Komise v. Anic Partecipazioni, bod 121, a Hüls v. Komise, bod 162). Je tomu tak tím spíše, když k jednání ve vzájemné shodě dochází pravidelně v průběhu dlouhého období, jak tomu bylo v projednávaném případě, kdy kartelová dohoda začala v roce 1986.

137 S ohledem na výše uvedené je tedy namístě učinit závěr, že Komise v bodě 106 odůvodnění Rozhodnutí správně usoudila, že „bylo alespoň prokázáno, že [...] v letech 1989 a 1990 byli účastníci v kontaktu, vyměňovali si informace o cenách a objemech prodeje a projednávali zvýšení cen", a z toho vyvodila, opírajíc se v bodech 194 a následující odůvodnění Rozhodnutí o výše citovanou judikaturu, že žalobkyně se v průběhu uvedeného období podílela na dohodě nebo na jednání ve vzájemné shodě.

138 Otázka, zda lze ze zprávy Nippon Soda ze dne 7. listopadu 1990 vyvodit, jak uvádí Komise, že „první" kampaň zvyšování cen proběhla již během léta 1990, je v tomto ohledu bezvýznamná, jelikož Komise své závěry neopírá o tuto skutečnost, která je uvedena pouze doplňkově a pouze jako pravděpodobná. Je také namístě uznat, že uvedený předpoklad není zcela neopodstatněný vzhledem k tomu, že jednak

uvedená zpráva v úvodu uvádí, že Rhône-Poulenc a Degussa byly „nervózní ohledně návrhu na druhé zvýšení cen", a jednak, že Degussa již projevila svůj úmysl zvýšit ceny v červenci 1990 a za tímto účelem navázala kontakt s Rhône-Poulenc a Nippon Soda s cílem uspořádat třístranné setkání.

139 Podobně argument žalobkyně, podle nějž z doplňujícího prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000 vyplývá, že se představitelé Rhône-Poulenc a Degussa poprvé sešli dne 10. června 1990, že se při této příležitosti rozhodli navázat styk s Nippon Soda, a že tedy v uvedeném období neexistovala žádná dohoda ani pokračování jakéhokoli programu, nemůže zpochybnit prohlášení společnosti Nippon Soda ani zprávu ze dne 5. května 1990, kterou předložila, z nichž vyplývá, že setkávání na úrovni spolupracovníků v dotčeném období neustalo, a zejména, že se v srpnu 1989 uskutečnilo setkání mezi Nippon Soda, Rhône-Poulenc a Degussa a další na podzim 1989 mezi Degussa a Nippon Soda.

140 Doplňující prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000, o nějž se žalobkyně opírá, totiž jednoduše uvádí, že pánové H. a B. z Rhône-Poulenc pobízeli pana K., který do podniku přišel v dubnu 1990, aby navázal styk s paní R. z Degussa, a aby se jí představil jako nástupce pana B. Skutečnost, že se pan K. a paní R. setkali poprvé dne 10. června 1990, tedy nemůže znamenat, že kontakty mezi Rhône-Poulenc, Degussa a Nippon Soda ustaly v období od konce roku 1988 do uvedeného data. Podobně nelze z pouhé zmínky v tomto prohlášení o tom, že se Rhône-Poulenc a Degussa na dvoustranném setkání dne 10. června 1990 rozhodly navázat styk s Nippon Soda, aby projednaly snížení cen methioninu a možnost udržovat pravidelnější setkávání, vyvodit závěr, že uvedené podniky poté, co na konci roku 1988 od kartelové dohody odstoupila Sumitomo, ukončily veškeré kontakty, ať dvoustranné, nebo třístranné.

K období od konce léta 1990 do března 1992

141 Co se týče období od konce léta 1990 do března 1992, je namístě v první řadě připomenout, že prohlášení Rhône-Poulenc ze dne 26. května 1999 jednoznačně uvádí, že se Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda setkaly na konci léta 1990 v Hong Kongu, aby projednaly nedávné snížení cen methioninu, a že se při této příležitosti domluvily, že své ceny zvýší z 2,50 na 2,80 USD/kg.

142 Zpráva společnosti Nippon Soda týkající se setkání v Soulu dne 7. listopadu 1990, o němž Komise váhá, zda toto setkání a setkání dne 19. listopadu 1990, které Rhône-Poulenc ve svém doplňujícím prohlášení ze dne 5. prosince 2000 situuje do Hong Kongu, není totéž, uvádí, že se účastníci shodli na následujících bodech: zaprvé, udržení tehdy platných cen v oblasti s převahou německé marky (DEM) (tj. 5,10 DEM/kg) během prvního čtvrtletí roku 1991; zadruhé, oznámení snížení cen v této oblasti o cca 10% s platností od dubna 1991; zatřetí, všeobecné zvýšení cen v rámci druhé kampaně od ledna 1991, a začtvrté, přizpůsobení cen v oblastech s nízkou cenovou úrovní (obzvláště v Kanadě) s cílem odradit další prodejce od zpětného vývozu. Krom toho se mělo na konci února 1991 v Evropě uskutečnit setkání s cílem projednat ceny na duben 1991 a následující období.

143 Z uvedeného vyplývá, že nejpozději v listopadu 1990 existovala společná vůle účastníků setkání přistoupit ke zvýšení cen, jehož podrobnosti byly stanoveny, a tudíž je třeba se domnívat, že dohoda mezi účastníky existovala.

144 V tomto ohledu argument žalobkyně, která obsah zprávy Nippon Soda nezpochybňuje, vycházející z toho, že uvedená zpráva naopak prokazuje, že Degussa neměla v úmyslu zvyšovat ceny bez účasti Monsanto, nemůže být přijat.

145 Jednak z uvedené zprávy totiž nijak nevyplývá, viz zejména žalobkyní citovaný bod iii) („Jak Rhône-Poulenc, tak Degussa budou muset navázat každá zvlášť kontakt s Monsanto a pokusit se jej přesvědčit, aby se připojil ke druhé kampani zvyšování cen. Abychom byli připraveni na navrhované zvýšení cen, k němuž by mělo dojít během ledna 1991 a v období po něm následujícím, je potřebné, aby se setkání s Monsanto uskutečnilo v průběhu listopadu 199[0]"), že by účast společnosti Monsanto představovala nutnou podmínku pro dohodu. Zpráva pouze zmiňuje skutečnost, že Rhône-Poulenc a Degussa měly zkusit přesvědčit Monsanto, aby se účastnila kartelové dohody, a to ještě před navrhovaným zvýšením cen v lednu 1991, aniž by naznačila, že by dohody bez její účasti ztroskotaly. Plánovaná opatření se tedy jeví spíš jako prostředek zvýšení účinnosti dohody než jako podmínka její existence.

146 Kromě toho i za předpokladu, že by tuto zmínku bylo možné chápat jako podmínku stanovenou pro uskutečnění dohody, nic to nemění na skutečnosti, že mezi stranami existovala společná vůle zvýšit cenu methioninu na trhu, a že tudíž dohoda narušující hospodářskou soutěž vznikla (viz v tomto smyslu rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 228). Navíc část dohody spočívající v přizpůsobení cen v oblastech s nízkou cenovou úrovní s cílem odradit další prodejce od zpětného vývozu byla nezávislá na jakékoli účasti společnosti Monsanto.

147 Krom toho údajné důkazy uváděné žalobkyní a směřující k prokázání toho, že zpráva Nippon Soda ze dne 7. listopadu 1990 není originál, nýbrž překlad, nejenže představují pouhá tvrzení, jejichž pravdivost sama není schopna prokázat, ale navíc postrádají schopnost zpochybnit důkazní hodnotu celého dokumentu, a proto musí být zamítnuty jako neopodstatněné.

148 Nakonec je třeba konstatovat, že žalobkyně každopádně nezpochybňuje tvrzení Rhône-Poulenc uvedené v prohlášení ze dne 26. května 1999 a zmíněné v žalobní odpovědi Komise, podle nějž se Nippon Soda, Degussa a Rhône-Poulenc na konci léta 1990 v Hong Kongu dohodly na zvýšení cen z 2,50 na 2,80 USD/kg.

149 Pokud jde o období následující po dohodě z listopadu 1990, žalobkyně opakovaně tvrdí, že Komise neprokázala její účast na dohodě anebo na jednání ve vzájemné shodě až do března 1992, jelikož setkání, na nichž uznala svou účast, podle ní spočívala výlučně ve zvyšování důvěry mezi soutěžiteli.

150 Toto tvrzení je zcela zjevně neopodstatněné. Žalobkyně totiž opomněla vzít do úvahy skutečnost, že i když, jak tvrdí, prohlášení Rhône-Poulenc ze dne 26. května 1999 uvádí, že se čtvrtletní setkávání se začátkem v roce 1991 uskutečňovala v různých městech Evropy a Asie a že měla za cíl zvýšit důvěru mezi účastníky, tentýž dokument dodává, že během těchto setkání účastníci „jednali o výrobě, konkurentech v Číně a v Asii, zákaznících a nedávných smlouvách" a „[č]asto si vyměňovali údaje o prodeji podle zeměpisných oblastí či podle zemí". A tak, „[a]čkoli nikdy nedošlo k přidělování zákazníků, neustále bylo přítomno úsilí o udržení cen". Doplňující prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000 tento výklad doplňuje a uvádí, že čtvrtletní setkání umožnila výměnu informací o cenových strategiích a otázkách výroby a že byly domluveny cílové ceny podle zeměpisných oblastí. Dále se v prohlášení uvádí, že pokud by si některý z účastníků stěžoval na chování jiného soutěžitele na trhu, účastníci se pokusí spor vyřešit. Nakonec Rhône-Poulenc uzavírá, že jednomyslně sdílenou myšlenkou bylo zdržet se drastických kroků, zejména značného snížení cen.

151 Komise tak tím, že se v bodech 115 až 123 odůvodnění Rozhodnutí opřela o výše popsané dokumenty, v bodě 125 odůvodnění Rozhodnutí správně odmítla argumentaci Degussa, podle níž její účast na setkáních s protisoutěžním předmětem nebyla před rokem 1992 prokázána.

152 Je pravda, že Rozhodnutí nezmiňuje přesná fakta, pokud jde o data a místa setkání za rok 1991. Nicméně prohlášení společnosti Rhône-Poulenc, která žalobkyně nezpochybňuje, jasně uvádějí, že bylo rozhodnuto o čtvrtletním konání setkání od začátku roku 1991. Navíc Nippon Soda i Rhône-Poulenc tato setkání prezentují jako trvalou praxi od roku 1991 až do roku 1998. Z pouhé skutečnosti, které se žalobkyně dovolává, totiž, že není možné přesně určit časové a místní okolnosti setkávání kartelu v průběhu roku 1991, tudíž nelze vyvodit závěr, že se jeho činnost v tomto období pozastavila, jelikož bylo prokázáno, že od konce roku 1990 byla dohoda úspěšně sjednána a že žalobkyně svou účast na dohodě v březnu 1992 nezpochybňuje.

153 Je přitom namístě připomenout, jestliže neexistují důkazy způsobilé přímo prokázat délku trvání protiprávního jednání, Komise musí uplatnit alespoň důkazy, jež se vztahují na skutečnosti, které jsou dostatečně časově blízké, aby tak bylo možné důvodně připustit, že toto protiprávní jednání trvalo nepřetržitě mezi dvěma danými daty (rozsudky Soudu ze dne Dunlop Slazenger v. Komise, bod 114 výše, bod 79, a ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise, T-62/98, Recueil, s. II-2707, bod 188). Vzhledem k tomu, že jednak Komise správně prokázala existenci protiprávní dohody v listopadu 1990, a jednak žalobkyně nezpochybňuje existenci protiprávního jednání od roku 1992, a nakonec že souhlasná prohlášení společností Rhône-Poulenc a Nippon Soda uvádějí pravidelná čtvrtletní setkávání od začátku roku 1991, je v projednávaném případě nutné tyto požadavky považovat za splněné.

154 Z výše uvedeného vyplývá, že se Komise právem domnívá, že se žalobkyně účastnila dohody nebo jednání ve vzájemné shodě v období od konce roku 1988 do března 1992.

b) K jednotné a nepřetržité povaze protiprávního jednání

155 Je třeba připomenout, že k porušení čl. 81 odst. 1 ES může dojít nejen jedním jednáním, ale i řadou po sobě následujících jednání, ale také trvajícím chováním. Tento výklad nelze zpochybňovat z důvodu, že jeden nebo více prvků této řady po sobě následujících jednání nebo tohoto trvajícího chování by jako takový mohl při samostatném posouzení rovněž představovat porušení uvedeného ustanovení (viz v tomto smyslu rozsudek Komise v. Anic Partecipazioni, bod 136 výše, bod 81). Když se jednotlivé úkony stanou součástí „celku", a to vzhledem k jejich totožnému předmětu, jímž je narušování hospodářské soutěže na společném trhu, Komise má právo přičíst odpovědnost za ně podle účasti na protiprávním jednání posuzovaném v jeho celku (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 258).

156 Je přitom třeba uvést, že kartelové dohody, na nichž se žalobkyně podílela a na nichž svoji účast uznává do konce roku 1988 a od března 1992, mají, až na Sumitomo, která odstoupila v roce 1988, stejné účastníky a totožný předmět jako kartelová dohoda, jíž se žalobkyně účastnila v letech 1988 až 1992, totiž společný postup za účelem udržení a zvýšení cen na trhu s methioninem v EHP, jakož i výměnu informací o cenách, podílech na trhu a objemech prodeje.

157 Z uvedeného vyplývá, že Komise v bodech 206 až 212 odůvodnění Rozhodnutí správně vyvodila, že protiprávní jednání, na němž se podílely Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda, je nutné kvalifikovat jako jednotné a nepřetržité.

158 Proto musí být zamítnut žalobní důvod žalobkyně vycházející z toho, že protiprávní jednání bylo v období od konce roku 1988 do března 1992 přerušeno.

B – *K ukončení protiprávního jednání*

1. Argumenty účastníků řízení

159 Žalobkyně je přesvědčena, že Komise nebyla schopna prokázat její účast na kartelové dohodě v období po podzimu 1997, kdy byla kartelová dohoda v důsledku odchodu pana H. z Rhône-Poulenc ukončena, jelikož pan Z., jeho nástupce, rozhodl o přerušení veškerých kontaktů s konkurenty.

160 Opětovné navázání styků povolil až v březnu 1998 pan G., nový generální ředitel Rhône-Poulenc, a to pouze s cílem ukončit kartelovou dohodu, aby se tak předešlo příliš rozsáhlému narušení trhu.

161 Konečně, existence dohody o zvýšení cen uzavřené mezi Degussa a Rhône-Poulenc neumožňuje prokázat pokračování původní kartelové dohody, na které se podílely Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda.

162 Komise je přesvědčena, že námitky žalobkyně týkající se nedostatku důkazů pro tvrzení uvedená v bodech 180 až 185 odůvodnění Rozhodnutí jsou neopodstatněné.

2. Závěry Soudu

163 V první řadě je namístě zdůraznit, že i když, jak Komise uvádí v bodě 180 odůvodnění, po odchodu pana H. na podzim 1997 jeho nástupce pan Z. opravdu nařídil přerušení veškeré komunikace Rhône-Poulenc se svými konkurenty, je nesporné, že pan G., nástupce pana Z., povolil od března 1998 další kontakt s konkurenty, aby umožnil ukončit kartelovou dohodu bez negativních dopadů a zabránil příliš velkým narušením trhu, ale zároveň nařídil ukončit s čtvrtletní setkávání.

164 Přitom úvaha, podle níž, podle generálního ředitele Rhône-Poulenc, který se setkání neúčastnil, mělo být předmětem kontaktů mezi účastníky kartelu umožnit ukončení kartelové dohody bez negativních dopadů, nejenže nedovoluje prokázat, že tomu tak opravdu bylo, ale navíc má naopak tendenci prokázat, že Rhône-Poulenc a její konkurenti měli v úmyslu nadále jednat ve vzájemné shodě až do pozdějšího data, kdy by kartelová dohoda byla definitivně ukončena. To ostatně potvrzuje i předmět setkání, jež se uskutečnila po povolení panem G., jak bude přezkoumáno níže. Krom toho podle prohlášení samotné Rhône-Poulenc vedení nakonec nařídilo definitivní ukončení styků s konkurenty až v únoru 1999.

165 Okolnost, že Komise jako pravděpodobné vysvětlení ukončení čtvrtletních setkání v bodě 181 odůvodnění Rozhodnutí navrhla jejich mimořádnou nápadnost a hrozbu jejich odhalení z důvodu tehdejšího pokroku ve vyšetřování amerických orgánů pro ochranu hospodářské soutěže v odvětví vitaminů, je v tomto ohledu bezvýznamná. Toto vysvětlení totiž jednak představuje pouhou domněnku, z níž Komise

nevyvozuje vůči žalobkyni žádné důsledky, a jednak nijak neovlivňuje správnost zjištění Komise, podle kterých pan G., generální ředitel Rhône-Poulenc, od března 1998 opětovně povolil kontakt s konkurenty.

166 V druhé řadě Soud konstatuje, že žalobkyně nezpochybňuje, že se uskutečnily následující setkání uvedená v bodech 179 až 184 odůvodnění Rozhodnutí:

Datum	Místo	Účastníci
květen 1998	Frankfurt nad Mohanem nebo Düsseldorf	Degussa, Rhône-Poulenc, Nippon Soda
konec léta/začátek podzimu 1998	Heidelberg	Degussa, Rhône-Poulenc
4. února 1999	Nancy	Degussa, Rhône-Poulenc
4. února 1999 (večer)	Paříž	Nippon Soda, Rhône-Poulenc

167 Je tedy namístě konstatovat, že během období od podzimu 1997 do února 1999 se Degussa a Rhône-Poulenc setkaly dvakrát, poprvé koncem léta či začátkem podzimu 1998 v Heidelbergu a podruhé 4. února 1999 v Nancy. Podle Komise se při těchto dvou příležitostech Degussa a Rhône-Poulenc dohodly na zvýšení cen a stanovení cenových cílů (3,20 USD/kg, resp. 5,30 DEM/kg).

168 Žalobkyně uvedené skutečnosti výslovně nezpochybňuje, ale tvrdí, že Komise na jejich základě nemůže prokázat, že představovaly pokračování předchozí kartelové dohody, na níž se podíleli tři účastníci (Degussa, Rhône-Poulenc a Nippon Soda).

169 Uvedená argumentace nemůže být přijata.

170 Jak totiž správně poznamenává Komise, z prohlášení Rhône-Poulenc vyplývá, že dvoustranné kontakty, zejména telefonické, byly nadále udržovány jednak mezi Rhône-Poulenc a Degussa, a jednak mezi Rhône-Poulenc a Nippon Soda od dubna 1998 do 4. února 1999.

171 Nippon Soda dále ve svých prohlášeních, které žalobkyně předkládá v příloze, uvádí zejména, že se v říjnu 1998 setkala s představitelem Rhône-Poulenc na večeři v Paříži a s představiteli Degussa poprvé v říjnu 1998 ve Frankfurtu nad Mohanem a podruhé na podzim 1998 v Tokiu. Podle Nippon Soda bylo předmětem setkání umožnit projednání podmínek na trhu a cenových trendů. Krom toho, stále podle téhož dokumentu, se Rhône-Poulenc a Nippon Soda setkaly v Paříži dne 4. února 1999, večer téhož dne, kdy proběhlo setkání mezi Degussa a Rhône-Poulenc v Nancy, a při této příležitosti jednaly o poptávce a podmínkách na trhu s methioninem (bod 183 odůvodnění Rozhodnutí).

172 Nakonec žalobkyně nezpochybňuje ani skutečnost, že se třístranné setkání uskutečnilo v květnu 1998 (přičemž Rhône-Poulenc je situuje do Frankfurtu nad Mohanem, Nippon Soda do Düsseldorfu), na němž podle prohlášení Rhône-Poulenc, které žalobkyně nezpochybňuje, Nippon Soda potvrdila, že se bude řídit každým zvýšením cen.

173 Z výše uvedeného vyplývá, že žalobkyně nemůže tvrdit, že Komise dostatečně právně neprokázala účast Nippon Soda na uvedeném jednání ve vzájemné shodě v období od podzimu 1997 do února 1999. Je totiž třeba konstatovat, že, jak zdůrazňuje Komise v bodě 184 odůvodnění, všichni tři účastníci kartelové dohody udržovali dvoustranné kontakty v průběhu celého uvedeného období. Jak Rhône-Poulenc, tak

žalobkyně byly nadále v kontaktu s Nippon Soda, aby jednaly o podmínkách na trhu a cenové úrovni, zatímco Nippon Soda na posledním třístranném setkání v květnu 1998 vyslovila souhlas v zásadě s každým zvýšením cen. Za těchto okolností pouhá skutečnost, že se po uvedeném třístranném setkání všechny tři uvedené společnosti již společně nesetkaly, samozřejmě nemůže vést k závěru, že kartelová dohoda byla v uvedené době ukončena.

174 V tomto ohledu argument žalobkyně, podle nějž z bodu 184 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že Komise své uvažování založila na pouhé domněnce, že dvoustranné kontakty byly po setkání v květnu 1998 nadále udržovány, je zcela zjevně neopodstatněný. Z bodů 182 až 184 odůvodnění totiž vyplývá, že Komise na základě souhlasných prohlášení Rhône-Poulenc a Nippon Soda existenci takových kontaktů prokázala, což bylo již podrobně vylíčeno výše. Jediný předpoklad vyslovený Komisí v bodě 184 odůvodnění se týká prokázání třístranného setkání, na němž bylo rozhodnuto o ukončení třístranných kontaktů, což ovšem nemá na správnost jejich zjištění žádný dopad.

175 V každém případě i za předpokladu, že nelze prokázat účast společnosti Nippon Soda na kartelové dohodě po podzimu 1997, zůstává pravdou, že z doplňujícího prohlášení společnosti Rhône-Poulenc ze dne 5. prosince 2000, jehož důkazní hodnotu žalobkyně nebyla schopna zpochybnit, vyplývá, že Rhône-Poulenc a žalobkyně se účastnily dvou setkání, jednoho na konci léta nebo začátkem podzimu 1998 v Heidelbergu, druhého dne 4. února 1999 v Nancy, na nichž byly dohodnuty cenové cíle a zvýšení cen. Hypotetické odstoupení Nippon Soda od předchozí kartelové dohody tudíž nemůže ovlivnit ani zjevně protisoutěžní povahu uvedených setkání, ani skutečnost, že setkání představovala pokračování předchozí kartelové dohody, a to v souladu s judikaturou uvedenou výše v bodě 155.

176 Z výše uvedeného vyplývá, že žalobní důvod žalobkyně týkající se data ukončení protiprávního jednání, které stanovila Komise, musí být zamítnut.

C – *K pozastavení provádění kartelové dohody*

177 Žalobkyně uplatňuje, že pokud by protiprávní jednání bylo shledáno jednotným a nepřetržitým, podpůrně tvrdí, že Komise měla zohlednit skutečnost, že bylo přinejmenším pozastaveno od konce roku 1988 do března 1992 a od podzimu 1997, podobně tomu, jak učinila v případě nazývaném „Předizolované trubky" [rozhodnutí Komise 1999/60/ES ze dne 21. října 1998 v řízení podle čl. 85 Smlouvy o ES (IV/35.691/E-4 – Předizolované trubky) (Úř. věst. 1999, L 24, p. 1)].

178 V tomto ohledu je třeba na úvod poznamenat, že projednávaný žalobní důvod je zcela irelevantní v rozsahu týkajícím se období po podzimu 1997. Pozastavení provádění kartelové dohody lze totiž uznat jedině za předpokladu, že by se ukázalo, že dané protiprávní jednání, byť jednotné a nepřetržité, bylo na krátkou dobu přerušeno takovým způsobem, že tuto dobu nelze započítat do celkové délky trvání protiprávního jednání, přičemž následně byla kartelová dohoda opět plně prováděna. Tato metoda tak umožňuje uvést do souladu pojem jednotného a nepřetržitého protiprávního jednání s požadavky vycházejícími z přesnosti délky trvání protiprávního jednání, a tudíž, jelikož je výpočet výše pokuty závislý zejména na posledně uvedeném kritériu, i ze zásady přiměřenosti pokuty.

179 Žalobkyně přitom tvrdí, že protiprávní jednání bylo pozastaveno v období od podzimu 1997 do 4. února 1999, což je datum, které Komise stanovila jako konec protiprávního jednání. Tato argumentace tak v podstatě zpochybňuje datum ukončení protiprávního jednání a opakuje příslušná tvrzení žalobkyně. Žalobní důvod žalobkyně týkající se pozastavení provádění kartelové dohody v období po podzimu 1997 proto musí být zamítnut z důvodů uvedených výše v bodech 163 až 176, z nichž vyplývá, že po posledním třístranném setkání v květnu 1998 dvoustranné kontakty Nippon Soda, Rhône-Poulenc a žalobkyně přetrvaly až do 4. února 1999.

180 Pokud jde o období od konce roku 1988 do března 1992, je třeba připomenout, že rozhodovací praxe Komise sama o sobě nevytváří právní rámec pro pokuty v oblasti hospodářské soutěže (viz zejména rozsudek Scandinavian Airlines System v. Komise, bod 80 výše, bod 87 a citovaná judikatura). Krom toho je třeba shledat, že v rozsudku Lögstör Rör v. Komise, bod 58 výše (body 59 až 65) se Soud omezil na konstatování, že Komise v rozhodnutí ve věci Předizolované trubky sama uznala a zohlednila skutečnost, že provádění kartelové dohody bylo od října 1993 do března 1994 pozastaveno, a že jí tak, na rozdíl od tvrzení žalobkyně, Komise nevytkla účast na jednání narušujícím hospodářskou soutěž v uvedeném období.

181 Z toho vyplývá, že skutečnost, že Komise ve věci Předizolované trubky vzala do úvahy okolnost, že provádění kartelové dohody bylo podle jejího názoru pozastaveno, nemůže sama o sobě postačovat k prokázání protiprávnosti Rozhodnutí z důvodu, že Komise v něm nepostupovala stejným způsobem.

182 Dále je třeba odlišit konkrétní okolnosti případu Předizolované trubky, jehož se žalobkyně dovolává. V tomto případě totiž Komise v bodě 152 odůvodnění rozhodnutí skutečně shledala, že v průběhu šesti měsíců od října 1993 do března 1994 bylo provádění kartelové dohody, jinak kvalifikované jako jednotné a nepřetržité protiprávní jednání, pozastaveno. V tomto ohledu vzala v úvahu skutečnost jednak, že výrobci prohlásili, že propukla „cenová válka", a že cenová úroveň na hlavních trzích skutečně klesla o 20%, a jednak, že přestože se výrobci v uvedeném období nadále setkávali na dvou či třístranných jednáních, nebyly o předmětu setkání k dispozici žádné podrobnosti s výjimkou uplatnění nároku na náhradu škody, který vznesla Tarco a který Lögstör odmítla (bod 52 odůvodnění).

183 V projednávaném případě, ačkoli ze zprávy Nippon Soda ze dne 5. května 1990 vyplývá, že Degussa dočasně snížila cenu methioninu, nemůže podobnost

s případem Předizolované trubky překročit meze tohoto konstatování. Na rozdíl od situace, o kterou šlo v případě Předizolované trubky, v tomto případě totiž Komise disponuje přesvědčivými poznatky prokazujícími, že, byť se účastníci kartelové dohody nedokázali shodnout na zvýšení cen nejpozději před listopadem 1990, předmětem setkání uskutečněných v období od konce roku 1988 do listopadu 1990, jichž se žalobkyně účastnila, byla domluva na společné odpovědi na vstup společnosti Monsanto na trh a výměna informací o její činnosti, o objemech prodeje a cenách methioninu, jak již bylo prokázáno výše.

184 Krom toho, na rozdíl od zjištění ve věci Předizolované trubky, z prohlášení Rhône-Poulenc ze dne 26. května 1999 vyplývá, že příčinou poklesu cen methioninu od léta 1989 nebyla skutečnost, že by účastníci kartelové dohody mezi sebou znovu zavedli volnou hospodářskou soutěž, nýbrž vstup Monsanto a HAM na trh, jakož i celkový pokles poptávky. Rovněž ze zprávy Nippon Soda ze dne 5. prosince 1990 vyplývá, že Degussa právě s cílem převzít společnosti Monsanto zákazníky nejprve snížila své ceny a potom navrhla účastníkům kartelové dohody zvýšení cen na červenec 1990, zatímco sama Monsanto ohlásila zvýšení svých cen na červenec 1990.

185 Nakonec, jak bylo konstatováno výše, Komise správně zjistila, že koncem léta nebo v listopadu 1990 byla uzavřena dohoda, jejíž cílem bylo zvýšení cen a po níž následovala čtvrtletní setkání, během nichž byly vyměňovány informace o trhu a určovány cílové ceny.

186 Vzhledem k důkazům, které uvádí Komise, tak musí být žalobní důvod žalobkyně vycházející z toho, že protiprávní jednání bylo přinejmenším v letech 1988 až 1992

pozastaveno, zamítnut jako neopodstatněný. Tímto závěrem nicméně není dotčena otázka konkrétních účinků protiprávního jednání na trh v uvedeném období.

187 Ze všech předcházejících úvah vyplývá, že druhý žalobní důvod musí být zamítnut v plném rozsahu.

III – *Ke třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkových okolností, z nesprávného právního posouzení a nesprávných skutkových zjištění, z porušení zásad proporcionality, rovného zacházení a zákazu zpětné účinnosti trestů, jakož i povinnosti uvést odůvodnění při stanovování výše pokuty*

188 Třetí žalobní důvod se v zásadě dělí na čtyři části týkající se postupně závažnosti protiprávního jednání, zvýšení pokuty za účelem zajistit její dostatečně odrazující účinek, spolupráce žalobkyně a porušení zákazu zpětné účinnosti trestů.

A – *K závažnosti protiprávního jednání*

189 Žalobkyně v podstatě uvádí tři žalobní důvody vycházející zaprvé z nedostatečného odůvodnění určení závažnosti protiprávního jednání, zadruhé z nesprávného posouzení velikosti relevantního zeměpisného trhu a zatřetí z nesprávného posouzení dopadu protiprávního jednání na trh.

1. K odůvodnění závažnosti protiprávního jednání

a) Argumenty účastníků řízení

190 Žalobkyně v podstatě uplatňuje, že posouzení velmi závažné povahy protiprávního jednání Komisí není předmětem dostatečného odůvodnění, zejména pokud jde o skutečnost, že základní částka pokuty, totiž 35 milionů eur, je vyšší než minimum, které pokyny stanoví pro protiprávní jednání kvalifikovaná jako velmi závažná a které činí 20 milionů eur. Zvláště tvrdí, že podle zásady ukládání trestů jen na základě zákona měla Komise zvážit různé skutečnosti zjištěné za účelem kvalifikace protiprávního jednání jako „velmi závažné" a za účelem stanovení uvedené základní částky.

191 Komise má za to, že tento žalobní důvod je neopodstatněný.

b) Závěry Soudu

192 Z ustálené judikatury vyplývá, že z odůvodnění individuálního rozhodnutí musí jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak, aby dotčené osoby mohly rozpoznat důvody, které vedly k přijetí opatření, a aby příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum. Požadavek uvést odůvodnění musí být posuzován podle okolností případu. Nepožaduje se, aby odůvodnění uvádělo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na text dotčeného aktu, ale také s ohledem na celkové souvislosti, v nichž byl daný akt přijat (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63).

193 Pokud jde zejména o stanovování výše pokut uložených Komisí za protiprávní jednání porušující soutěžní právo Společenství, je třeba připomenout, že podle judikatury jsou podstatné náležitosti, které povinnost uvést odůvodnění představuje, splněny, jestliže Komise ve svém rozhodnutí uvede prvky posouzení, které jí umožnily vymezit závažnost a délku trvání protiprávního jednání (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Sarrió v. Komise, C-291/98 P, Recueil, s. I-9991, bod 73). Krom toho musí být rozsah povinnosti uvést odůvodnění vymezený ve světle skutečnosti, že závažnost protiprávního jednání je třeba zjistit v závislosti na mnoha skutečnostech, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (usnesení SPO a další v. Komise, bod 45 výše, bod 54; rozsudky Soudu LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, bod 378, a ze dne 30. září 2003, Atlantic Container Line a další v. Komise, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Recueil, s. II-3275, bod 1532).

194 Je třeba rovněž připomenout, že povinnost uvést odůvodnění Komisi neukládá, aby ve svém rozhodnutí uvedla číselné údaje týkající se způsobu výpočtu pokut, ale pouze prvky posouzení, které jí umožnily vymezit závažnost a délku trvání protiprávního jednání (rozsudky Sarrió v. Komise, bod 193 výše, body 73 a 76, a Atlantic Container Line a další v. Komise, bod 193 výše, bod 1558).

195 V projednávaném případě je přitom namístě konstatovat, že Komise nejprve v bodech 271 až 275 odůvodnění uvádí, že protiprávní jednání spočívající v rozdělování trhu a určování cen, hlavním faktoru hospodářské soutěže, musí být ze své podstaty kvalifikováno jako velmi závažné. Komise dále v bodech 276 až 291 odůvodnění uvádí důvody, které ji vedly k přesvědčení, že protiprávní jednání mělo skutečný dopad na trh. Potom Komise v bodě 292 odůvodnění uvádí, že relevantním zeměpisným trhem bylo celé Společenství, resp. celý EHP po svém vytvoření. Nakonec v bodech 294 až 300 uvádí, že bylo třeba vzít v úvahu skutečnou schopnost podniků způsobit významnou škodu soutěžitelům, a tak s ohledem na podíly účastníků kartelové dohody na trhu vytvořit dvě kategorie podniků, přičemž první kategorie zahrnuje společnosti Degussa a Rhône-Poulenc a druhá společnost

Nippon Soda. Komise z toho nakonec v bodě 302 odůvodnění vyvozuje, že základní částka pokuty má být v závislosti na závažnosti protiprávního jednání stanovena na 35 milionů eur, pokud jde o Degussa a Rhône-Poulenc, a na 8 milionů eur, pokud jde o Nippon Soda.

196 Ve světle skutkových okolností popisujících fungování kartelové dohody uvedených v bodech 79 až 185 je tak namístě vyvodit závěr, že Komise dostatečně právně stanovila důvody, které podle ní opravňují kvalifikovat protiprávní jednání jako „velmi závažné". Podle judikatury uvedené výše v bodech 193 a 194 totiž požadavek uvést odůvodnění Komisi neukládá, aby stanovila přesnou aritmetickou váhu kritérií použitých při určení závažnosti protiprávního jednání. Argument žalobkyně, podle nějž Komise tím, že nesdělila váhu kritérií použitých v tomto ohledu, totiž povahu protiprávního jednání, velikost relevantního zeměpisného trhu a skutečný dopad protiprávního jednání na trh, porušila zásadu legality, jejímž projevem je i povinnost uvést odůvodnění, tak musí být zamítnut.

197 Konečně, pokud jde o argument žalobkyně, podle nějž Rozhodnutí neuvádí důvody stanovení částky vyšší než minimum, které pokyny stanoví pro protiprávní jednání kvalifikovaná jako velmi závažná, je třeba připomenout, že podle bodu 1 A třetí odrážky pokynů, jejichž soulad s právem žalobkyně nezpochybňuje, jsou „předpokládané" základní částky pokut za protiprávní jednání kvalifikovaná jako velmi závažná stanovena ve výši „nad 20 milionů [eur]". Komise si tak v souladu s širokou posuzovací pravomocí, kterou v oblasti pokut disponuje, hodlala ponechat možnost stanovovat základní částky pokut vyšší, než je uvedená částka, a to v závislosti na okolnostech každého projednávaného případu. Za těchto okolností není žádný důvod od ní požadovat, aby uváděla zvláštní důvody, které ji vedly k rozhodnutí stanovit vyšší základní částku pokuty než 20 milionů eur, jelikož z vydaného rozhodnutí vyplývají dostatečné právní důvody odůvodňující samy o sobě stanovení základní částky ve výši určené uvedeným rozhodnutím. Jak ovšem vyplývá z výše uvedeného bodu 196, je třeba se domnívat, že Komise dostatečně právně stanovila důvody, které podle ní odůvodňují stanovení základní částky pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání na 35 milionů eur.

198 Žalobní důvod žalobkyně vycházející z nedostatečného odůvodnění kvalifikace protiprávního jednání jako „velmi závažné" a stanovení základní částky pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání na 35 milionů eur musí být tedy zamítnut jako neopodstatněný.

2. K velikosti relevantního zeměpisného trhu

a) Argumenty účastníků řízení

199 Žalobkyně na rozdíl od toho, co tvrdí Komise v žalobní odpovědi, prohlašuje, že z některých částí Rozhodnutí nepřímo vyplývá, že kartelová dohoda byla považována za celosvětovou. Komise totiž zejména uvádí, že zvýšení cen bylo projednáno „pro každou zeměpisnou oblast a každou zemi" (bod 128 odůvodnění), a na různých místech Rozhodnutí odkazuje na jiné oblasti světa než na EHP (body 138, 139, 155 a 158 odůvodnění). Toto konstatování přitom není podepřeno žádnými důkazy. Navíc přihlédnutím ke skutečnosti, že protiprávní jednání mělo celosvětový dosah, Komise údajně porušila zásadu *ne bis in idem* a dospěla ke zkreslenému zhodnocení účinků kartelové dohody.

200 Komise má za to, že tato argumentace je neopodstatněná.

b) Závěry Soudu

201 Soud poukazuje na to, že ačkoli některé části Rozhodnutí krátce zmiňují diskuse o jiných než evropských zemích (viz zejména body 87, 138 a 139 odůvodnění),

z bodu 2 odůvodnění Rozhodnutí jasně vyplývá, že Komise zjištění protiprávního jednání omezuje na EHP. To je potvrzeno i v bodě 292 odůvodnění při posuzování velikosti relevantního zeměpisného trhu.

202 Není tedy správné tvrdit, jak činí žalobkyně, že Komise považovala dosah kartelové dohody za celosvětový. V každém případě i za předpokladu, že by tomu tak bylo, je namístě poznamenat, že při stanovování výše pokuty uvedeném v bodech 268 až 312 odůvodnění Komise nijak nebrala do úvahy případný celosvětový dosah kartelové dohody, přičemž několik výše uvedených skutečností potvrzujících takový dosah se objevuje pouze mimochodem v části popisující fungování kartelové dohody (body 79 až 185). Z bodů 272, 275 a 293 odůvodnění, jakož i ze samotného názvu oddílu o „[s]kutečn[ém] dopad[u] protiprávního jednání na trh s methioninem v EHP" naopak vyplývá, že při stanovování výše pokuty byly zohledňovány jen ty charakteristiky protiprávního jednání, které se vztahují ke společnému trhu, resp. k EHP po jeho vytvoření.

203 Je tedy namístě dospět k závěru, že Komise na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, nepřihlédla k přitěžující okolnosti vycházející z údajného celosvětového rozměru kartelové dohody. Uvedený žalobní důvod tudíž musí být zamítnut.

3. K posouzení dopadu protiprávního jednání na trh

a) Argumenty účastníků řízení

204 Žalobkyně má za to, že Komise dostatečně právně neprokázala konkrétní dopady protiprávního jednání na trh.

205 Upozorňuje, že kartelová dohoda nestanovila žádný mechanismus pro zvyšování cen, nýbrž pouze určila cílové ceny. Podobně neexistoval žádný mechanismus pro rozdělování kvót, objemů či zákazníků, ani mechanismus kontroly či náhrad za účelem zajistit dodržování cílových cen.

206 Žalobkyně rovněž zdůrazňuje, že Komise, ačkoli uvádí, že neúčast Novus na kartelové dohodě znemožnila dosažení cílových cen (body 276 a následující odůvodnění) a že přes protiprávní jednání ceny v letech 1992 až 1997 klesly (body 287 a následující odůvodnění), má neprávem za to, že uvedené skutečnosti neprokazují, že by provedení dohod neovlivnilo strukturu a kolísání cen na trhu s methioninem, a že tak nesprávně vyhodnotila konkrétní dopady protiprávního jednání na trh.

207 Komise tím, že se omezila na zjištění dopadu protiprávního jednání na trh, porušila pokyny, které v třetím pododstavci bodu 1 A stanoví, že pokud jde o kategorizaci protiprávních jednání podle závažnosti, „[v] každé z těchto kategorií, a zejména u kategorií závažných a velmi závažných protiprávních jednání, navrhovaný rozsah pokut umožní, aby se na podniky použilo diferencované zacházení podle povahy protiprávního jednání, kterého se dopustily". Komise podobně, přestože uznává, že protiprávní jednání představuje složitou faktickou situaci, která se během let přizpůsobovala podmínkám na trhu, nijak nerozlišila konkrétní dopady této komplexní situace.

208 Tím, že Komise nepředložila důkaz o konkrétním dopadu kartelové dohody, nedostála požadavkům důkazního břemene. Žalobkyně totiž zdůrazňuje, že Komise v bodě 287 odůvodnění Rozhodnutí uvádí, že zúčastněné podniky nepředložily důkaz o tom, že provádění dohody neovlivnilo určování a kolísání cen na trhu s methioninem. Přitom právě Komisi přísluší, aby prokázala jak rozsah dopadu protiprávního jednání, tak jeho samotnou existenci (rozsudky Hüls v. Komise, bod 115 výše, bod 154, a Baustahlgewebe v. Komise, bod 101 výše, bod 58). Jelikož Komise podle žalobkyně neprokázala rozsah dopadu protiprávního jednání na trh, je

namístě domnívat se, že žádný takový dopad neexistoval, a tedy že výše pokuty měla být nižší. Za těchto okolností se žalobkyně domnívá, že přípustná je pouze minimální výše pokuty stanovená pro velmi závažná protiprávní jednání, tj. 20 milionů eur.

209 Komise se domnívá, že tato argumentace je neopodstatněná.

210 Nejprve poznamenává, že v části Rozhodnutí týkající se skutečného dopadu protiprávního jednání v žádném případě netvrdí, že by existovaly mechanismy ať už pro zvyšování cen, pro rozdělování kvót, objemů nebo zákazníků nebo kontroly a náhrad za účelem zajistit dodržování cílových cen, což činí argumenty žalobkyně v tomto ohledu bezpředmětnými.

211 Dále uplatňuje, že kromě konkrétního dopadu na trh zohlednila i povahu protiprávního jednání a velikost relevantního zeměpisného trhu, které žalobkyně nezpochybňuje.

212 Krom toho připomíná, že dohody narušující hospodářskou soutěž byly prováděny a že orientační ceny byly zákazníkům oznamovány zpravidla prostřednictvím specializovaného tisku. Taková oznámení ovšem nutně musí mít dopad na trh (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Cascades v. Komise, T-308/94, Recueil, s. II-925, bod 177). Ostatně úsilí účastníků zvrátit pokles cen v důsledku vstupu Monsanto na trh a poklesu poptávky bylo úspěšné.

213 Komise z toho vyvozuje, že není pochyb o tom, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh, který lze zhodnotit, ačkoli je nemožné stanovit, v jaké míře se skutečné ceny odchýlily od cen, které by byly účtovány nebýt protiprávní dohody. Pokyny totiž stanoví, že Komise má brát v úvahu konkrétní dopad protiprávního jednání na trh, nikoli jeho rozsah.

b) Závěry Soudu

214 Je namístě nejprve podotknout, že ačkoli se Komise v Rozhodnutí na pokyny výslovně neodvolává, při stanovení výše pokuty uložené žalobkyni uplatnila metodu výpočtu, kterou si v nich sama stanovila.

215 Přitom podle pokynů (bod 1 A první pododstavec) „[p]ři hodnocení závažnosti protiprávního jednání je třeba brát v úvahu [...] skutečný dopad na trh, pokud jej lze měřit".

216 Podobně je Komise podle judikatury povinna provést takový přezkum, pokud je zjevné, že takový dopad lze měřit (rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 143).

217 Komise se v tomto kontextu opírá o skutečnost, že podle ní protiprávní jednání mělo skutečný dopad na trh s methioninem v EHP (body 276 až 291 odůvodnění).

218 Úvodem je namístě se domnívat, že v projednávaném případě pro účely přezkumu posouzení účinků protiprávního jednání Komisí postačí přezkoumat její posouzení dopadů kartelové dohody na ceny.

219 Jednak je totiž třeba poznamenat, že, ačkoli Komise popisuje protiprávní jednání jako kartelovou dohodu usilující o udržení či zvýšení cen, v jejímž rámci byly vyměňovány informace o objemech prodeje a podílech na trhu, dopad protiprávního jednání byl posouzen pouze z hlediska svého dopadu na ceny. Kromě toho přezkum dopadu kartelové dohody na ceny umožňuje každopádně také posoudit, zda bylo dosaženo cíle sledovaného vyměňováním informací o objemech prodeje a podílech na trhu, jelikož tato výměna směřovala právě ke skutečnému provádění dohody o cenách (viz v tomto smyslu rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 148 a citovaná judikatura).

220 Krom toho je třeba v odpovědi na argumentaci žalobkyně, podle níž neexistence mechanismů pro zvyšování cen, rozdělování objemů či zákazníků a mechanismů kontroly a náhrad, kterou Komise v rámci této části žalobního důvodu nezpochybňuje, prokazuje i neexistenci konkrétních účinků protiprávního jednání na trh, poukázat na to, že ačkoli neexistence uvedených mechanismů může vysvětlit nedostatek konkrétních účinků protiprávního jednání na ceny, pokud by byl tento zjištěn, nedovoluje domnívat se, že protiprávní jednání tyto účinky nemělo. Je proto třeba přezkoumat důkazy, které Komise předkládá za účelem prokázání existence uvedeného účinku.

221 V tomto ohledu má Komise za to, že se během celé doby trvání kartelové dohody členům kartelu dařilo udržovat ceny na úrovni vyšší, než jaké by bylo dosaženo nebýt protiprávních ujednání (bod 289 odůvodnění).

222 Je přitom třeba připomenout, že při určování závažnosti protiprávního jednání je namístě zohlednit zejména právní a ekonomický kontext dotčeného jednání (rozsudky Suiker Unie a další v. Komise, bod 101 výše, bod 612, a Ferriere Nord v. Komise, bod 45 výše, bod 38). Z judikatury vyplývá, že Komise má při posuzování konkrétního účinku protiprávního jednání na trhu vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala, kdyby nedošlo k protiprávnímu jednání (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Suiker Unie a další v. Komise, body 619 a 620; rozsudky Soudu ze dne 14. května 1998, Mayr-Melnhof v. Komise, T-347/94, Recueil, s. II-1751, bod 235, a ze dne 11. března 1999, Thyssen Stahl v. Komise, T-141/94, Recueil, s. II-347, bod 645).

223 Z toho vyplývá, že když v případě dohod o cenách Komise zjistí, že dohody skutečně umožnily dotyčným podnikům dosáhnout vyšších cenových úrovní, než jakých by bylo dosaženo bez kartelové dohody, opravňuje to Komisi, aby při stanovování výše pokuty zohlednila rozsah škodlivých účinků protiprávního jednání na trh, a aby tak stanovila pokutu s ohledem na závažnost protiprávního jednání na úrovni vyšší, než jakou by stanovila bez takového zjištění.

224 V rámci tohoto posuzování musí brát Komise do úvahy všechny objektivní podmínky na relevantním trhu a příslušný ekonomický a případně právní kontext. Je třeba zohlednit možnost existence „objektivních ekonomických faktorů", z níž vyplývá, že v rámci „volné hospodářské soutěže" by se úroveň cen nevyvíjela stejně jako úroveň uplatněných cen (rozsudky Cascades v. Komise, bod 212 výše, body 183 a 184, a Mayr-Melnhof v. Komise, bod 222 výše, body 234 a 235).

225 V projednávaném případě Komise uvádí na podporu svých závěrů o skutečném dopadu kartelové dohody na úroveň cen tři základní skutečnosti.

226 Zaprvé se domnívá jednak, že protiprávního jednání se dopustily podniky, které již v rozhodné době „získaly lví podíl", a jednak, že prokázaná ujednání vzhledem k tomu, že jejich cílem bylo zejména dosáhnout cen vyšší úrovně, než jaké by bylo jinak dosaženo, a omezit prodaná množství a že byla prováděná nepřetržitě po dobu delší deseti let, nutně musela mít skutečný dopad na trh (body 276, 278, 281 a 287 odůvodnění).

227 V tomto ohledu Komise zdůrazňuje, že kartelové dohody byly prováděny a že si účastníci s cílem dohodnout nové cenové cíle vyměňovali po celou dobu trvání kartelové dohody informace o prodejním obratu. Komise dodává, že nové cenové cíle byly zákazníkům skutečně sděleny prostřednictvím specializovaného tisku (bod 278 odůvodnění).

228 Zadruhé Komise poznamenává, že v prvních letech kartelové dohody usilovali účastníci především o zvýšení cen methioninu. Se vstupem společnosti Monsanto na trh v roce 1989 a s celkovým poklesem poptávky se ovšem díky společnému úsilí členů kartelu podařilo trend klesajících cen zvrátit. Následně usilovali o udržení cen na stávající úrovni (bod 279 odůvodnění).

229 Uvedené skutečnosti byly potvrzeny i ve zprávě společnosti Nippon Soda o setkání konaném dne 17. května 1993, z níž vyplývá, že ceny methioninu rostly. Degussa prodávala methionin jednomu z největších zákazníků, společnosti Cebeco, za cenu 6,80 DEM/kg. Přitom před setkáním dne 7. listopadu 1990 byly ceny ještě na úrovni 2,50 USD/kg (4,03 DEM/kg). Krom toho se na setkání v listopadu 1990 členové kartelu dohodli na zvýšení cen z 2,50 na 2,80 USD/kg (4,51 DEM/kg). Nippon Soda uvádí ceny ještě vyšší: první zvýšení v lednu 1991 mělo zvednout cenu na 3,30–3,50 USD/kg [tj. průměrně 5,10 DEM/kg podle informací, jež dodala sama Nippon

Soda, a v rozmezí 5,31–5,64 DEM/kg na základě údajů Statistického úřadu Evropských společenství (Eurostat)] a druhé na 3,60–3,70 USD/kg (5,80–5,92 DEM/kg) (bod 280 odůvodnění).

230 Zatřetí Komise v bodě 290 odůvodnění uvádí, že je obtížné si představit, že se účastníci po dobu trvání protiprávního jednání pravidelně domlouvali na setkáních po celém světě za účelem stanovování cenových cílů, vědomi si rizik, která to přináší, pokud měli dojem, že kartelová dohoda nebude mít na trh s methioninem sebemenší vliv.

231 Je namístě nejprve poznamenat, jak v podstatě připomíná i Komise v bodě 277 odůvodnění Rozhodnutí, že prokázání konkrétních účinků protiprávního jednání na trh se může v určitých případech ukázat jako mimořádně obtížné, jelikož tento důkaz přepokládá srovnání situace způsobené protiprávním jednáním se situací, která by nastala bez zásahu tohoto protiprávního jednání, a která je tudíž ze své podstaty hypotetická. V tomto ohledu je namístě při posuzování skutečností, o něž se Komise za účelem prokázání skutečného dopadu na trh opírá, neztrácet ze zřetele jednak, že protiprávní jednání částečně zasahuje do dřívějšího období (počátek protiprávního jednání, který žalobkyně nezpochybňuje, Komise stanovila na začátek roku 1986), a jednak, že v období po roku 1993 měly ceny klesající trend (zejména z důvodu konkurence od společnosti Novus), což pro Komisi znamenalo, že měla prokázat nikoli nárůst cen v důsledku protiprávní dohody, ale že bez této dohody by ceny klesly ve srovnání s jejich skutečnou úrovní ještě níž.

232 Pokud jde o první řadu důkazů uváděných Komisí, je třeba konstatovat, že jak skutečnost, že účastníci kartelové dohody měli většinový podíl na trhu, tak okolnost, že cílem prokázaných ujednání bylo zvláště dosáhnout cen vyšší úrovně, než jaké by bylo jinak dosaženo, a omezit prodaná množství, což ovšem spadá do předmětu kartelové dohody, nikoli do jejích účinků, jsou pouze náznaky směřující k prokázání, že protiprávní jednání mohlo mít významné účinky narušující hospodářskou soutěž, a nikoli, že tomu tak opravdu bylo. Dále je namístě zdůraznit, že podle zjištění samotné Komise podíl účastníků kartelové dohody na trhu postupně klesal po

vstupu Monsanto na trh, a to až na 60% ke konci protiprávního jednání, zatímco Novus (dříve Monsanto) se v tomto období stala největším světovým výrobcem methioninu s podílem na trhu více než 30% (bod 44 odůvodnění), což ostatně od konce roku 1993 vzbudilo obavy účastníků kartelové dohody (bod 150 odůvodnění).

233 Nicméně je namístě krom toho zdůraznit, že Komise dostatečně právně prokázala, že ujednání byla prováděna, že zejména, podle bodu 278 odůvodnění, ceny byly přizpůsobovány v závislosti na podmínkách na trhu (body 88, 128, 130, 139, 150 a 154 odůvodnění) a že, zvlášť pokud jde o období let 1986 až 1988 a 1992 až 1995, byly zákazníkům oznamovány nové cenové cíle, obvykle prostřednictvím specializovaného tisku (body 88, 136, 157 a 167 odůvodnění). Jak uplatňuje Komise, taková oznámení přitom ze své podstaty mají dopad na trh a na chování různých subjektů na straně nabídky i poptávky, přičemž ovlivňují průběh určování cen v tom smyslu, že slouží jako referenční hodnota při individuálním vyjednávání o cenách transakce se zákazníky (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Finnboard v. Komise, T-338/94, Recueil, s. II-1617, bod 342), jejichž prostor pro vyjednávání o cenách se tak nutně omezil (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 20. dubna 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 132 výše, bod 745).

234 Naproti tomu je namístě poukázat na to, že provádění dohody o cenách a oznamování cenových cílů nebylo prokázáno pro období od podzimu 1988 do léta 1990, a to i přesto, že Komise uznává, že vstup Monsanto na trh v uvedeném období účastníky znepokojil (bod 100 odůvodnění).

235 Co se dále týče analýzy zvyšování cen, kterou Komise provedla v bodě 280 odůvodnění, je třeba se domnívat, že umožňuje průkazně konstatovat, že cenové cíle stanovené členy kartelu v letech 1990 až 1993 vzrostly. Je totiž namístě připomenout, že podle zprávy ze dne 5. května 1990 ceny methioninu podstatně klesly v roce 1989, a to na 2,00 USD/kg. Jak poznamenává Komise, z prohlášení Rhône-Poulenc přitom vyplývá, že na konci léta 1990 byla cena methioninu 2,50 USD/kg (4,03 DEM/kg) a že měla být zvýšena na 2,80 USD/kg (4,51 DEM/kg). Krom toho zpráva Nippon Soda o setkání dne 7. listopadu 1990 uvádí, že v uvedeném období byly ceny v oblasti s převahou německé marky řádově ve výši 3,40 až 3,50 USD/kg. Konečně zpráva Nippon Soda ze dne 17. května 1993, uvádí, že cenový trend byl stoupající a že Degussa ve druhém čtvrtletí roku 1993 prodávala jednomu ze zákazníků methionin za cenu 6,80 DEM/kg. Z bodů 132 až 152 odůvodnění, jejichž znění žalobkyně nezpochybňuje, dále vyplývá, že v letech 1992 až 1993 byly cenové cíle stanoveny na 6,05 (bod 132 odůvodnění) až 6,20 DEM/kg (bod 137 odůvodnění), přičemž posledně uvedená hodnota měla s určitými výjimkami zůstat v platnosti až do posledního čtvrtletí roku 1993 (bod 144 odůvodnění). Ačkoli uvedených cenových cílů nebylo vždy dosaženo, z bodu 136 odůvodnění vyplývá, že průměrná cena methioninu v Evropě byla v posledním čtvrtletí roku 1992 5,60 DEM/kg (tj. 3,35 USD/kg) a v prvním čtvrtletí roku 1993 5,20 DEM/kg (tj. 3,23 USD/kg). Z toho plyne, že od léta 1990, před nímž měly ceny tendenci klesat, cenové cíle i transakční ceny rostly a do určité míry se stabilizovaly, z čehož Komise mohla oprávněně vyvodit, že společné úsilí účastníků kartelové dohody mělo během dotyčného období konkrétní dopad na trh.

236 Je nicméně namístě rovněž poukázat na to, že Komise neprokázala stejným způsobem vliv kartelu v období před létem 1990, což, zdá se, výslovně uznává zejména tehdy, pokud jde o období od podzimu 1988 do léta 1990, i na klesající cenový trend od roku 1993.

237 Přitom ve vztahu k období od podzimu 1988 do léta 1990 bylo již výše uvedeno, že následkem odstoupení Sumitomo od kartelové dohody, vstupu Monsanto na trh

a celkového poklesu poptávky kartel do jisté míry zakolísal, což se projevilo zejména značným snížením cen, které si účtovala Degussa, jež měla v úmyslu především získat zpět podíl na trhu vůči Monsanto, přičemž toto snížení mělo dopad na celý trh.

238 Podobně, pokud jde o období od roku 1993 do ukončení kartelové dohody, z bodů 152 až 179 odůvodnění vyplývá, že cenové cíle postupně klesaly a že účastníci konstatovali, že cílů nebylo dosaženo (body 152, 153 a 160 odůvodnění). Je třeba mimo to konstatovat, že Komise sama uznala, že cenových cílů nebylo dosaženo a že argumenty, které předložila Degussa, totiž neúčast společnosti Novus na kartelové dohodě a neexistence mechanismů pro zvyšování cen, rozdělování objemů či zákazníků a kontrolu, umožňují tuto skutečnost vysvětlit (body 284 až 287 odůvodnění). Rovněž uznala, že skutečnost, že ceny methioninu v průběhu času klesaly, pouze odrážela obtíže účastníků při zvyšování cen v náročné situaci na trhu (bod 288 odůvodnění).

239 I přes uvedená zjištění Komise v bodě 289 vyvodila závěr, že se během celé doby trvání kartelové dohody členům kartelu dařilo udržovat ceny na úrovni vyšší, než jaké by bylo dosaženo nebýt protiprávních ujednání.

240 Co se nakonec týče posledního důkazu zdůrazňovaného Komisí, který je zopakován i v projednávané žalobě, podle nějž by se účastníci kartelové dohody nesetkávali pravidelně během celé doby trvání kartelové dohody, pokud by tato neměla žádný dopad na trh, je namístě mít za to, že je založen na pouhých domněnkách, a nikoli na objektivních ekonomických faktorech. Jelikož nemá žádnou důkazní hodnotu, je třeba jej zamítnout (rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 159).

241 Z výše uvedeného vyplývá, že Komise částečně neprokázala skutečný dopad kartelové dohody na trh s methioninem v letech 1986 až 1999. Komise měla zejména zohlednit skutečnost, že v období od podzimu 1988 do léta 1990 vedly neshody mezi účastníky kartelu spojené s konkurencí ze strany nového subjektu na trhu a celkový pokles poptávky k významnému poklesu cen, což zpochybnilo důkaz o konkrétních účincích kartelové dohody v uvedeném období a posílilo hypotézu o jejich neexistenci. To platí o to víc, že v uvedeném období nebylo možné prokázat uzavření žádné dohody o cenách, jak již bylo zdůrazněno při přezkumu délky trvání protiprávního jednání.

242 Přitom z Rozhodnutí nevyplývá, že by Komise brala na tento důkaz zvláštní ohled. Komise naopak v bodech 97 a 255 odůvodnění tvrdila, že kartel pokračoval v činnosti se stejnou intenzitou. Podobně z bodu 291 odůvodnění plyne, že Komise zamítla příslušné námitky žalobkyně a domnívala se, že její chování v uvedeném období nenasvědčovalo tomu, že by účastníci protiprávní dohodu neprováděli. Ovšem, jak již bylo uvedeno výše, je třeba konstatovat, že Komise neprokázala uzavření žádné nové dohody o cenách v období od podzimu 1988 do léta 1990 ani provádění předešlé dohody po odchodu Sumitomo z kartelu na konci roku 1988.

243 Dále je třeba poukázat na to, že ceny methioninu od roku 1993 do ukončení protiprávního jednání postupně klesaly a že v tomto období nebylo dosaženo cenových cílů, zejména z důvodu konkurence ze strany Novus, jejíž podíl na světovém trhu s methioninem v době ukončení protiprávního jednání představoval více než 30% (podle bodu 286 odůvodnění 25 až 26% na úrovni EHP) a která, podle názoru samotných členů kartelu zastávaného od konce roku 1993, držela nejvyšší podíl na trhu s methioninem (bod 150 odůvodnění). Krom toho je pravda, že Komise prokázala, že ve specializovaném tisku vycházela až do začátku roku 1995 oznámení cenových cílů stanovených účastníky kartelové dohody (body 136, 155, 157 a 167), o nichž je třeba se domnívat, že nutně mají určitý dopad na průběh určování cen. Naopak je třeba zdůraznit, že od uvedeného data se Rozhodnutí nezmiňuje o žádném cenovém oznámení. Je tedy třeba se domnívat, že Komise, na rozdíl od

svých tvrzení uvedených v bodě 289 odůvodnění, plně neprokázala, že po období let 1992/1993 byly ceny udržovány na úrovni vyšší, než jaké by bylo dosaženo nebýt protiprávních ujednání, přičemž uvedený důkaz neplatí zejména pro období od začátku roku 1995 do ukončení protiprávního jednání.

244 Je tedy namístě, aby Soud analyzoval dosah uvedeného závěru v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci v oblasti pokut.

4. Závěr o stanovení výše pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání

245 Jak již bylo uvedeno výše, je namístě konstatovat, že Komise prokázala skutečný dopad protiprávního jednání na trh pouze částečně, zejména pokud jde o období od podzimu 1988 do léta 1990 a od roku 1995 do ukončení protiprávního jednání.

246 Přitom je třeba rovněž poukázat na to, že Komise v bodě 289 odůvodnění uvedla, že se členům kartelu dařilo během celé doby trvání kartelové dohody, zejména v období let 1992/1993, udržovat ceny na úrovni vyšší, než jaké by bylo dosaženo nebýt protiprávních ujednání. Podobně Komise ve svém závěru týkajícím se závažnosti protiprávního jednání (bod 293 odůvodnění) vzala do úvahy skutečnost, že chování vytýkané účastníkům kartelové dohody mělo podle ní skutečný dopad na trh.

247 Z toho plyne, že Komise stanovila výši pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání na základě okolnosti, že podle ní uvedené protiprávní jednání mělo konkrétní dopad na trh, přestože tento dopad nebylo možné plně prokázat během celé doby trvání kartelové dohody.

248 Za těchto okolností Soud zastává názor, že vzhledem k výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci v oblasti pokut je třeba snížit výši pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání, kterou Komise v bodě 302 odůvodnění stanovila na 35 milionů eur.

249 V tomto ohledu je nicméně třeba neztrácet ze zřetele, že, jak poznamenává Komise, z bodu 273 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že protiprávní jednání bylo kvalifikováno jako „velmi závažné" vzhledem k „jeho vlastní povaze", přičemž Komise poukazuje na to, že protiprávní jednání spočívalo v rozdělování trhu a v určování cen, „což ze své vlastní povahy představuje nejzávažnější typ protiprávního jednání porušujícího čl. 81 odst. 1 [...] ES a čl. 53 odst. 1 dohody o EHP" (bod 271 odůvodnění). Mimo to Komise v bodě 275 odůvodnění dodává, že „[j]e jasné, že protiprávní dohody, jejichž cílem je určování cen a rozdělování trhu, svou povahou narušují efektivní fungování jednotného trhu".

250 Soud přitom v rozsudku ze dne 30. září 2003, Michelin v. Komise (T-203/01, Recueil, s. II-4071, body 258 a 259) již rozhodl, že závažnost protiprávního jednání může být zjištěna s ohledem na povahu a účel zneužívajícího chování a že podle ustálené judikatury faktory vztahující se k účelu chování mohou mít větší význam pro stanovení výše pokuty než faktory vztahující se k jeho účinkům (rozsudky Soudu Thyssen Stahl v. Komise, bod 222 výše, bod 636, a ze dne 13. prosince 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, T-45/98 a T-47/98, Recueil, s. II-3757, bod 199).

251 Soudní dvůr tento přístup potvrdil, když rozhodl, že účinek jednání narušujícího hospodářskou soutěž není určujícím kritériem při stanovování přiměřené výše pokuty. Okolnosti týkající se úmyslu mohou být důležitější než ty, které se týkají účinků jednání, zejména pokud se jedná o protiprávní jednání, které je skutečně závažné, jako je určování cen a rozdělování trhů (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. října 2003, Thyssen Stahl v. Komise, C-194/99 P, Recueil, s. I-10821, bod 118).

252 Dále je namístě připomenout, že horizontální kartelové dohody o cenách byly vždy považovány za součást nejzávažnějších protiprávních jednání porušujících soutěžní právo Společenství (rozsudky Soudu Tate & Lyle a další v. Komise, bod 58 výše, bod 103, a ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 262).

253 Nakonec je třeba rovněž zdůraznit, že Komise nepřiznala kritériu skutečného dopadu protiprávního jednání na trh při určování základní částky pokuty největší význam. Komise se totiž při svém uvažování opřela i o jiná hlediska, a to o zjištění, že protiprávní jednání musí být kvalifikováno jako „velmi závažné" pro svou samotnou povahu (body 271 až 275 odůvodnění) a že relevantním zeměpisným trhem bylo celé Společenství, resp. celý EHP po jeho vytvoření (bod 292 odůvodnění).

254 S ohledem na všechny předcházející úvahy se Soud proto domnívá, že Komise oprávněně kvalifikovala protiprávní jednání jako „velmi závažné". Soud se ovšem vzhledem k tomu, že konkrétní účinky protiprávního jednání byly částečně prokázány, domnívá, že je namístě snížit výši pokuty stanovenou v závislosti na závažnosti protiprávního jednání z 35 na 30 milionů eur.

B – *Ke zvýšení pokuty za účelem zajistit její dostatečně odrazující účinek*

255 Žalobkyně v tomto rámci uplatňuje zaprvé nesprávné právní posouzení a nesprávná skutková zjištění při určování jejího obratu, zadruhé porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona, povinnosti uvést odůvodnění a zásad proporcionality a rovného zacházení při stanovování míry zvýšení, a zatřetí nesprávné posouzení dostatečně odrazujícího účinku vzhledem k jejímu chování po ukončení protiprávního jednání.

1. K nesprávnému právnímu posouzení a nesprávným skutkovým zjištěním týkajícím se obratu žalobkyně

a) Argumenty účastníků řízení

256 V první řadě žalobkyně uplatňuje, že výše jejího obratu určená Komisí pro rok 2000 je nesprávná. Tato výše má být nikoli 16,9, nýbrž 10,715 miliard eur, o čemž žalobkyně Komisi informovala dopisem ze dne 5. června 2002 v odpovědi na její žádost ze dne 28. května 2002. Vzhledem k přímé souvislosti mezi cílem sledovaným zvýšením pokuty a obratem podniku představuje pochybení Komise popření podstatných skutečností, jejichž zohlednění by vedlo k přijetí odlišného rozhodnutí. Komise se tedy dopustila nesprávného posouzení, které může být důvodem pro zrušení Rozhodnutí.

257 V druhé řadě se žalobkyně domnívá, že Komise neprávem vzala při výpočtu výše pokuty v úvahu poměry v novém podniku Degussa AG (Düsseldorf). Ta totiž vznikla fúzí Degussa-Hüls a SKW v roce 2000 (viz výše bod 1), tj. podle žalobkyně po ukončení protiprávního jednání. Krom toho je Degussa-Hüls sama výsledkem fúze Degussa AG (Frankfurt nad Mohanem) a Hüls AG (Marl), která proběhla v roce 1998 (viz tentýž bod), čili podle žalobkyně rovněž až po vytýkaném chování narušujícím hospodářskou soutěž. Protiprávního jednání se tedy dopustil podnik Degussa AG (Frankfurt nad Mohanem) a na něj se měla Komise při výpočtu pokuty odkazovat. Přitom obrat tohoto podniku v hospodářském roce 1997/1998 dosahoval 15,905 miliard DEM.

258 Žalobkyně uznává, že nový ekonomický subjekt, který vznikl fúzí, je v zásadě odpovědný za protiprávní jednání, jichž se dopustily fúzující subjekty. Tato odpovědnost je ovšem omezena na původní protiprávní jednání a na škody jím způsobené. Zohledněním obratu subjektu vzešlého z fúze tak Komise porušila

zásadu zavinění (*nulla poena sine culpa*) uznávanou trestním právem právních řádů členských států, čl. 6 odst. 2 EÚLP, jakož i čl. 49 odst. 3 Listiny, podle níž musí být uložená sankce přiměřená zavinění podniku, který je jejím adresátem. Judikatura Soudního dvora rovněž uznala uvedenou zásadu, která zčásti vychází ze zásady proporcionality jako rozhodujícího faktoru intenzity trestu (rozsudky Soudního dvora ze dne 19. října 1983, Lucchini v. Komise, 179/82, Recueil, s. 3083, bod 27; ze dne 14. února 1984, Alfer v. Komise, 2/83, Recueil, s. 799, body 17 a 18, a ze dne 17. května 1984, Estel v. Komise, 83/83, Recueil, s. 2195, body 39 a následující).

259 Ze skutečnosti, že účelem pokuty je potlačovat projevy protiprávního chování, jakož i předcházet jejich opakování (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1970, Chemiefarma v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, body 172 až 176), žalobkyně vyvozuje, že protiprávní jednání podmiňuje jak existenci sankce, tak její intenzitu.

260 A tak při zohlednění situace podniku po ukončení protiprávního jednání Komise založila výpočet pokuty pouze na cíli odrazovat a předcházet, přičemž opomněla vzít v úvahu souvislost mezi sankcí a závažností způsobené škody.

261 Co se týče prvního z uvedených žalobních důvodů, Komise uznává, že světový obrat žalobkyně v roce 2000 byl podle údajů v dopise ze dne 5. června 2002 ve výši 10,715 miliard eur. Tvrdí ovšem, že tato částka je zjevně nesprávná.

262 V tomto ohledu Komise zaprvé připomíná, že žalobkyně ve své zprávě o činnosti za rok 2000 uvádí obrat 16,9 miliard eur. Tato částka byla uvedena i v oznámení námitek a následně, aniž by žalobkyně vznesla námitku proti oznámení námitek, i v Rozhodnutí.

263 Zadruhé Komise zdůrazňuje, že zpráva o činnosti, jakož i výroční zpráva za rok 2000 uvádějí *pro forma* obrat ve výši 20,3 miliard eur a obrat bez prodeje a nákupu drahých kovů ve výši 16,9 miliard eur. Zkrácený výkaz zisků a ztrát skupiny Degussa, včetně výsledků Degussa-Hüls za období od 1. ledna do 31. prosince 2000 a SKW za období od 1. července do 31. prosince 2000, vykazoval k 31. prosinci 2000 příjmy ve výši 18,198 miliard eur. Komise z toho vyvozuje, že částka 10,715 miliard eur, kterou žalobkyně uvádí v dopise ze dne 5. června 2002, a kterou prezentuje jako obrat Degussa-Hüls včetně obratu SKW za prvních šest měsíců po fúzi obou společností, je nesprávná.

264 Krom toho žalobkyně ve výroční zprávě uvádí, že *pro forma* hodnocení zahrnující výsledky Degussa-Hüls a SKW za období dvanácti měsíců mělo být považováno za „z ekonomického hlediska významnější" než řádné posouzení, které však zaúčtovalo výsledky SKW pouze za období šesti měsíců. Vnitřní správa a strategické směřování podniku pak byly stanoveny na základě uvedených údajů. Za těchto okolností se Komise domnívá, že jí žalobkyně nemůže vytýkat, že do úvahy vzala částky, které sama považuje za ekonomicky významnější a na něž poukazuje ve zprávě o činnosti určené veřejnosti.

265 V každém případě Komise uplatňuje, že při zohlednění obratu bez *pro forma* výsledků SKW za první pololetí roku 2000 (řádově 2 miliard eur) by bylo dosaženo sotva odlišného výsledku.

266 Komise se konečně domnívá, že žalobkyně hodlá uplatnit skutečnost, že fúze Degussa-Hüls a SKW byla zapsána do obchodního rejstříku až dne 9. února 2001 a že za hospodářský rok 2000 lze proto vzít v úvahu pouze obrat Degussa-Hüls, jehož výše mohla dosahovat 10,715 miliard eur. Poznamenává jednak, že v tomto případě žalobkyně neměla ve svém dopisu ze dne 5. června 2002 uvádět, že částka

10,715 miliard eur zahrnuje obrat SKW za prvních šest měsíců od fúze s Degussa-Hüls, a jednak že podle zprávy o činnosti žalobkyně došlo k fúzi obou společností se zpětnou účinností k 30. červnu 2000, jak ostatně dosvědčuje i skutečnost, že žalobkyně byla schopna připravit účetní závěrku skupiny ke dni 31. prosince 2000, zahrnujíc účetní závěrky Degussa-Hüls a SKW.

267 Pokud jde o druhý z uvedených žalobních důvodů, Komise zaprvé uplatňuje, že při výpočtu pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání kromě obratu žalobkyně zohlednila i její účast na velmi závažném protiprávním jednání (bod 293 odůvodnění) a podíl žalobkyně na trhu v roce 1998 na úrovni světové i na úrovni EHP.

268 Zadruhé Komise poznamenává, že protiprávní jednání pokračovalo až do února 1999, tudíž i po fúzi Degussa a Hüls (bod 306 odůvodnění). V tomto ohledu žalobkyně v průběhu správního řízení uvádí obrat za hospodářský rok 1998/1999 ve výši 12,354 miliard eur.

269 Přitom podle Komise obrat ve výši 8,1; 10,715; 12,354 nebo 16,9 miliard eur v každém případě opravňuje kvalifikaci podniku žalobkyně jako velkého, a tudíž i zvýšení částky pokuty z důvodů uvedených v bodě 303 odůvodnění.

b) Závěry Soudu

270 Žalobkyně v podstatě Komisi vytýká, že se dopustila jednak nesprávných skutkových zjištění ohledně výše jejího obratu za rok 2000, a jednak nesprávného právního

posouzení, když pro účely zvýšení pokuty použila její obrat za rok 2000, zatímco protiprávní jednání bylo podle Rozhodnutí ukončeno v únoru 1999.

271 Je namístě nejprve přezkoumat druhý z uvedených žalobních důvodů.

Ke zohlednění obratu žalobkyně za rok 2000

272 Při stanovování výše pokut za protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže musí Komise vzít v úvahu nejen závažnost protiprávního jednání a zvláštní okolnosti případu, ale i kontext, v němž k protiprávnímu jednání došlo, a dbát na to, aby její konání mělo odrazující účinek, zejména pokud jde o protiprávní jednání, která zvláště ohrožují dosažení cílů Společenství (viz v tomto smyslu rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 106).

273 V tomto ohledu ostatně pokyny stanoví, že kromě vlastní povahy protiprávního jednání, jeho konkrétního dopadu na trh a jeho zeměpisného rozsahu je třeba vzít v úvahu skutečnou hospodářskou schopnost účastníků protiprávního jednání způsobit významnou škodu jiným subjektům, zejména pak spotřebitelům, a stanovit pokutu ve výši, která zajistí její dostatečně odrazující účinek (čtvrtý pododstavec bodu 1 A).

274 Rovněž lze vzít do úvahy skutečnost, že velké podniky jsou lépe vybaveny pro to, aby rozpoznaly, že jejich chování představuje protiprávní jednání a jaké důsledky z něj vyplývají (pátý pododstavec bodu 1 A).

275 V projednávaném případě Komise v bodě 303 odůvodnění uvedla, aniž by výslovně odkazovala na pokyny, že bylo namístě „zajistit [pokutě] dostatečně odrazující účinek a zohlednit skutečnost, že velké podniky mají právní a ekonomické znalosti a infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že se jejich činnost zakládá na protiprávním jednání a díky nimž si mohou být vědomy následků tohoto jednání z hlediska práva hospodářské soutěže". Proto v bodech 304 a 305 odůvodnění dospěla k názoru, že vzhledem k výším světového obratu společností Aventis, Degussa a Nippon Soda, totiž 22,3 miliard eur, 16,9 miliard eur a 1,6 miliardy eur za hospodářský rok 2000, bylo namístě o 100% zvýšit základní částku pokuty vypočtenou na základě relativního významu společností Aventis a Degussa na relevantním trhu, aby tak byla zohledněna jejich velikost a celkové zdroje.

276 Podle Rozhodnutí se Komise domnívá, a to správně, jak již bylo rozhodnuto dříve, že protiprávní jednání bylo ukončeno v únoru 1999. Přitom je namístě konstatovat, jak poznamenává žalobkyně, že se Komise při posuzování zvýšení základní částky pokuty opřela o výše obratu dotčených podniků dosažené v hospodářském roce 2000 (bod 304 odůvodnění), tedy po ukončení protiprávního jednání. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, nemůže tato skutečnost zapříčinit nepoužitelnost metody výpočtu prováděné Komisí.

277 Z bodu 303 odůvodnění vyplývá, že Komise vzala v úvahu dva faktory, které odůvodňují zvýšení základní částky pokuty o 100%, pokud jde o společnosti Aventis a Degussa. Uvedené navýšení bylo potřebné jednak pro zajištění dostatečně odrazujícího účinku pokuty, a jednak pro zohlednění skutečnosti, že velké podniky mají právní a ekonomické infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že jejich chování představuje protiprávní jednání.

278 Pokud jde o první z faktorů, je namístě připomenout, že odrazující cíl, který Komise oprávněně sleduje při stanovení výše pokuty, usiluje o zajištění dodržování

Smlouvou stanovených pravidel hospodářské soutěže podniky při uskutečňování jejich aktivit v rámci Společenství nebo EHP. Soud se přitom domnívá, že tohoto cíle nelze právoplatně dosáhnout bez přihlédnutí k situaci podniku v den uložení pokuty.

279 Je totiž třeba rozlišovat mezi rozsahem protiprávního jednání na trhu a částí odpovědnosti, kterou nese každý z účastníků kartelové dohody (což pokrývá čtvrtý a šestý pododstavec bodu 1 A pokynů), a odrazujícím účinkem, který musí zajistit uložení pokuty.

280 Pokud jde o rozsah protiprávního jednání na trhu a o část odpovědnosti, kterou nese každý z účastníků kartelové dohody, bylo již rozhodnuto, že část obratu z prodeje zboží, které je předmětem protiprávního jednání, má povahu přesného ukazatele rozsahu protiprávního jednání na relevantním trhu (viz zejména rozsudky Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 121, a Mayr-Melnhof v. Komise, bod 222 výše, bod 369) a že obrat z prodeje výrobků, které byly předmětem restriktivního jednání, je objektivním kritériem, které udává skutečnou míru škodlivosti tohoto jednání pro běžnou hospodářskou soutěž (rozsudek Soudu ze dne 11. března 1999, British Steel v. Komise, T-151/94, Recueil, s. II-629, bod 643).

281 Tento postup ostatně uplatňovala i Komise v bodech 294 až 302 odůvodnění při stanovování výše pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání. Komise při této příležitosti zohlednila podíl každého z podniků na trhu s methioninem v roce 1998 na světovém trhu a na trhu EHP v posledním kalendářním roce trvání protiprávního jednání a z uvedeného vyvodila závěr, že Aventis a Degussa představují první kategorii a Nippon Soda druhou, takže bylo nutné vůči nim uplatnit odlišné zacházení. Žalobkyně ostatně tento závěr nezpochybňuje.

282 Proto je nutné v této fázi uvést, že argument žalobkyně, podle nějž Komise vzala do úvahy pouze obrat nového subjektu Degussa AG (Düsseldorf), vzniknuvšího v roce 2000 a své odůvodnění tak opřela pouze o odrazující cíl, aniž by zohlednila zásahy do hospodářské soutěže plynoucí z jeho chování v době protiprávního jednání, je neopodstatněný.

283 Ačkoli druhý z pojmů, totiž nutnost zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty, neodůvodňuje zvýšení celkové úrovně pokut v rámci provádění politiky hospodářské soutěže, nicméně vyžaduje, aby výše pokuty byla přizpůsobena sledovanému dopadu na podnik, jemuž je pokuta uložena, a to tak, aby se zejména s přihlédnutím k finanční způsobilosti dotyčného podniku nestala zanedbatelnou či naopak nepřiměřenou v souladu s požadavky vycházejícími jednak z nutnosti zajistit účinnost pokuty, a jednak z dodržování zásady proporcionality.

284 Soud již jednou poukázal na to, že pro jeden z dotyčných podniků „je vzhledem k jeho značnému celosvětovému obratu ve srovnání s ostatními členy kartelu snadnější shromáždit finanční prostředky potřebné k zaplacení své pokuty, což s ohledem na dostatečně odrazující účinek této pokuty odůvodňuje použití násobícího koeficientu“ (rozsudek Soudu ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. II-1181, bod 241).

285 Přitom celkové finanční zdroje podniku mohou, zejména v důsledku převodů a spojování, značně kolísat, a to vzestupně i sestupně, v relativně krátké době, především v období od ukončení protiprávního jednání až do přijetí Rozhodnutí ukládajícího pokutu. Z toho vyplývá, že aby bylo dosaženo náležitě odrazujícího cíle se současným dodržením zásady proporcionality, musí být tyto zdroje posouzeny ke

dni uložení pokuty. V tomto ohledu je z týchž důvodů namístě poznamenat, že v rámci čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je maximální výše pokuty stanovená na 10% obratu dotyčného podniku určována podle obratu dosaženého v hospodářském roce předcházejícím rozhodnutí (rozsudek Sarrió v. Komise, bod 193 výše, bod 85).

286 Z uvedeného plyne, že není namístě se domnívat, že se Komise dopustila nesprávného právního posouzení, když se opřela o obrat vztahující se k hospodářskému roku následujícímu po ukončení protiprávního jednání. Je však namístě poznamenat, že v souladu s výše uvedeným a s ohledem na skutečnost, že Rozhodnutí bylo přijato dne 2. července 2002, měla Komise za účelem zajištění dostatečně odrazujícího účinku pokuty v zásadě zohlednit obrat dosažený jednotlivými adresáty Rozhodnutí v hospodářském roce 2001. Na otázku Soudu v průběhu jednání Komise odpověděla jednak, že obrat společností Sumitomo a Nippon Soda za tento hospodářský rok nebyl v době přijetí Rozhodnutí k dispozici, a jednak, že obrat dosažený dotyčnými podniky v roce 2000 již byl ověřen auditorem. Je tedy třeba se domnívat, že uvedené okolnosti, které žalobkyně nezpochybňuje, mohou odůvodnit skutečnost, že Komise nezohlednila obrat dosažený dotyčnými podniky v roce 2001, nýbrž poslední údaj o obratu, kterým mohla disponovat, a to obratem za hospodářský rok 2000.

287 Z toho vyplývá, že Komisi nemůže být vytýkáno, že při stanovení zvýšení pokuty z důvodu odrazujícího účinku zohlednila obrat žalobkyně dosažený v roce 2000.

288 Argument žalobkyně, podle nějž Komise zohlednila nesprávně obrat vzešlý z fúzí společností Degussa a Hüls v roce 1998 a Degussa-Hüls a SKW v roce 2000, k nimž došlo po ukončení protiprávního jednání, krom toho, že je částečně nepodložený,

jelikož bylo prokázáno, že protiprávní jednání bylo ukončeno v únoru 1999, je v tomto ohledu i irelevantní. Je ostatně namístě poznamenat, že okolnosti projednávaného případu přesně dokreslují nutnost posuzovat celkové zdroje dotyčného podniku podle posledního dostupného údaje o obratu.

289 Pokud jde o druhý z faktorů, s nímž Komise za účelem zvýšení základní částky pokuty počítala, totiž právní a ekonomické infrastruktury, kterými disponují velké podniky, aby mohly snadněji rozpoznat, že jejich chování představuje protiprávní jednání, je třeba v kontrastu s výše uvedeným zdůraznit, že jeho cílem je více trestat velké podniky, o nichž se předpokládá, že mají k dispozici dostatečné znalosti a strukturální prostředky na to, aby byly schopny rozeznat, že jejich chování představuje protiprávní jednání, a odhadnout zisky, které by z něj případně plynuly.

290 Je přitom namístě se domnívat, že v takovém případě se musí obrat, na jehož základě Komise určuje velikost dotčených podniků, potažmo jejich schopnost rozpoznat povahu a důsledky jejich chování, vztahovat na jejich situaci v době protiprávního jednání. Proto z tohoto hlediska Komise v projednávaném případě zohlednila obrat dosažený žalobkyní za rok 2000 neoprávněně, jelikož protiprávní jednání bylo ukončeno v únoru 1999.

291 Toto zjištění ovšem samo o sobě nemůže zasáhnout do platnosti závěru Komise, podle nějž má být základní částka pokuty uložené žalobkyni navýšena o 100%.

292 Na jedné straně totiž podle bodů 303 až 305 odůvodnění Rozhodnutí:

„Dostatečně odrazující účinek

(303) S cílem zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty a zohlednit skutečnost, že velké podniky mají právní a ekonomické znalosti a infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že se jejich činnost zakládá na protiprávním jednání, a díky nimž si mohou být vědomy následků tohoto jednání z hlediska práva hospodářské soutěže, Komise navíc určí, zda je vhodné uvedenou základní částku pro kterýkoli z podniků upravit.

(304) S celosvětovým obratem 22,3 miliard eur, respektive 16,9 miliard eur, v roce 2000 představují Aventis a Degussa mnohem významnější subjekty, než je Nippon Soda (s celosvětovým obratem v roce 2000 ve výši 1,6 miliardy eur). V tomto ohledu má Komise za to, že je namístě základní částku pokuty v závislosti na relativním významu na relevantním trhu zvýšit tak, aby byla zohledněna velikost a celkové zdroje společností Aventis a Degussa.

(305) S ohledem na výše uvedené se Komise domnívá, že za účelem zajištění dostatečně odrazujícího účinku je třeba v případě společností Degussa a Aventis základní částku pokuty stanovenou v bodě 302 odůvodnění zvýšit o 100% (× 2) na 70 milionů eur [...]". *(neoficiální překlad)*

293 Z výše uvedeného vyplývá, že když Komise zmiňuje faktor právních a ekonomických infrastruktur, ve skutečnosti tím v podstatě odůvodňuje zvýšení základní částky pokuty nutností zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty, o čemž svědčí závěr uvedený v bodě 305 odůvodnění i samotný název oddílu.

294 Na druhé straně je pak v každém případě namístě poznamenat, že celkový obrat žalobkyně za hospodářský rok 1997/1998 dosahuje podle údajů, které předložila, přibližně 15,9 miliard DEM. Přitom nelze tvrdit, že žalobkyně tím pádem neměla k dispozici právní a ekonomickou infrastrukturu, kterou disponují velké podniky, což žalobkyně ostatně ani netvrdí. Zohlednění obratu žalobkyně v roce 2000 (který Komise stanovila na 16,9 miliard eur) tedy nemůže mít jakýkoli dopad na úvahu Komise, podle níž měla být základní částka pokuty navýšena, aby tak byla zohledněna skutečnost, že žalobkyně disponuje zdroji potřebnými na to, aby rozpoznala, že její chování představuje protiprávní jednání, a jaké důsledky z něj vyplývají.

295 Z toho plyne, že žalobní důvod žalobkyně vycházející z toho, že se Komise dopustila nesprávného právního posouzení, když při odůvodňování zvýšení pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání zohlednila její obrat za hospodářský rok 2000, nemůže odůvodnit zrušení Rozhodnutí ani snížení pokuty.

K nesprávným skutkovým zjištěním ohledně výše obratu žalobkyně za rok 2000

296 Žalobkyně tvrdí, že výše obratu za rok 2000 (16,9 miliard eur), kterou vzala Komise do úvahy, je nesprávná, jelikož ve skutečnosti dosahuje 10,715 miliard eur, jak plyne

z dopisu, který dne 5. června 2002 zaslala Komisi v odpovědi na její žádost ze dne 28. května 2002.

297 Ve svých odpovědích na písemné otázky Soudu a při jednání žalobkyně uvedla, že údaj o obratu ve výši 10,715 miliard eur byl jako jediný auditory ověřen za odpovídající obecně uznávaným zásadám účetnictví Spojených států (United States generally accepted accounting principles). Tvrdí, že pokud právo Společenství nestanoví pravidla pro výpočet obratu podniků, právní jistota vyžaduje, aby byl brán ohled pouze na obrat určený a ověřený v souladu s pravidly, jimž dotyčný podnik podléhá, v projednávaném případě tedy s výše zmiňovanými zásadami účetnictví.

298 Komise tvrdí, že jí zohledňovaná výše 16,9 miliard eur vyplývá z výroční zprávy žalobkyně za rok 2000. Na jednání ovšem Komise uznala, že výše obratu, jíž měla vzít do úvahy, měla odrážet skutečnou situaci podniku, a že v důsledku toho, vzhledem k tomu, že k fúzi žalobkyně a SKW došlo ke dni 1. července 2000, nebylo namístě zvolit *pro forma* obrat, jehož dosáhla SKW v období od 1. ledna do 30. června 2000.

299 Ze spisu a zejména z odpovědí žalobkyně na písemné otázky Soudu vyplývají následující skutečnosti:

— částka 16,9 miliard eur zohledněná Komisí zahrnuje *pro forma* hodnocení obratu SKW za období od 1. ledna do 31. prosince 2000, jakož i obrat dosažený ve třech vedlejších odvětvích činnosti (dmc^2, Dental a Phenolchemie), které žalobkyně převedla v roce 2001 (dále jen „obrat dosažený ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001“);

— částka 10,715 miliard eur uvedená žalobkyní zahrnuje pouze obrat SKW dosažený v období od 1. července do 31. prosince 2000 a vylučuje obrat dosažený ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001;

— obrat dosažený ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001 dosahuje výše 4,131 miliard eur.

300 Na jednání se účastníci řízení shodli na uvedených údajích, což Soud vzal na vědomí.

301 Z výše uvedeného vyplývá, že rozdíl mezi výšemi obratu uváděných účastníky řízení pramení ze skutečnosti, že se částky neskládají z týchž prvků. Zatímco částka zohledňovaná Komisí zahrnuje obrat dosažený společností SKW v období od 1. ledna do 31. prosince 2000 i obrat dosažený ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001, obrat uváděný žalobkyní jednak zahrnuje pouze obrat SKW dosažený v období od 1. července do 31. prosince 2000, a jednak nezahrnuje obrat dosažený ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001.

302 Soud se proto domnívá, že, jak již bylo uvedeno výše, v rámci stanovení případného zvýšení pokuty s cílem zajistit její odrazující účinek je třeba vzít v úvahu finanční způsobilost a skutečné zdroje podniku v době uložení pokuty, a nikoli *pro forma* hodnocení zapsané v její rozvaze, která je svou povahou fiktivní, vyplývající z uplatnění pravidel účetnictví, jimiž se dotyčný podnik řídí.

303 Není proto namístě brát v úvahu ani *pro forma* obrat společnosti SKW za období od 1. ledna do 30. června 2000, ani *pro forma* odpočet obratu dosaženého ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001.

304 Je totiž třeba konstatovat, že v hospodářském roce 2000, který měl být v souladu s tím, co bylo uvedeno již výše, zohledněn při stanovování zvýšení pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek, žalobkyně na jedné straně neměla příjem z obratu dosaženého SKW v období od 1. ledna do 30. června 2000, jelikož fúze žalobkyně s touto společností proběhla ke dni 1. července 2000, ale na straně druhé měla příjem z obratu dosaženého ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001.

305 V projednávaném případě je proto relevantní obrat výsledkem součtu obratu ve výši 10,715 miliard eur uváděného žalobkyní a obratu ve výši 4,131 miliard eur dosaženého ve třech odvětvích činnosti převedených v roce 2001, tedy 14,846 miliard eur.

306 Žádný z argumentů Komise, která ostatně na jednání uznala, že obrat zohledněný v Rozhodnutí byl nesprávný, nemůže tento závěr zpochybnit.

307 V první řadě skutečnost, že ve své odpovědi ze dne 10. ledna 2002 na oznámení námitek ze dne 1. října 2001 (dále jen „ON") žalobkyně nevznesla žádnou námitku týkající se zohlednění částky 16,9 miliard eur, nejen že není sama o sobě rozhodující, ale navíc není relevantní ani vzhledem k tomu, že Komise tuto částku uvedla pouze v části popisující členy kartelu, přičemž ON neobsahuje ani odhad předpokládané pokuty. Pokud Komise přesto zamýšlela zohlednit částku uvedenou v ON, bylo by vcelku namístě položit si otázku ohledně důvodů, proč žalobkyni dne 28. května 2002 zaslala žádost o informace za účelem získání údajů vztahujících se k jejímu

obratu. Krom toho je třeba konstatovat, že žalobkyně ve své odpovědi ze dne 5. června 2002 na uvedenou žádost o informace výslovně zmínila, že obrat ve výši 10,715 miliard eur uvedený za hospodářský rok 2000 zahrnuje pouze obrat SKW dosažený v období od 1. července do 31. prosince 2000. Z toho plyne, že Komise byla v situaci, kdy mohla konstatovat nesoulad mezi uvedenou částkou a částkou 16,9 miliard uvedenou v ON. Za těchto okolností Komise mohla, ba dokonce měla požádat žalobkyni o dodatečné informace, aby se ujistila o správnosti částky, která měla být zohledněna.

308 V druhé řadě, skutečnost, že žalobkyně považovala *pro forma* hodnocení uvedené ve výroční zprávě za významnější z ekonomického hlediska, jednak Komise neprokázala, a jednak v žádném případě nemůže vyvrátit závěr, podle nějž je Komise povinna při posuzování odrazujícího účinku, který pokuta musí mít, zohlednit skutečnou situaci podniku v době hodnocení pokuty, kterou mu zamýšlí uložit, což ostatně na jednání uznala.

309 Konečně ve třetí řadě, na rozdíl od předpokladů Komise, je namístě zdůraznit, že žalobkyně v žádném případě neuplatňuje, že při určování výše jejího obratu za rok 2000 by měl být zohledněn pouze obrat Degussa-Hüls bez obratu SKW z důvodu zápisu fúze do obchodního rejstříku dne 9. února 2001. V dopisu, jejž žalobkyně zaslala Komisi dne 5. června 2002, se ostatně jednoznačně uvádí, že uvedená výše obratu zahrnuje obrat dosažený SKW za prvních šest měsíců roku 2000. Argument Komise založený na této úvaze je proto irelevantní.

310 Z výše uvedeného vyplývá, že obrat zohledněný Komisí při určování zvýšení pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek, je nesprávný. Tato částka nicméně

pro Komisi není nutným podkladem pro konstatování protiprávního jednání, na němž se žalobkyně podílela. Nesprávné posouzení, jehož se Komise dopustila, totiž může mít dopad pouze na určení výše pokuty, vůči níž Soud vykonává soudní přezkum v plné jurisdikci. Z toho plyne, že nesprávná výše obratu, kterou Komise vzala do úvahy, nemůže mít za následek zrušení Rozhodnutí. V tomto smyslu tedy musí být žaloba žalobkyně zamítnuta.

311 Soud ovšem může přezkoumat, zda tato okolnost může způsobit porušení zásady rovného zacházení, a odůvodnit tak snížení pokuty, která byla žalobkyni uložena.

2. K porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona, povinnosti uvést odůvodnění a zásad proporcionality a rovného zacházení při určování zvýšení pokuty z důvodu odrazujícího účinku

a) K porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona a povinnosti uvést odůvodnění

Argumenty účastníků řízení

312 Žalobkyně tvrdí, že Komise při určování zvýšení základní částky pokuty nesplnila svou povinnost uvést odůvodnění, z něhož měly vyplynout kritéria použitá při stanovení výše pokuty (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Buchmann v. Komise, T-295/94, Recueil, s. II-813, bod 173). Dále zpochybňuje zvýšení základní částky pokuty o 100%, k němuž Komise přistoupila z důvodu odrazujícího účinku,

jejž pokuta musí mít, jelikož se toto zvýšení jeví jako svévolné a nemůže být předmětem jakékoli kontroly legality. Cílem této metody je totiž ponechat Komisi úplnou svobodu při rozhodování o stanovení výše pokuty, a to bez ohledu na původně stanovenou základní částku.

313 Komise se domnívá, že tato argumentace je neopodstatněná. Tvrdí, že Rozhodnutí v bodech 303 až 305 odůvodnění jasně uvádí důvody, které ji vedly ke zdvojnásobení základní částky pokuty uložené žalobkyni.

Závěry Soudu

314 Co se nejprve týče údajného porušení povinnosti Komise uvést odůvodnění, je třeba konstatovat, že Rozhodnutí v bodech 303 až 305 odůvodnění jasně uvádí, že základem pro zvýšení základní částky stanovené pokuty v případě žalobkyně o 100% v závislosti na závažnosti protiprávního jednání je nutnost zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty při zohlednění velikosti a celkových zdrojů žalobkyně a zohlednit skutečnost, že velké podniky mají právní a ekonomické znalosti a infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že se jejich činnost zakládá na protiprávním jednání, a díky nimž si mohou být vědomy následků tohoto jednání. Rozhodnutí dále za účelem odůvodnit zvýšení základní částky pokuty výslovně uvádí obrat žalobkyně dosažený v roce 2000.

315 Z Rozhodnutí tak jasně vyplývají úvahy Komise, které umožňují žalobkyni seznámit se s prvky posouzení, které byly zohledněny při zvýšení pokuty, jakož i zpochybnit jejich opodstatněnost, a Soudu vykonat přezkum. Žalobní důvod žalobkyně vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění musí být v tomto bodě zamítnut.

316 Pokud má krom toho žalobkyně za to, že metoda spočívající ve zdvojnásobení základní částky pokuty je svévolná a představuje porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona, je namístě připomenout, že nutnost zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty je legitimním cílem, který Komise oprávněně sleduje při stanovení výše pokuty a který usiluje o zajištění dodržování Smlouvou stanovených pravidel hospodářské soutěže podniky. Nicméně, jak již bylo uvedeno v rámci prvního žalobního důvodu, Komise je povinna dodržovat obecné právní zásady, zejména pak zásady rovného zacházení a proporcionality, a to nejen při určování základní částky pokuty, ale i při zvyšování této částky s cílem zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty.

317 Z toho vyplývá, že i když Komise skutečně disponuje potřebným prostorem pro uvážení při stanovení míry zvýšení pokuty z důvodu odrazujícího účinku, nic to nemění na tom, že její pravomoc je omezena dodržováním uvedených zásad, které podléhá soudnímu přezkumu, v jehož rámci ostatně Soud disponuje plnou jurisdikcí. Žalobní důvod žalobkyně tedy musí být zamítnut.

b) K porušení zásad proporcionality a rovného zacházení

Argumenty účastníků řízení

318 Žalobkyně tvrdí, že zvýšení základní částky pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání (35 milionů eur) o 100% Komisí, zajišťující dostatečně odrazující účinek pokuty, představuje porušení zásady rovného zacházení.

319 Uplatňuje, že podle jejích odhadů dosahovala v roce 2000 velikost společnosti Degussa sotva poloviny velikosti Aventis. Uložením stejného zvýšení pokuty oběma podnikům tak měla Komise porušit zásadu rovného zacházení, a to i pokud by byla zohledněna částka, kterou Komise stanovila nesprávně. Vzhledem k tomu, že se výše jejího obratu pohybuje mezi obratem Nippon Soda a Aventis, žalobkyně tvrdí, že zvýšení, které v jejím případě mělo být uplatněno, odpovídá polovině zvýšení uplatněného vůči Aventis, ve výsledku tedy 27,5 milionů eur.

320 Dále se žalobkyně domnívá, že zdvojnásobení základní částky pokuty představuje porušení zásady přiměřenosti trestu, protože cíli odrazování byla připsána neúměrná důležitost vzhledem k protiprávnímu chování, které jí je vytýkáno.

321 Komise tvrdí, že zdvojnásobení základní částky pokuty společností Aventis a Degussa odráží skutečnost, že tyto dva podniky jsou vzhledem ke své velikosti a celkovým zdrojům zjevně větší než Nippon Soda (bod 304 odůvodnění).

322 V tomto ohledu připomíná, že zvýšení základní částky pokuty odpovídá nutnosti zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty při zohlednění velikosti a celkových zdrojů žalobkyně a případnému zohlednění toho, že velké podniky mají větší ekonomické znalosti a infrastruktury (bod 303 odůvodnění). V projednávaném případě přitom záleželo na rozdílu velikosti mezi žalobkyní a Aventis na jedné straně a Nippon Soda na straně druhé (bod 304 odůvodnění). Pokud by totiž bylo třeba zohlednit částku uváděnou žalobkyní, výše jejího obratu by byla 6,7násobkem obratu Nippon Soda, zatímco obrat společnosti Aventis představuje pouze dvojnásobek obratu žalobkyně. Komise každopádně musela přiznat rovné zacházení žalobkyni i společnosti Aventis. Krom toho Komise připomíná, že nebylo nutné použít aritmetický vzorec, podle nějž výše pokuty roste přímo úměrně obratu dotyčného

podniku, jelikož účelu zvýšení pokuty mohlo být dosaženo vytvořením kategorií podniků podle jejich velikosti (rozsudek ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 464).

Závěry Soudu

323 Pokud jde o žalobní důvod žalobkyně vycházející z porušení zásady rovného zacházení, je třeba připomenout, jak poznamenává Komise, že přístup spočívající v rozdělení účastníků kartelové dohody do několika kategorií, což způsobuje paušalizaci základní částky pokuty stanovené pro podniky spadající do téže kategorie, ačkoli nebere ohled na rozdíly velikosti podniků téže kategorie, v zásadě nelze pokládat za protiprávní (rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 284 výše, body 217 až 221). V případě, že pokuty jsou ukládány několika podnikům účastnícím se téhož protiprávního jednání, Komise totiž není povinna při stanovování výše pokut zajistit, aby konečné částky pokut vyjadřovaly veškeré rozdíly mezi dotyčnými podniky, pokud jde o jejich celkový obrat (viz rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 252 výše, bod 385 a citovaná judikatura).

324 Podle judikatury to však nic nemění na tom, že takové rozdělení do kategorií musí dodržovat zásadu rovného zacházení, podle které je zakázáno zacházet se stejnými situacemi odlišně, nebo s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněné (rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 252 výše, bod 406). V témže smyslu stanoví pokyny v bodě 1 A šestém pododstavci, že „značný" nepoměr ve velikosti podniků, které se dopustily protiprávního jednání stejného typu, je jednoznačně takové povahy, že odůvodňuje rozlišení za účelem posouzení závažnosti protiprávního jednání. Dále, podle judikatury výše pokut musí být alespoň přiměřená skutečnostem zohledněným při posuzování závažnosti protiprávního jednání (rozsudek Tate & Lyle a další v. Komise, bod 58 výše, bod 106).

325 Následně, pokud Komise rozdělí dotyčné podniky do kategorií za účelem stanovení výše pokut, musí být stanovení prahových hodnot pro jednotlivé takto určené kategorie soudržné a musí být objektivně odůvodněno (rozsudky CMA CGM a další v. Komise, bod 252 výše, bod 416, a LR AF 1998 v. Komise, bod 46 výše, bod 298).

326 V projednávaném případě je namístě zdůraznit, že Komise provedla rozdělení podniků do kategorií podle jejich podílu na trhu v bodech 294 až 301 odůvodnění Rozhodnutí. Toto rozdělení, které žalobkyně nezpochybňuje, vede v bodě 302 odůvodnění ke stanovení základní částky pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání na 35 milionů eur pro Degussa a Aventis a na 8 milionů eur pro Nippon Soda.

327 Žalobkyně nicméně namítá skutečnost, že Komise za účelem zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty zvýšila tuto částku stejnou měrou pro Degussa i Aventis (100%) s ohledem na jejich celkový obrat, zatímco výše jejich obratu jsou podle ní odlišné.

328 Přitom je namístě zdůraznit, že s ohledem na svůj cíl, totiž přizpůsobit výši pokuty celkovým zdrojům podniku a jeho schopnosti shromáždit finanční prostředky potřebné k zaplacení uvedené pokuty, směřuje stanovení míry zvýšení základní částky pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek spíše k zajištění účinnosti pokuty než k upozornění na škodlivé účinky protiprávního jednání na běžnou hospodářskou soutěž, potažmo na jeho závažnost.

329 Z toho vyplývá, že požadavek týkající se objektivně odůvodněné povahy metody spočívající v kategorizaci podniků je třeba vykládat restriktivněji, pokud je kategorizace provedena nikoli za účelem stanovení výše pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání, nýbrž za účelem určení zvýšení základní částky uložené pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek.

330 Je totiž namístě připomenout, že v rámci stanovování výše pokuty v závislosti na závažnosti judikatura stanoví, že přestože se v případě některých podniků v důsledku kategorizace uplatňuje základní částka pokuty v totožné výši, zatímco velikost podniků je různá, je toto rozdílné zacházení objektivně odůvodněno předností, kterou má při určování závažnosti protiprávního jednání jeho povaha před velikostí podniků (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 8. listopadu 1983, IAZ a další v. Komise, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Recueil, s. 3369, body 50 až 53, a rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 252 výše, bod 411).

331 Uvedené odůvodnění se však neuplatní při určování míry zvýšení pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek, a to vzhledem k tomu, že zvýšení je zásadně a objektivně založeno na velikosti a zdrojích podniku, a nikoli na povaze protiprávního jednání. Je třeba ostatně zdůraznit, že v Rozhodnutí byla stanovena míra zvýšení pokuty s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek, zatímco základní částka závislá na závažnosti byla určena předem (bod 303 odůvodnění).

332 Z bodu 304 odůvodnění Rozhodnutí, který uvádí, že „je namístě zvýšit základní částku pokuty v závislosti na relativním významu na relevantním trhu tak, aby byla zohledněna velikost a celkové zdroje společností Aventis a Degussa", dále vyplývá, že Komise kromě toho, že žalobkyně má právní a ekonomické infrastruktury, které jí umožňují rozeznat, že se její činnost zakládá na protiprávním jednání a díky nimž si může být vědoma následků tohoto jednání, neuvádí žádnou další skutečnost, která by byla s to objektivně odůvodnit, že částky vztahující se na žalobkyni a Aventis měly být zvýšeny stejnou mírou.

333 Za těchto okolností a s ohledem na to, že se Komise v bodě 304 odůvodnění výslovně opřela o částky celkového obratu dotyčných podniků, je třeba se domnívat, že míra zvýšení základní částky pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání měla přinejmenším přibližně odrážet značný rozdíl mezi uvedenými částkami.

334 Pokud přitom Komise mohla výše obratu podniků Degussa (16,9 miliard eur) a Aventis (22,3 miliard eur) v roce 2000 považovat za potvrzení toho, že jsou „mnohem významnější[mi] subjekty, než je Nippon Soda“ (1,6 miliardy eur), a pokutu uloženou posledně uvedené s cílem zajistit její dostatečně odrazující účinek nezvýšit, je třeba konstatovat, že vůči Degussa i Aventis uplatnila stejnou míru zvýšení, zatímco podle vlastních údajů Komise měla Degussa obrat přibližně o 25% nižší než Aventis. Tento podíl dosahuje dokonce více než 33%, pokud se do úvahy vezme obrat ve výši 14,846 miliard eur, a to v souladu s tím, co bylo uvedeno výše v bodech 302 až 305.

335 Komise tudíž nemohla bez porušení zásady rovného zacházení zvýšit pokutu stanovenou v závislosti na závažnosti protiprávního jednání stejnou mírou, jakou uplatnila vůči Aventis.

336 Žádný z argumentů Komise nemůže zpochybnit tento závěr.

337 Zaprvé, přestože je pravda, že bylo nutné vzít v potaz velký rozdíl ve velikosti mezi společnostmi Degussa a Aventis na jedné straně a Nippon Soda na straně druhé, který byl důvodem pro nezvýšení pokuty uložené posledně jmenované z důvodu odrazujícího účinku, nemůže tato okolnost zprostit Komisi povinnosti zohlednit rovněž rozdíl ve velikosti mezi společnostmi Degussa na jedné straně a Aventis na straně druhé. Tuto analýzu je třeba přijmout tím spíše, že nesprávná výše obratu určená Komisi ve skutečnosti vedla k podcenění tohoto rozdílu.

338 Zadruhé, jak již bylo uvedeno výše, přestože je pravda, že v případě, že pokuty jsou ukládány několika podnikům účastnícím se téhož protiprávního jednání, Komise není povinna při stanovování výše pokut zajistit, aby konečné částky pokut vyjadřovaly veškeré rozdíly mezi dotyčnými podniky, pokud jde o jejich celkový

obrat (viz rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 252 výše, bod 385, a citovaná judikatura), nic to nemění na tom, že kategorizace podniků musí být v souladu se zásadou rovného zacházení objektivně odůvodněná, přičemž tento požadavek musí být vykládán restriktivněji, pokud je cílem kategorizace nikoli určení závažnosti protiprávního chování jednotlivých podniků, ale stanovení míry zvýšení základní částky pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání s cílem zajistit dostatečně odrazující účinek pokuty, které sleduje odlišný a autonomní účel a které je založeno na objektivním posouzení schopnosti podniků shromáždit finanční zdroje potřebné k zaplacení pokuty.

339 V důsledku toho se Soud domnívá, že v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci je namístě snížit míru zvýšení pokuty stanovené v závislosti na závažnosti protiprávního jednání, která byla uplatněna vůči Degussa, a to tak, aby nová míra odrážela značný rozdíl ve velikosti mezi společnostmi Degussa a Aventis (viz v tomto smyslu rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 284 výše, body 244 až 249).

340 V tomto ohledu je ovšem namístě poukázat na to, že přestože Komise v zásadě založila určení míry zvýšení pokuty na nutnosti zajistit její dostatečně odrazující účinek, jak vyplývá z názvu oddílu zahrnujícího body 303 až 305 odůvodnění, jakož i ze samotných bodů 304 a 305 odůvodnění, vzala v bodě 303 odůvodnění v úvahu rovněž skutečnost, že velké podniky mají právní a ekonomické znalosti a infrastruktury, které jim umožňují snadněji rozeznat, že se jejich činnost zakládá na protiprávním jednání, a díky nimž si mohou být vědomy následků tohoto jednání. Jak přitom poznamenává Komise a jak bylo již výše uvedeno, není v tomto ohledu namístě dělat rozdíly mezi dvěma podniky, jejichž obrat každopádně svědčí o jejich kvalifikaci jakožto velkých podniků, které uvedené infrastruktury mají k dispozici.

341 Z toho vyplývá, že uvedené hledisko je třeba brát v potaz, a to vzhledem k tomu, že společný znak Aventis a Degussa, totiž, jak bylo shledáno výše, disponování právní a ekonomickou infrastrukturou v důsledku jejich velikosti, je odůvodněním toho, že míra zvýšení neodráží všechny rozdíly mezi výšemi obratu uvedených podniků.

342 S ohledem na všechny předcházející úvahy má Soud při výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci za to, že pro žalobkyni je třeba částku pokuty stanovenou v závislosti na závažnosti protiprávního jednání, totiž 30 milionů eur podle výše uvedeného bodu 254, zvýšit o 80% na 54 milionů eur.

343 Za těchto okolností, co se týče druhého žalobního důvodu uvedeného žalobkyní v replice a vycházejícího z porušení zásady proporcionality, se Soud domnívá, že zvýšení základní částky o 80% nemůže být s ohledem na celkovou velikost žalobkyně považováno za nepřiměřené vzhledem k její odpovědnosti v rámci kartelové dohody a k její schopnosti významně narušovat hospodářskou soutěž, které vyplývají z jejího podstatného podílu na trhu s methioninem v době trvání protiprávního jednání (řádově ve výši 25% na trhu EHP v roce 1998), což Komise řádně zohlednila (body 297 až 301 odůvodnění). Takové zvýšení nemůže tedy vést k tomu, že by cíli odrazování byla připisována neúměrná důležitost vzhledem k protiprávnímu chování, které je žalobkyni vytýkáno. Uvedený žalobní důvod tedy musí být zamítnut.

3. K nesprávnému posouzení, pokud jde o odrazující účinek pokuty vzhledem k chování žalobkyně po ukončení protiprávního jednání

a) Argumenty účastníků řízení

344 Žalobkyně tvrdí, že Komise tím, že považovala za nutné zdvojnásobit základní částku, přecenila odrazující účinek pokuty, přičemž opomněla zohlednit skutečnost,

že Degussa ukončila protiprávní jednání ještě před zahájením řízení Komisí a že bezprostředně poté přijala opatření, jejichž cílem bylo předcházet veškerým budoucím protiprávním jednáním, a sice „program uvedení do souladu s platnými předpisy". Konkrétně, Komise v bodě 330 odůvodnění Rozhodnutí údajně neprávem odmítla dotčené snahy žalobkyně, když tvrdí, že s ohledem na pokyny tyto snahy nemohou být polehčující okolností. Tento postoj by totiž neodměňoval podniky, které se chtějí ujistit o dodržování ustanovení práva hospodářské soutěže, a vůči kterým tedy není třeba přijímat opatření za účelem dodatečného odrazujícího účinku.

345 Žalobkyně upozorňuje na to, že pokud by pokyny byly vykládány v tom smyslu, že chování žalobkyně v projednávaném případě nemá žádný dopad na výši pokuty, pak by v tomto bodě byly v rozporu se zásadou přiměřenosti trestných činů a trestů, která je v právním řádu Společenství uplatňována jako všeobecně uznávaná zásada právního státu podle čl. 6 odst. 1 EU.

346 Nakonec žalobkyně poznamenává, že pojem odrazování v sobě zahrnuje preventivní hledisko s ohledem na toho, kdo se dopustil protiprávního jednání (zvláštní prevence), i s ohledem na ostatní hospodářské subjekty, které by se v budoucnu mohly dopustit podobného protiprávního jednání (všeobecná prevence). V projednávaném případě je zvláštní prevence zajištěna již tím, že žalobkyně přijala program uvedení do souladu s platnými předpisy. Pokud se přitom Komise domnívá, že ke zvýšení pokuty vedou pouze důvody všeobecné prevence, pak žalobkyně má za to, že ono zvýšení je v rozporu s judikaturou Soudního dvora i Soudu (rozsudky Soudu ze dne 28. října 1975, Rutili, 36/75, Recueil, s. 1219, body 51 až 53; ze dne 27. října 1977, Bouchereau, 30/77, Recueil, s. 1999, body 27 až 30, a ze dne 10. února 2000, Nazli a další, C-340/97, Recueil, s. I-957, bod 63).

347 Komise má za to, že uvedený žalobní důvod je neopodstatněný.

b) Závěry Soudu

348 Žalobkyně v podstatě vytýká Komisi, že při posuzování odrazujícího účinku, který pokuta musí mít, nezohlednila skutečnost jednak, že ukončila protiprávní jednání ještě před zahájením řízení Komisí, a jednak, že přijala vnitřní program uvedení do souladu s pravidly Společenství v oblasti hospodářské soutěže.

349 Pokud jde o první skutečnost, stačí připomenout, že i když podle Rozhodnutí bylo protiprávní jednání skutečně ukončeno v únoru 1999, tedy před zahájením řízení ke dni 1. října 2001, k jeho ukončení došlo z podnětu Rhône-Poulenc, jak uvádí bod 185 odůvodnění. Krom toho se žalobkyně, která uvedené zjištění v plném rozsahu nepopírá, v každém případě omezuje na tvrzení, že protiprávní jednání bylo ukončeno v roce 1997 následkem odchodu pana H. z Rhône-Poulenc a politiky zastávané jeho následovníky. Uvedené okolnosti tedy nemůže využívat k domáhání se redukce zvýšení pokuty, které mělo za cíl zajistit její odrazující účinek. Navíc skutečnost, že protiprávní jednání bylo v den zahájení řízení již ukončeno, nemůže v žádném případě představovat přesvědčivý poznatek schopný prokázat, že žalobkyně v budoucnu zamýšlela definitivně dodržovat ustanovení soutěžního práva Společenství. Účelem zvláštní prevence sledovaným uložením pokuty, jejž žalobkyně uvádí, přitom není pouze ukončit protiprávní jednání, ale stejně tak zabránit tomu, aby ti, kdo se na protiprávním jednání podíleli, zopakovali své chování později.

350 Pokud jde o druhou skutečnost, z ustálené judikatury vyplývá, že i když je důležité, že podnik přijímá opatření k zabránění novým porušením soutěžního práva Společenství v budoucnu ze strany svých zaměstnanců, tato skutečnost však nemění nic na existenci protiprávního jednání, které bylo konstatováno. Z toho vyplývá, že ze samotné skutečnosti, že Komise v některých případech ve své rozhodovací praxi zohlednila zavedení programu slučitelnosti jako polehčující okolnost, nelze

dovozovat její povinnost postupovat v projednávaném případě stejně (rozsudky ze dne Tribunal Hercules Chemicals v. Komise, bod 133 výše, bod 357; ze dne 14. května 1998, Mo och Domsjö v. Komise, T-352/94, Recueil, s. II-1989, body 417 a 419, a Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 280).

351 Podle uvedené judikatury tedy Komise není povinna považovat takovou skutečnost za polehčující okolnost, pokud dodrží zásadu rovného zacházení, která stanoví, že v tomto bodě nemůže dospět k rozdílnému posouzení věci u podniků, které jsou adresáty stejného rozhodnutí (rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 53 výše, bod 281).

352 Ačkoli žalobkyně se uvedené skutečnosti dovolává v rámci zvýšení základní částky pokuty z důvodu odrazujícího účinku, a nikoli formálně za účelem polehčující okolnosti, je třeba stejné řešení uplatnit i na projednávaný případ.

353 Z Rozhodnutí přitom vůbec nevyplývá, že by Komise v tomto bodě dospěla k rozdílnému posouzení věci u všech tří podniků, které jsou jeho adresáty, což žalobkyně ostatně ani netvrdí.

354 Z uvedeného vyplývá, že Komisi nemůže být vytýkáno, že nezohlednila skutečnost, že žalobkyně po ukončení protiprávního jednání přijala program uvedení do souladu s pravidly Společenství v oblasti hospodářské soutěže.

355 Žádný z argumentů žalobkyně nemůže tento závěr zpochybnit.

356 Zaprvé, pokud jde o údajné porušení zásady proporcionality, podle výše uvedené judikatury je namístě zdůraznit, že chování žalobkyně po ukončení protiprávního jednání nic nemění na existenci a závažnosti protiprávního jednání (viz v tomto smyslu rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 82 výše, bod 373), které dlouhodobě a zjevně porušuje čl. 81 odst. 1 ES. Vzhledem k těmto okolnostem zásada proporcionality zahrnující požadavek, aby výše uložené pokuty nebyla nepřiměřená povaze protiprávního jednání, Komisi neukládá, aby zohlednila chování žalobkyně po ukončení předmětného protiprávního jednání.

357 Z toho vyplývá, že ani Rozhodnutí, ani pokyny, které každopádně nestanoví ani nevylučují, že by se takové okolnosti měly brát v úvahu, nelze na podkladě uvedeného považovat za porušující zásadu proporcionality.

358 Zadruhé, pokud jde o argument vycházející z toho, že Komise tím, že odmítla vzít v úvahu, že žalobkyně přijala program slučitelnosti, neprávem vycházela výlučně z účelu všeobecné prevence, v rozporu s judikaturou Soudního dvora, je namístě zdůraznit, že judikatura citovaná žalobkyní se týká opatření přijatých členskými státy k vyhoštění státních příslušníků jiných členských států Společenství z důvodu veřejného pořádku. V této souvislosti Soudní dvůr rozhodl, že aby taková opatření mohla být v souladu s článkem 3 směrnice Rady 64/221/EHS ze dne 25. února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu a pobytu cizích státních příslušníků, která byla přijata z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví (Úř. věst. 1964, 56, s. 850; Zvl. vyd. 05/01, s. 11) považována za odůvodněná, musí se zakládat výlučně na osobním chování dotyčné osoby (viz nedávný rozsudek Soudního dvora ze dne 29. dubna 2004, Orfanopoulos a Oliveri, C-482/01 a C-493/01, Recueil, s. I-5257, bod 66). Soudní dvůr z toho vyvodil zejména to, že právo Společenství brání vyhoštění státního příslušníka členského státu založeného na důvodech všeobecné prevence, totiž takovému, o němž bylo rozhodnuto s cílem odradit další cizince, zvláště pokud bylo toto opatření přijato automaticky po odsouzení v trestním řízení, aniž by bylo zohledněno osobní chování pachatele trestného činu a jeho nebezpečnost pro veřejný pořádek (rozsudky Soudního dvora ze dne 26. února 1975, Bonsignore, 67/74, Recueil, s. 297, bod 7; Nazli a další, bod 346 výše, bod 59, a výše uvedený Orfanopoulos a Oliveri, bod 68).

359 Z toho vyplývá, aniž by se jednalo o obecnou zásadu, že zákaz uvádět jako důvod všeobecnou prevenci se vztahuje na zvláštní situaci opatření, která se odchylují od zásady volného pohybu občanů Unie zakotvené v čl. 18 odst. 1 ES a která přijaly členské státy z důvodu ochrany veřejného pořádku. Tento zákaz zjevně nelze jednoduše přenést do rámce pokut, které Komise ukládá podnikům za protiprávní jednání porušující soutěžní právo Společenství.

360 Z ustálené judikatury naopak vyplývá, že Komise je oprávněna zohlednit skutečnost, že taková jednání narušující hospodářskou soutěž, jaká existují v projednávaném případě, jsou zatím relativně častá, ačkoli jejich protiprávnost byla stanovena v počátcích politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže, a to z důvodu zisku, který z něj mohou některé zúčastněné podniky vytěžit, a tudíž se lze domnívat, že je namístě zvednout výše pokut k posílení jejich odrazujícího účinku (viz například rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 108), což odpovídá, přinejmenším částečně, potřebě zajistit, aby pokuty měly odrazující povahu i vůči jiným podnikům, než těm, kterým byly tyto pokuty uloženy.

361 Dále je třeba poukázat na to, že není pochyb o tom, že pouhé přijetí programu uvedení do souladu s pravidly v oblasti hospodářské soutěže podnikem nemůže představovat právoplatnou a spolehlivou záruku budoucího dlouhodobého dodržování uvedených pravidel, takže takový program nemůže přimět Komisi ke snížení pokuty proto, že by účelu sledovaného uložením pokuty bylo již částečně dosaženo. Krom toho, na rozdíl od tvrzení žalobkyně, z Rozhodnutí v žádném případě nevyplývá, že by Komise založila zvýšení základní částky pokuty pouze na potřebě zajistit její odrazující účinek vůči ostatním podnikům.

362 Na jedné straně totiž zohlednění velikosti žalobkyně v bodech 303 až 305 odůvodnění a zvýšení základní částky ve svém důsledku představují právě hlediska určená k přizpůsobení výše pokuty na základě faktorů, jež jsou jí vlastní. Na druhé straně z bodu 330 odůvodnění vyplývá, že Komise zamítla jako polehčující okolnost

přijetí programu uvedení do souladu proto, že „tato iniciativa [přišla] příliš pozdě a nemůže ji, jelikož se jedná o nástroj prevence, zprostit povinnosti sankcionovat protiprávní jednání porušující pravidla hospodářské soutěže, kterého se podnik již jednou dopustil". Uvedenému je třeba rozumět jako správnému připomenutí skutečnosti, jak zdůrazňuje žalobkyně v rámci žalobního důvodu vycházejícího z námitky protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, že účelem pokuty je nejen prevence, ale i represe. Komise tudíž nezamítla argument žalobkyně v tomto ohledu pouze kvůli odrazování podniků, které s protiprávním jednáním nemají nic společného, ale protože se domnívala, že program uvedení do souladu neodůvodňuje zmírnění sankce za protiprávní jednání.

363 Skutečnost, že žalobkyně tento argument nyní uvádí v rámci posuzování odrazujícího účinku pokuty, a nikoli v rámci polehčujících okolností, nemá v tomto ohledu význam, jelikož nutnost zajistit uvedený účinek neodpovídá pouze účelu prevence, který uložení pokuty sleduje, jak, zdá se, míní žalobkyně, ale rovněž účel represe.

364 Z výše uvedeného vyplývá, že žalobní důvod žalobkyně vycházející z toho, že Komise zjevně nesprávně posoudila odrazující účinek pokuty vůči chování žalobkyně po ukončení protiprávního jednání, musí být zamítnut jako neopodstatněný.

C – *Ke spolupráci žalobkyně*

1. Argumenty účastníků řízení

365 Žalobkyně napadá skutečnost, že jí Komise odmítla přiznat snížení pokuty podle části D bodu 2 druhé odrážky sdělení o spolupráci, protože zpochybňovala skutečnosti vztahující se k délce trvání kartelové dohody, jak byly uvedeny v ON.

Žalobkyně totiž tvrdí, že předložené důkazní listiny uznala, avšak pouze vyslovila rozdílný názor na jejich výklad, kterým Komise dospěla k rozdílným právním posouzením a závěrům. Určení délky trvání protiprávního jednání tak v projednávaném případě nepředstavuje skutkové zjištění, ale otázku právní kvalifikace, kteréžto pojmy si Komise v části C ON zaměnila.

366 Komise má za to, že tento žalobní důvod je neopodstatněný.

2. Závěry Soudu

367 Je třeba připomenout, že žalobkyně byla podle bodů 353 a 354 odůvodnění Rozhodnutí zvýhodněna 25% snížením výše pokuty na základě části D bodu 2 první odrážky sdělení o spolupráci.

368 Znění části D sdělení o spolupráci je následující:

„1. Pokud podnik spolupracuje, aniž by byly splněny všechny podmínky uvedené v částech B a C, má nárok na 10% až 50% snížení výše pokuty, která by mu byla uložena, pokud by ke spolupráci nedošlo.

2. Tak tomu může být, zejména pokud:

— před odesláním oznámení námitek podnik poskytne Komisi informace, dokumenty nebo jiné důkazy, které přispívají k prokázání existence protiprávního jednání,

— po obdržení oznámení námitek podnik informuje Komisi, že nezpochybňuje věcnou správnost skutkových zjištění, na kterých Komise založila svá obvinění." *(neoficiální překlad)*

369 Komise má ovšem v bodě 354 odůvodnění za to, že Degussa zpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění uvedených v ON, pokud jde o délku trvání protiprávního jednání. Z toho vyvodila závěr, že nesplňuje podmínky stanovené v části D bodě 2 druhé odrážce sdělení o spolupráci, a tedy že z tohoto titulu nemůže být zvýhodněna dodatečným snížením pokuty.

370 Je tedy třeba určit, zda je Rozhodnutí stiženo nesprávným skutkovým zjištěním, pokud jde o otázku, zda žalobkyně po ON zpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění, na kterých Komise založila svá tvrzení.

371 Za tímto účelem je namístě přezkoumat odpověď žalobkyně na ON.

372 Zaprvé, jak poznamenává žalobkyně, podle uvedeného dokumentu stručný popis skutkového stavu vylíčený v ON „není ve své podstatě zpochybňován" (s. 3 a 9 odpovědi na ON). Přitom toto tvrzení, na rozdíl od výkladu, který k dokumentu

podala žalobkyně, mělo právě prokázat, že skutkový stav byl částečně zpochybněn, a Komisi navíc neumožnilo s jistotou zjistit, které skutečnosti byly zpochybněny, a které nikoli. Tuto úvahu ostatně podporuje i výpověď žalobkyně (s. 9 odpovědi na ON), podle níž Komise vylíčila skutečnosti týkající se délky trvání protiprávního jednání částečně nepřesně. Žalobkyně v bodě 12 své odpovědi (s. 14 odpovědi na ON) rovněž dodala, že popis skutkového stavu byl správný až od poloviny roku 1992, kdy se Degussa podílela na protiprávním jednání během setkání v Barceloně, přičemž uvedla, že trvání kartelové dohody bylo omezeno na období let 1992 až 1997 (s. 33 odpovědi na ON).

373 Přestože uvedené formální poznatky nemohou samy o sobě vést k závěru, že žalobkyně v podstatě zpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění vylíčených Komisí v ON, postačují každopádně ke konstatování, že žalobkyně výslovně neuvedla, že ji jako celek nezpochybňuje. Žalobkyně naopak podle Komise vytvořila nejasnost ohledně otázky, zda zpochybňuje věcnou správnost uváděných skutkových zjištění, a v případě kladné odpovědi, které přesně skutečnosti jsou zpochybňovány.

374 Zadruhé, přestože žalobkyně skutečně pod nadpisem „D. Skutečnosti" (s. 9 odpovědi na ON) představila své připomínky zpochybňující stanovisko Komise, je nicméně namístě uznat, že tyto v podstatě směřují převážně nikoli k přímému vyvrácení věcné správnosti skutkových zjištění (zejména konání setkání a témat, která na nich byla projednána), ale k popření výkladu, který k nim podala Komise, a závěru, k němuž Komise dospěla v otázce existence protiprávního jednání v období před rokem 1992 a po roce 1997.

375 Je přitom pravda, že zpochybnění právního posouzení některých skutečností, které provedla Komise, nelze přirovnávat ke zpochybnění jejich samotné existence, i kdyby se v projednávaném případě tento rozdíl jevil jako nejednoznačný.

376 V každém případě je však třeba konstatovat, jak zdůrazňuje Komise, že v bodě 13 odpovědi na ON (s. 14 a 15) žalobkyně tvrdí, že podle ní po setkání vysokých představitelů vedení společností v Kodani v roce 1997 se neuskutečnila jiná setkání, z nichž by vzešlo stanovení cílových cen. Z bodu 61 ON přitom vyplývá, že Komise jasně uvedla, že Degussa a Rhône-Poulenc se setkaly v Heidelbergu na konci léta nebo začátkem podzimu 1998 a že při této příležitosti bylo dohodnuto zvýšení cen. Komise dodala, že mezi uvedenými dvěma podniky došlo k dalšímu setkání v Nancy dne 4. února 1999, které dospělo ke stanovení cílové ceny na 3,20 USD/kg (5,30 DEM/kg). Proto se zdá, přinejmenším v právě popsaném rozsahu, že žalobkyně zpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění vylíčených Komisí po ON.

377 Dále je namístě poukázat na to, že žalobkyně ve své odpovědi pod nadpisem „E. Právní posouzení" v části věnované délce trvání protiprávního jednání tvrdí, že neměla k dispozici žádnou informaci o existenci setkání v období 1989/1990, a že tedy nemohla konání takových setkání výslovně popřít (s. 29 odpovědi na ON) ani potvrdit (s. 30 odpovědi na ON). Komise přitom v bodech 22 až 29 ON podrobně popisuje setkání, jichž se Degussa v průběhu uvedeného období účastnila (v srpnu 1989 na neurčeném místě, dne 10. června 1990 ve Frankfurtu nad Mohanem a v listopadu 1990 v Hong Kongu nebo v Soulu). Proto opět, přestože z nejednoznačného vyjádření žalobkyně nelze vyvodit závěr, že konání setkání popírá, je třeba konstatovat, že Komisi ani neumožňuje se domnívat, že skutečnosti v tomto ohledu uznává.

378 Podobně, zatímco Komise v ON popisuje kartelovou dohodu jako zahájenou v únoru 1986 (viz zejména body 18 až 21 a 97), je třeba konstatovat, že žalobkyně ve své odpovědi na ON nezaujala výslovné stanovisko k tvrzením Komise ohledně období od února 1986 do konce roku 1988, přičemž uvedla, že podle ní kartelová dohoda trvala pouze v období let 1992 až 1997.

379 Z toho vyplývá, že se Komise nedopustila nesprávného skutkového zjištění, když konstatovala, že žalobkyně částečně zpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění vylíčených v ON.

380 Pokud jde o otázku, zda se Komise na tomto základě mohla domnívat, že žalobkyně nemůže být zvýhodněna o dodatečné snížení pokuty podle části D bodu 2 druhé odrážky sdělení o spolupráci, je třeba připomenout, že podle judikatury základem pro snížení pokut v případě spolupráce podniků podílejících se na protiprávním jednání porušujícím právo Společenství v oblasti hospodářské soutěže je úvaha, podle níž taková spolupráce usnadňuje úlohu Komise (rozsudky BPB de Eendracht v. Komise, bod 80 výše, bod 325, a Finnboard v. Komise, bod 233 výše, bod 363, potvrzený v rámci kasačního opravného prostředku rozsudkem Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Finnboard v. Komise, C-298/98 P, Recueil, s. I-10157, a rozsudek Mayr-Melnhof v. Komise, bod 222 výše, bod 330).

381 V tomto ohledu bylo již nicméně rozhodnuto, že podnik, který ve správním řízení nezaujal stanovisko ke skutkovým tvrzením předloženým Komisí, a neuznal tedy jejich pravdivost, nepřispívá ke skutečnému usnadnění její úlohy (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, SCA Holding v. Komise, C-297/98 P, Recueil, s. I-10101, bod 37).

382 Stejně tak podle sdělení o spolupráci nestačí, když podnik obecně tvrdí, že nezpochybňuje tvrzená skutková zjištění, pokud toto tvrzení není pro Komisi nijak užitečné za okolností daného případu (rozsudek Soudu ze dne 8. července 2004, Corus UK v. Komise, T-48/00, Sb. rozh. s. II-2325, bod 193).

383 Nakonec může být snížení na základě sdělení o spolupráci odůvodněné pouze tehdy, pokud poskytnuté informace a obecněji jednání dotčeného podniku mohou být považovány v tomto ohledu za prokazující skutečnou spolupráci z jeho strany. Jak

vyplývá ze samotného pojmu spolupráce, jak je používán v textu sdělení o spolupráci, a zejména v úvodu a v části D bodu 1 tohoto sdělení, může být totiž snížení pokuty na základě uvedeného sdělení poskytnuto pouze tehdy, svědčí-li jednání dotčeného podniku o takovém duchu spolupráce (rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 82 výše, body 395 a 396).

384 Z výše uvedeného vyplývá, že pokud v projednávaném případě žalobkyně uznala některé skutečnosti uvedené v ON pouze nejednoznačně, zatímco některé další zpochybnila, nepřispěla tím k usnadnění úlohy Komise dostatečně účinně na to, aby toto uznání mohlo být zohledněno při uplatňování sdělení o spolupráci. Komise proto mohla mít za to, aniž by se dopustila zjevně nesprávného posouzení, že uvedené uznání nemůže odůvodňovat snížení pokuty, která jí byla uložena, s ohledem na sdělení tak, jak je vykládáno judikaturou.

385 Z toho plyne, že žalobní důvod vycházející v podstatě z nesprávného skutkového zjištění nebo ze zjevně nesprávného posouzení skutkových okolností spolupráce žalobkyně v průběhu správního řízení musí být zamítnut jako neopodstatněný.

D – *K porušení zákazu zpětné účinnosti trestů*

386 Na jednání žalobkyně tvrdila, že uplatněním nových kritérií stanovování pokut obsažených v pokynech na protiprávní jednání, ke kterým došlo před přijetím pokynů v roce 1998, Komise porušila zákaz zpětné účinnosti trestů.

387 Aniž by bylo třeba zkoumat přípustnost této argumentace rozvedené na jednání s ohledem na čl. 48 odst. 2 jednacího řádu Soudu a zejména otázku, zda se jedná o nový žalobní důvod, nebo o pouhé rozšíření žalobního důvodu uvedeného v žalobě, s níž je úzce spjat, postačí konstatovat, že Soudní dvůr i Soud se již k otázce opodstatněnosti uvedené argumentace vyjádřily.

388 Podle bodů 224 až 231 odůvodnění rozsudku Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 82 výše, je totiž za účelem přezkumu dodržování zákazu zpětné účinnosti namístě ověřit, zda změna obecné soutěžní politiky Komise v oblasti pokut vyplývající zejména z pokynů byla rozumně předvídatelná v době, kdy k dotyčným protiprávním jednáním došlo.

389 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že hlavní inovace pokynů spočívá v tom, že východiskem pro výpočet je základní částka určená rozpětími stanovenými za tímto účelem, přičemž tato rozpětí odrážejí různé stupně závažnosti protiprávního jednání, které ale jako takové nesouvisejí s relevantním obratem. Tato metoda je tak v podstatě založena na stanovení sazeb pokut, byť relativním a pružném.

390 Je tedy třeba zkoumat, zda tato nová metoda výpočtu pokut, za předpokladu, že má přitěžující účinek na úroveň ukládaných pokut, byla rozumně předvídatelná v době, kdy došlo k dotyčnému protiprávnímu jednání.

391 Z judikatury Soudního dvora přitom vyplývá, že skutečnost, že Komise v minulosti použila pokuty určité úrovně na různé typy protiprávního jednání, ji nemůže zbavit možnosti zvýšit tuto úroveň v mezích uvedených v nařízení č. 17, pokud je to nezbytné k zajištění uplatňování politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže,

ale že účinné použití pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže naopak vyžaduje, aby Komise mohla kdykoli přizpůsobit úroveň pokut potřebám této politiky (rozsudky Soudního dvora Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, bod 109, a ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise, C-196/99 P, Recueil, s. I-11005).

392 Z toho plyne, že podniky, vůči nimž se vede správní řízení, jež může vyústit v pokutu, nemohou nabýt legitimního očekávání, že Komise nepřekročí úroveň pokut používanou dříve, ani očekávání ohledně metody jejich výpočtu.

393 Uvedené podniky tedy musí vzít v úvahu možnost, že se Komise kdykoli rozhodne, při dodržení pravidel pro svou činnost, zvýšit úroveň pokut ve srovnání s úrovní používanou v minulosti.

394 To platí nejen tehdy, když Komise přikročí ke zvýšení úrovně pokut při jejich uložení v individuálních rozhodnutích, ale i tehdy, když k tomuto zvýšení dojde v projednávaných případech v důsledku použití obecných pravidel chování, jako jsou pokyny.

395 Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ostatně vyplývá, že předvídatelnost zákona nebrání tomu, aby dotyčná osoba byla přinucena obstarat si odbornou radu pro přiměřené posouzení důsledků, jež mohou za okolností konkrétního případu z daného jednání vyplývat. To platí zvláště pro podnikatele, kteří obvykle musí při výkonu svého povolání prokazovat značnou obezřetnost. Lze tedy od nich očekávat, že pečlivě posoudí rizika, která toto povolání zahrnuje (rozsudek Cantoni v. Francie ze dne 15. listopadu 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí,* 1996-V, § 35).

396 Z toho je tedy nutno vyvodit závěr, že pokyny a zvláště nová metoda výpočtu pokut, již tyto pokyny obsahují, za předpokladu, že má přitěžující účinek, pokud jde o úroveň ukládaných pokut, byly rozumně předvídatelné pro podniky, jako je žalobkyně v době, kdy k dotyčnému protiprávnímu jednání došlo.

397 Proto Komise tím, že v Rozhodnutí vůbec použila pokyny na protiprávní jednání, k němuž došlo před jejich přijetím, neporušila zákaz zpětné účinnosti.

398 Z toho vyplývá, že žalobní důvod žalobkyně vycházející z porušení zákazu zpětné účinnosti trestů musí být zamítnut jako neopodstatněný.

IV – *Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení profesního tajemství, zásady řádné správy a presumpce neviny*

A – *Argumenty účastníků řízení*

399 Žalobkyně tvrdí, že Komise před přijetím Rozhodnutí poskytla tisku důvěrné informace, a tím porušila profesní tajemství chráněné čl. 287 ES, zásadu řádné správy a presumpci neviny.

400 Připomíná totiž, že v úterý 2. července 2002 deník Handelsblatt uveřejnil článek nazvaný „Degussa musí platit více než 100 milionů". Článek uvádí, že informace

deníku poskytl zdroj blízký Komisi v Bruselu a že „M. Monti uznal, že chemická skupina z Düsseldorfu byla hybnou sílou kartelové dohody v oblasti aminokyselin, která po desetiletí rozdělovala trh s doplňkovými látkami pro krmiva prostřednictvím systematických cenových dohod".

401 Uveřejněné informace přitom nemohly být získány bez spolupráce s úředníkem Komise, což představuje porušení povinnosti dodržovat profesní tajemství stanovené v čl. 287 ES. Soud totiž rozhodl, že v případě sporných řízení, která mohou skončit uložením sankce, jsou povaha a výše navrhované sankce ze své podstaty předmětem profesního tajemství, dokud sankce nebyla definitivně schválena a vynesena. Tato zásada vyplývá zejména z nutnosti dbát pověsti a důstojnosti účastníka řízení, dokud mu není uložena sankce (rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 281).

402 Žalobkyně se domnívá, že způsob, jakým Komise informovala tisk, není podstatný, jelikož důležitá je pouze skutečnost, že Komise stála na počátku situace, kdy podnik byl prostřednictvím tisku informován o přesném obsahu sankce, která mu měla být s nejvyšší pravděpodobností uložena (rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 281). Komise přitom výslovně nepopřela skutečnost, že by některý ze zaměstnanců vyzradil dotčené důvěrné informace. V každém případě mohla stát na počátku vyzrazení informací jedině Komise. Za těchto okolností náleží Komisi, aby prokázala opak, jelikož dotyčný článek uvádí, že informace pochází z „prostředí blízkého Komisi v Bruselu".

403 Žalobkyně se dále domnívá, že Komise porušila zásadu řádné správy zakotvenou v čl. 41 odst. 1 Listiny, podle níž „[k]aždý má právo na to, aby jeho záležitosti byly orgány, institucemi a jinými subjekty Unie řešeny nestranně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě". Z vyzrazení informací, na jehož počátku stojí Komise, je totiž jasná její podjatost vůči žalobkyni.

404 Nakonec Komise údajně porušila zásadu presumpce neviny stanovenou v čl. 6 odst. 2 EÚLP a v čl. 48 odst. 1 Listiny, která je součástí základních práv právního řádu Společenství (rozsudek Hüls v. Komise, bod 115 výše, bod 149). Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora i Soudu se tato zásada použije na řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže (rozsudky Öztürk v. Německo, bod 38 výše, § 46; Hüls v. Komise, bod 115 výše, bod 50, a Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 281). Tím, že tisku odhalila obsah Rozhodnutí ještě před jeho předložením kolegiu komisařů ke schválení, tedy před uložením sankce podniku, Komise zjevně porušila zásadu presumpce neviny.

405 Žalobkyně odmítá argumentaci Komise, podle níž jí nelze přičítat vyzrazení dotčených informací tisku. Podle ní není důležité, zda informace byly předány oficiální cestou. Podle čl. 288 ES je totiž Komise odpovědná za protiprávní jednání jednoho ze svých úředníků, pokud má toto protiprávní jednání přímou souvislost s výkonem jeho funkce (rozsudek Soudního dvora ze dne 10. července 1969, Sayag a další, 9/69, Recueil, s. 329), jak je tomu i v projednávaném případě. Otázka, zda protiprávní jednání Komise povolila, či nikoli, je tedy irelevantní, obdobně jako přičítání odpovědnosti za protiprávní jednání porušující hospodářskou soutěž podniku, jichž se dopustili jeho pracovníci (rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 58 výše, body 37 až 70 a bod 112).

406 Žalobkyně z toho vyvozuje, že účinnost ochrany základních práv vyžaduje, aby Rozhodnutí bylo na tomto podkladě zrušeno (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. května 1986, Johnston, 222/84, Recueil, s. 1651, bod 19). Potřeba zrušení je dána skutečností, že tento druh protiprávního jednání Komise je běžný (rozsudky Suiker Unie a další v. Komise, bod 101 výše, bod 90; Dunlop Slazenger v. Komise, bod 114 výše, bod 27, a Volkswagen v. Komise, bod 153 výše). Krom toho judikatura, podle níž podobnou vadou nelze odůvodnit zrušení rozhodnutí, ledaže by bylo prokázáno, že při neexistenci této vady by byl obsah uvedeného rozhodnutí odlišný, zjevně

postrádá odrazující účinek a od podniku vyžaduje důkaz, který nemůže předložit. Uvedená judikatura tedy nesplňuje požadavek účinné ochrany dotčených práv a dotyčný podnik staví do situace, která je pro něj nepříznivá vzhledem k zákazníkům, pracovníkům i akcionářům a k médiím bez ohledu na zásadu „rovnosti zbraní".

407 Žalobkyně se proto domnívá, že stačí prokázat, že nelze vyloučit, že obsah rozhodnutí by mohl být odlišný, pokud by nedošlo k předčasnému vyzrazení dotčených informací, jak by bylo rozhodnuto, kdyby šlo o procesní vadu (rozsudek Soudního dvora ze dne 23. února 1988, Spojené království v. Rada, 68/86, Recueil, s. 855, bod 49; rozsudek Soudu ze dne 23. února 1994, CB a Europay v. Komise, T-39/92 a T-40/92, Recueil, s. II-49, bod 58). Tak je tomu i v projednávaném případě, jelikož vyzrazení obsahu Rozhodnutí před jeho přijetím zabránilo možnosti, aby Komise přijala jiné rozhodnutí, které by se od oznámení v tisku lišilo, protože si lze jen těžko představit, že by je člen Komise pověřený hospodářskou soutěží novým rozhodnutím popřel.

408 Komise má za to, že tento žalobní důvod je neopodstatněný.

B – *Závěry Soudu*

409 Je třeba připomenout, že článek 287 ES ukládá členům, úředníkům a jiným zaměstnancům orgánů Společenství povinnost „nevyzrazovat takové informace, jaké jsou profesním tajemstvím, zejména údaje o podnicích, o jejich obchodních stycích nebo struktuře jejich nákladů". Ačkoli se uvedené ustanovení týká především informací získaných u podniků, příslovce „zejména" poukazuje na to, že se jedná

o obecnou zásadu vztahující se rovněž na jiné důvěrné informace (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. listopadu 1985, Adams v. Komise, 145/83, Recueil, s. 3539, bod 34, a rozsudek Soudu ze dne 18. září 1996, Postbank v. Komise, T-353/94, Recueil, s. II-921, bod 86).

410 Je přitom třeba zdůraznit, že v případě sporných řízení, která mohou skončit uložením sankce, jsou povaha a výše navrhované sankce ze své podstaty předmětem profesního tajemství, dokud sankce nebyla definitivně schválena a vynesena. Tato zásada vyplývá zejména z nutnosti dbát pověsti a důstojnosti účastníka řízení, dokud mu není uložena sankce (rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 281).

411 Povinnost Komise nevyzrazovat tisku přesné informace o zamýšlené sankci se tak nepřekrývá pouze s její povinností dodržovat profesní tajemství, ale i s její povinnosti řádné správy. Nakonec je namístě připomenout, že zásada presumpce neviny se vztahuje na řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže podniky, která mohou skončit uložením pokut nebo penále (rozsudky Hüls v. Komise, bod 115 výše, bod 150; Öztürk v. Německo, bod 38 výše, a Lutz v. Německo, bod 115 výše). Tuto presumpci Komise zjevně porušuje, když před formálním uložením sankce podniku, jejž obviňuje, sděluje tisku verdikt, který podléhá schválení poradního výboru a kolegia komisařů (rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 281).

412 V projednávaném případě je však třeba konstatovat, že na rozdíl od situace, která vedla k vydání rozsudku Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, není prokázáno, že by Komise stála na počátku vyzrazení textu Rozhodnutí tiskem. Zatímco totiž v uvedené věci bylo nesporné, že člen Komise pověřený hospodářskou soutěží v rozhodné době před rozhodnutím Komise oznámil tisku výši pokuty, která měla být společnosti Volkswagen uložena, v projednávaném případě žalobkyně sama uvádí, že dotčený článek pouze zmiňuje, že informace pochází z prostředí blízkého

Komisi („Kommissionskreisen“). Krom toho, na rozdíl od tvrzení žalobkyně, je třeba konstatovat, že Komise neuznala v tomto ohledu svou odpovědnost. Ač je pravděpodobné, že na počátku tohoto úniku informací mohla stát Komise, pouhá možnost nepostačuje k tomu, jak tvrdí žalobkyně, aby na Komisi bylo přeneseno břemeno prokázání opaku.

413 V každém případě, i za předpokladu, že lze připustit, že útvary Komise jsou skutečně odpovědné za vyzrazení uvedené článkem v tisku, na nějž se odvolává žalobkyně, nemá tato okolnost žádný dopad na legalitu Rozhodnutí.

414 Na jedné straně totiž, pokud jde o argument žalobkyně, podle nějž uvedené vyzrazení prokazuje podjatost Komise vůči ní, je třeba poznamenat, že skutková podstata protiprávního jednání prokázaná v průběhu správního řízení nemůže být zpochybněna důkazem o předčasném vyjádření přesvědčení Komise o existenci protiprávního jednání a výše pokuty, kterou za něj hodlá podniku uložit. Při příležitosti přezkoumávání jednotlivých žalobních důvodů žalobkyně bylo již ostatně uvedeno, že Rozhodnutí je skutkově i právně řádně podložené z hlediska existence protiprávního jednání a jeho skutkových okolností.

415 Krom toho nelze tvrdit, že vyzrazení obsahu rozhodnutí Komisí v závěru správního řízení a před jeho formálním přijetím je samo o sobě důkazem toho, že věc předem rozhodla, anebo že by při šetření nebyla nestranná (viz v tomto smyslu rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, body 270 až 272).

416 Na druhé straně vyplývá z ustálené judikatury, že podobná vada, jakou uvádí žalobkyně, může vést ke zrušení dotčeného rozhodnutí pouze tehdy, jestliže je prokázáno, že při neexistenci této vady by byl obsah uvedeného rozhodnutí odlišný (rozsudky Suiker Unie a další v. Komise, bod 101 výše, bod 91; Dunlop Slazenger v. Komise, bod 114 výše, bod 29, a Volkswagen v. Komise, bod 153 výše, bod 283).

417 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že žalobkyně takový důkaz nepředložila. Neexistují totiž důvody se domnívat, že kdyby dotčené informace nebyly vyzrazeny, kolegium komisařů by změnilo navrhovanou výši pokuty či obsah Rozhodnutí. Krom toho, na rozdíl od čistě hypotetických tvrzení žalobkyně vzhledem k zásadě společné odpovědnosti, která musí být v rozhodnutích Komise dodržena, nelze předpokládat, že by členové Komise byli ovlivněni smyslem pro solidaritu se svým spolupracovníkem pověřeným hospodářskou soutěží anebo že by jim skutečně bylo bráněno uložit pokutu v nižší výši.

418 Z toho vyplývá, že projednávaný žalobní důvod musí být zamítnut.

419 Žádný z argumentů žalobkyně nemůže zpochybnit tento závěr.

420 Žalobkyně tvrdí, že výše citovaná judikatura nesplňuje požadavky vycházející ze zásady účinné soudní ochrany. Aby byla zásada dodržena, bylo by pro odůvodnění zrušení Rozhodnutí třeba považovat za dostačující důkaz skutečnost, že nelze vyloučit, že obsah rozhodnutí by mohl být odlišný, kdyby nedošlo k uvedenému předčasnému vyzrazení.

421 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury jednotlivci musí mít nárok na účinnou soudní ochranu práv, které jim přiznává právní řád Společenství, přičemž právo na takovou ochranu je součástí obecných právních zásad vyplývajících ze společných ústavních tradic členských států. Toto právo bylo stanoveno také články 6 a 13 EÚLP (viz zejména rozsudky Soudního dvora Johnston, bod 406 výše, bod 18; ze dne 27. listopadu 2001, Komise v. Rakousko, C-424/99, Recueil, s. I-9285, bod 45, a ze dne 25. července 2002, Unión de Pequeños Agricultores v. Rada, C-50/00 P, Recueil, s. I-6677, bod 39).

422 Tato zásada však musí být slučitelná se zásadou právní jistoty a s presumpcí legality aktů orgánů Společenství (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. června 1994, Komise v. BASF a další, C-137/92 P, Recueil, s. I-2555, bod 48), která znamená, že důkazní břemeno nese ten, kdo tvrdí, že takový akt je protiprávní.

423 Jak bylo přitom uvedeno výše, údajné vyzrazení obsahu rozhodnutí Komisí před jeho formálním přijetím nemůže samo o sobě mít, na rozdíl od nedodržení podstatných formálních náležitostí, jakýkoli dopad na legalitu uvedeného rozhodnutí.

424 Krom toho je třeba konstatovat jednak, že řešení vyplývající z judikatury citované výše v bodě 416 nebrání žalobkyni, aby předložila důkaz o protiprávnosti Rozhodnutí v důsledku zjištěné vady, ani takové předložení důkazu nepřiměřeně neztěžuje, a jednak, že i za předpokladu, že by se žalobkyni nepodařilo prokázat, že by obsah Rozhodnutí při neexistenci této vady byl odlišný, procesní prostředek podle druhého pododstavce článku 288 ES jí umožňuje, aby se z tohoto důvodu případně domáhala náhrady škody způsobené Společenstvím.

425 Není proto namístě se domnívat, že by zásada účinné soudní ochrany byla v rozporu s požadavkem, podle nějž při vadě takového druhu, jako je v projednávaném případě, náleží žalobkyni, aby za účelem odůvodnit zrušení Rozhodnutí prokázala, že při neexistenci této vady by byl jeho obsah odlišný.

426 Z výše uvedeného vyplývá, že žalobní důvod žalobkyně vycházející z porušení profesního tajemství, zásady řádné správy a presumpce neviny, musí být zamítnut.

Závěr

427 Podle výše uvedeného bodu 254 se Soud domnívá, že je namístě snížit základní částku pokuty vypočtenou v závislosti na závažnosti protiprávního jednání žalobkyně z 35 na 30 milionů eur. Podle výše uvedeného bodu 343 musí být v případě žalobkyně tato částka zvýšena o 80% na 54 milionů eur, aby tak byl zajištěn dostatečně odrazující účinek pokuty.

428 Dále bylo zjištěno, že Komise správně určila délku trvání protiprávního jednání, která odůvodňuje zvýšení této částky o 125%. Nakonec je třeba zohlednit snížení pokuty o 25%, které Komise žalobkyni přiznala na základě části D bodu 2 první odrážky sdělení o spolupráci.

429 Z výše uvedeného vyplývá, že je namístě snížit pokutu uloženou žalobkyni na 91 125 000 eur.

K nákladům řízení

430 Podle čl. 87 odst. 3 jednacího řádu může Soud rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch, přičemž podle čl. 87 odst. 4 jednacího řádu členské státy a orgány, které vstoupily do řízení jako vedlejší účastníci, nesou vlastní náklady. Jelikož bylo žalobě vyhověno pouze částečně, bude učiněno spravedlivé posouzení okolností případu a rozhodnuto, že žalobkyně ponese vlastní náklady řízení, jakož i 75% nákladů řízení vynaložených Komisí a že Komise ponese 25% vlastních nákladů řízení.

Z těchto důvodů

SOUD (třetí senát)

rozhodl takto:

1) Pokuta uložená žalobkyni v článku 3 Rozhodnutí Komise 2003/674/CE ze dne 2. července 2002 v řízení podle čl. 81 Smlouvy o ES a čl. 53 Dohody o EHP (věc C.37.519 – Methionin) se snižuje na 91 125 000 eur.

2) **Ve zbývající části se žaloba se zamítá.**

3) **Žalobkyně ponese vlastní náklady řízení a 75% nákladů řízení vynaložených Komisí.**

4) **Komise ponese 25% vlastních nákladů řízení.**

5) **Rada ponese vlastní náklady řízení.**

Jaeger Tiili Czúcz

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 5. dubna 2006.

Vedoucí soudní kanceláře

E. Coulon

Předseda

M. Jaeger

Obsah

Skutkový základ sporu ..... II - 914

Řízení a návrhová žádání účastníků řízení ..... II - 922

Právní otázky ..... II - 923

I – K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona ..... II - 924

A – K námitce protiprávnosti čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ..... II - 924

1. Argumenty účastníků řízení ..... II - 924

2. Závěry Soudu ..... II - 934

B – K výkladu čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ve světle zásady ukládání trestů jen na základě zákona ..... II - 942

II – K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení, pokud jde o jednotnou a nepřetržitou povahu o délku trvání protiprávního jednání .. II - 945

A – K přerušení protiprávního jednání v letech 1988 až 1992 ..... II - 946

1. Argumenty účastníků řízení ..... II - 946

2. Závěry Soudu ..... II - 949

a) K účasti žalobkyně na dohodě nebo na jednání ve vzájemné shodě v letech 1988 až 1992 ..... II - 950

K období od konce roku 1988 do konce léta 1990 ..... II - 953

K období od konce léta 1990 do března 1992 ..... II - 960

b) K jednotné a nepřetržité povaze protiprávního jednání ..... II - 964

B – K ukončení protiprávního jednání ..... II - 965

1. Argumenty účastníků řízení ..... II - 965

2. Závěry Soudu ..... II - 966

C – K pozastavení provádění kartelové dohody ..... II - 970

III – Ke třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkových okolností, z nesprávného právního posouzení a nesprávných skutkových zjištění, z porušení zásad proporcionality, rovného zacházení a zákazu zpětné účinnosti trestů, jakož i povinnosti uvést odůvodnění při stanovování výše pokuty ..... II - 973

A – K závažnosti protiprávního jednání ..... II - 973

1. K odůvodnění závažnosti protiprávního jednání ..... II - 974

a) Argumenty účastníků řízení ..... II - 974

b) Závěry Soudu ..... II - 974

2. K velikosti relevantního zeměpisného trhu ..... II - 977

a) Argumenty účastníků řízení ..... II - 977

b) Závěry Soudu ..... II - 977

3. K posouzení dopadu protiprávního jednání na trh ..... II - 978

a) Argumenty účastníků řízení ..... II - 978

b) Závěry Soudu ..... II - 981

4. Závěr o stanovení výše pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání ..... II - 990

B – Ke zvýšení pokuty za účelem zajistit její dostatečně odrazující účinek . II - 992

1. K nesprávnému právnímu posouzení a nesprávným skutkovým zjištěním týkajícím se obratu žalobkyně ..... II - 993

a) Argumenty účastníků řízení ..... II - 993

b) Závěry Soudu ..... II - 996

Ke zohlednění obratu žalobkyně za rok 2000 ..... II - 997

K nesprávným skutkovým zjištěním ohledně výše obratu žalobkyně za rok 2000 ..... II - 1004

2. K porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona, povinnosti uvést odůvodnění a zásad proporcionality a rovného zacházení při určování zvýšení pokuty z důvodu odrazujícího účinku ..... II - 1009

a) K porušení zásady ukládání trestů jen na základě zákona a povinnosti uvést odůvodnění ..... II - 1009

Argumenty účastníků řízení ..... II - 1009

Závěry Soudu ..... II - 1010

b) K porušení zásad proporcionality a rovného zacházení ..... II - 1011

Argumenty účastníků řízení ..... II - 1011

Závěry Soudu ..... II - 1013

3. K nesprávnému posouzení, pokud jde o odrazující účinek pokuty vzhledem k chování žalobkyně po ukončení protiprávního jednání II - 1018

a) Argumenty účastníků řízení ..... II - 1018

b) Závěry Soudu ..... II - 1020

C – Ke spolupráci žalobkyně ..... II - 1024

1. Argumenty účastníků řízení ..... II - 1024

2. Závěry Soudu ..... II - 1025

D – K porušení zákazu zpětné účinnosti trestů ..... II - 1030

IV – Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení profesního tajemství, zásady řádné správy a presumpce neviny ..... II - 1033

A – Argumenty účastníků řízení ..... II - 1033

B – Závěry Soudu ..... II - 1036

Závěr ..... II - 1041

K nákladům řízení ..... II - 1042